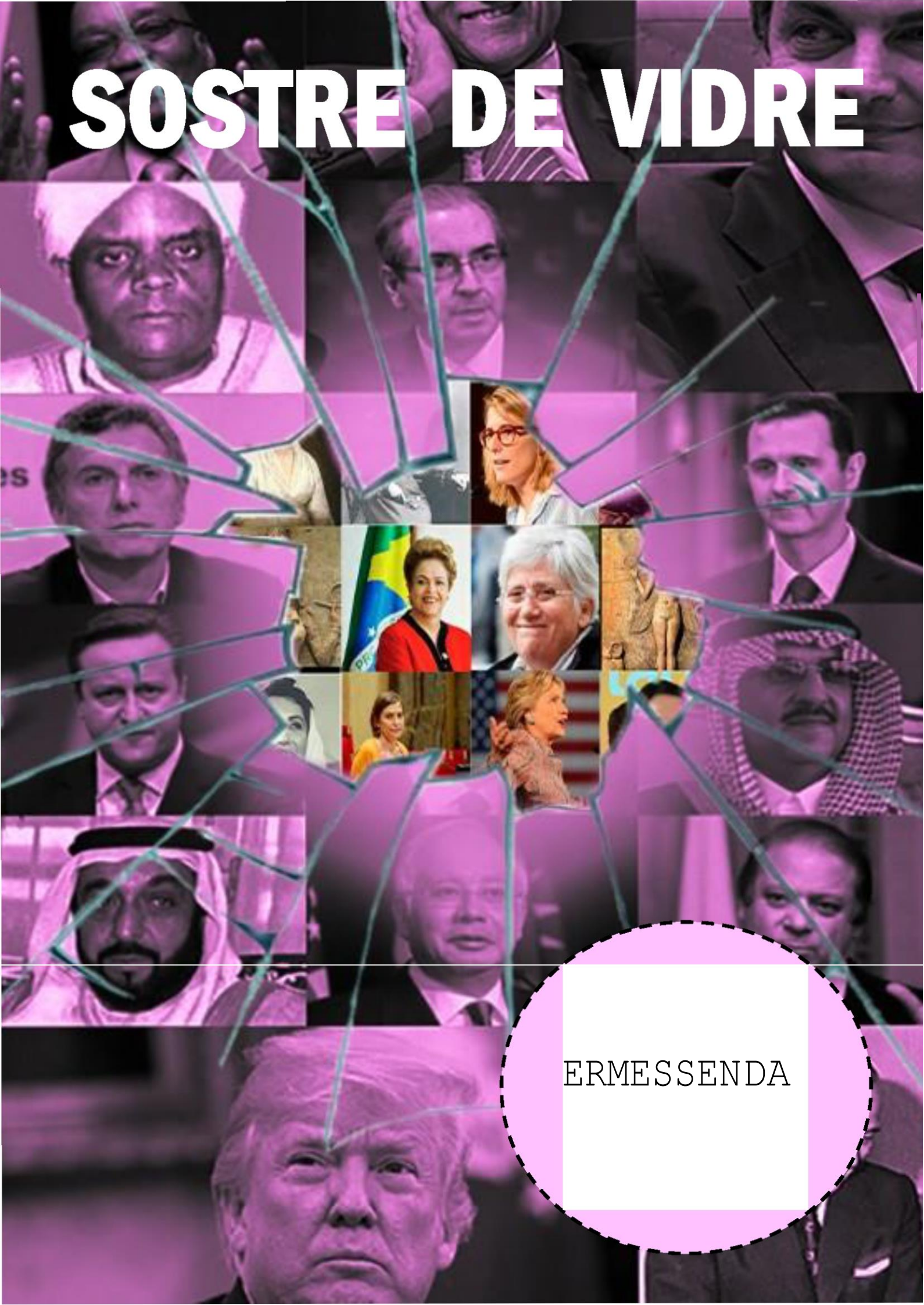

SOSTRE DE VIDRE

ERMESSENDA

“Jo no vull que les dones tinguin poder sobre
els homes, sinó sobre elles mateixes. “

Mary Wollstonecraft

ÍNDEX

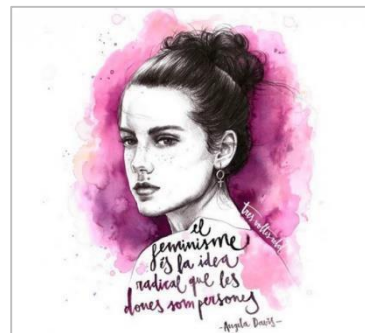
1. INTRODUCCIÓ	6
2. OBJECTIUS	8
3. METODOLOGIA DEL TREBALL	9
4. COS TEÒRIC	11
4.1. INTRODUCCIÓ.....	11
4.2. LES DONES I EL PODER, UN VIATGE PER LA HISTÒRIA	16
4.2.1. LA PREHISTÒRIA.....	16
4.2.2. MESOPOTÀMIA.....	17
4.2.3. EGIPTE	18
Cleòpatra VII d'Alexandria	18
4.2.4. GRÈCIA.....	19
4.2.5. ROMA	20
4.2.6. ISRAEL I LA CULTURA JUDEOCRISTIANA	21
4.2.7. EL CRISTIANISME.....	21
4.2.8. L'ISLAM.....	22
Shajar al-Dorr	23
4.2.9. L'EUROPA MEDIEVAL	23
Leonor d'Aquitània.....	25
4.2.10. EL DESCOBRIMENT D'AMÈRICA (1492)	25
Isabel I la Catòlica.....	27
4.2.11. LA MODERNITAT O ANTIC RÈGIM (DELS SEGLES XVI AL XVIII)	27
Elisabeth Tudor	28
4.2.12. EL MÓN MODERN	29
4.2.13. ÈPOCA DE REVOLUCIONS	30
4.2.14. FINAL DE L'IMPERI NAPOLEÒNIC FINS LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL	32
Eleonor Roosevelt	33
4.2.15. EL SEGLE XX, GUERRES I NOUS REPTES	34
Indira Gandhi	34
Margaret Thatcher	35
Benazir Bhutto	36
Hillary Clinton.....	36
4.2.16. ESPANYA. SEGLE XIX i XX	37
4.2.17. CATALUNYA. SEGLE XIX i XX.....	47
Carme Karr i Anfonsetti	51

4.3.	DONES I POLÍTICA ARA.....	54
4.3.1.	INTERNACIONAL	55
4.3.2.	EUROPEU	56
4.3.3.	ESPANYA.....	59
4.3.4.	CATALUNYA	62
4.3.5.	GARROTXA.....	64
5.	COS PRÀCTIC.....	67
5.1.	INTRODUCCIÓ.....	67
5.2.	CONTACTE AMB LES POLÍTQUES	71
5.3.	DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS DELS RESULTATS: Les polítiques opinen	72
6.	CONCLUSIONS GENERALS	83
7.	BIOGRAFIA I WEBGRAFIA	86
8.	TAULA D'IMATGES.....	89
9.	AGRAÏMENTS.....	91
10.	ANEXOS	93
10.1.	ENTREVISTES	93
10.1.1.	JÉSSICA ALBIACH SATORRES, Diputada del Parlament de Catalunya	93
10.1.2.	ANNA BARNADAS, Regidora de l'Ajuntament d'Olot	97
10.1.3.	ROSER DE PALOL, Regidora de l'Ajuntament de Les Preses i consellera del Consell Comarcal.....	101
10.1.4.	ANNA DESCALS TRESSERRAS, Regidora de l'Ajuntament d'Olot	103
10.1.5.	GLÒRIA PLANA YANES, Regidora de l'Ajuntament de Girona i portaveu del Consell Comarcal.....	109
10.1.6.	MARIA DEL MAR ROCA I REIXACH, Regidora de l'Ajuntament d'Olot i Consellera Comarcal 112	
10.1.7.	MAITE SALORD I RIPOLL, Consellera del Consell Insular	116
10.1.8.	MERCÈ TRAVERIA I COSTA, Regidora de l'Ajuntament d'Olot.....	119
10.1.9.	MONTSERRAT TORRAS SURROCA, Regidora de l'Ajuntament d'Olot.....	122
10.1.10.	CLARA PONSATÍ I OBIOLS, Ex consellera d'Ensenyament a la Generalitat de Catalunya 124	

1. INTRODUCCIÓ

Just ara, davant meu, tinc una pàgina en blanc. La pàgina que inicia el meu Treball de Recerca (TDR). Des que ens van introduir el repte del TDR no hi ha hagut dia en què no hagi dedicat part del meu pensament en dissenyar-lo, imaginar-lo i, finalment, crear-lo. La sensació que tinc, ara mateix, en començar aquest projecte és d'incapacitat: dins el meu cap hi ha una veueta que em diu “No ho aconseguiràs”, “No l’acabaràs”, “No faràs un bon treball”... i aquí comença la lluita diària per intentar apagar aquesta veu. Tots els humans tendim a posar-nos barreres més o menys invisibles, però les dones, a més d’aquestes parets, tenim **Un Sostre de Vidre** (*Glass ceiling barriers*).

Aquest terme va aparèixer per primera vegada a l’any 1986 a Estats Units a la Revista *Wall Street Journal*: l’article on apareixia aquesta expressió pretenia descriure la realitat de les dones altament qualificades que el fet de pertànyer al gènere femení, els impedia poder ascendir i ocupar un càrrec de responsabilitat; també destacava que les dones constitueixen, aproximadament, un 50% de la població i la participació d’aquestes en els llocs de poder és pràcticament nul·la. El motiu? Transparent, com el vidre. És la societat. El món on vivim està ple de

Il·lustració 1. Dibuix, de l'artista Tres Voltes Rebel, que recull la frase de Angela Davis: “El feminisme és la idea radical que les dones som persones”.

Font:

<http://www.catorze.cat/noticia/9227/tr-es/voltes/rebe/>

desigualtats: la pobresa, la homofòbia, el racisme, el classisme... però el que ens afecta directament a les dones és el masclisme. Diàriament el gènere femení ha de superar obstacles com la violència de gènere, el contrast d'oportunitats envers els homes, la diferència salarial, els mitjans de comunicació i un llarg etcètera. Però quan observo el meu dia a dia, des que em llevo fins que me'n vaig a dormir, em reconec com una persona; dona sí, però abans que res persona. Quina mena de societat hem construït per què m'hagi de qüestionar un fet tan obvi i al mateix temps tan essencial? En quin món vivim on les persones s'han de reivindicar fent bandera del seu gènere? Cal que quan m'emmiralli cada matí em pregunti si sóc diferent? Si tinc les mateixes oportunitats que els meus companys d'aula o d'esbart? La veritat és que, quan asseguda al sofà veig segons quins programes o informacions a les televisions o a les xarxes, neix en mi un

sentiment d'indignació que em porta a rebel·lar-me. Si el món és així, jo he nascut per canviar-lo!

Així doncs, després d'observar dia a dia les dificultats que hem de superar les dones, he decidit dedicar aquest projecte a totes aquelles dones que han aconseguit arribar a la punta de l'iceberg del món polític. Aquestes dones, sens dubte, han superat grans obstacles com ser jutjades pel seu físic, per deixar de banda la família i, fins i tot, per ser dones. Dins del món polític, elles són les que tenen més mèrit, perquè amb esforç i constància han aconseguit trencar el sostre. Aquest treball pretén homenatjar a totes aquelles protagonistes que han aconseguit arribar en el punt més alt de la política gràcies a la seva formació i la seva passió. Elles han arribat al cim i ens tiren la corda per seguir-les... però, i si ens remuntem als inicis dels nostre temps?

2. OBJECTIUS

Com ja he comentat anteriorment, des d'un inici sabia amb certesa quin volia que fos el meu treball; tot i això, fixar els objectius va ser una tasca que em va suposar una especial dificultat. Jo tenia el treball en ment, sabia exactament el que volia fer i de quina manera, però no sabia com expressar en paraules allò que volia fer. Així doncs, finalment els vaig perfilar i han estat el guió que he seguit pel treball.

Seguidament exposo els objectius del meu Treball de Recerca:

- ↓ Conèixer des dels inicis quin ha estat el rol històric de les dones.
- ↓ Fer recerca sobre el moment en que va aparèixer la dona en l'àmbit polític i de quina manera ho ha anat fent al llarg dels anys.
- ↓ Investigar sobre algunes dones que han marcat la història.
- ↓ Revisar la participació actual de la dona en el món polític.
- ↓ Determinar si la participació de les dones en la política afavoreix la disminució de les desigualtats de gènere.
- ↓ Estudiar quina és l'experiència de dones que participen en la política.

3. METODOLOGIA DEL TREBALL

Aquest projecte està format per dues parts que componen el cos del treball:

- La **part teòrica** que, a la vegada, està dividida en dos apartats:
 - ✓ La primera part del treball consisteix en un recorregut per la història de la dona en l'àmbit polític; comencem des de la prehistòria i arribem fins al segle XX. En aquesta coneixerem quins eren els drets del gènere femení en els diferents moments històrics i civilitzacions, de quina manera la política influïa a la vida de la dona i com es va anar introduint la dona en aquest àmbit.
 - ✓ La segona part d'aquesta part teòrica intenta fer un retrat de la societat actual; des de finals del segle XX fins a l'actualitat. Consisteix en un recull de dades estadístiques a nivell internacional, europeu, nacional, autonòmic i comarcal. En aquesta apartat, abunden les comparacions entre diferents legislatures per veure si hem evolucionat i de quina manera. Aquesta part el que pretén és que prenguem consciència d'on estem i a quin ritme evolucionem.
- La **part pràctica** del treball està constituïda per entrevistes a dones que participen o han participat en el món polític català; aquestes ens donen la oportunitat de conèixer opinions i testimonis en primera persona sobre la seva experiència en l'activitat política. A més a més, podem conèixer, gràcies a elles, quin és el posicionament del partit polític al qual pertanyen i si apliquen o no la coneguda *Llei de paritat*. D'aquest apartat n'he tret una descripció del panorama actual que em permetrà endinsar-me en un marc hipotètic de cap a on crec que pot evolucionar la situació.

La **metodologia** emprada es pot diferenciar en els dos gran blocs que trobem en aquest treball. En primer lloc, la part teòrica es basa en una **recerca bibliogràfica** a partir de llibres, articles i documents que he trobat a la xarxa; en la part estadística del treball he consultat fonts com WomenStats Map, INEM (Instituto Nacional de la Mujer Española), IDESCAT (Institut D'estadística de Catalunya) i altres fonts oficials que citaré a l'apartat

de la webgrafia. Per altra banda, la part pràctica està constituïda per entrevistes: aquestes són conegudes com **entrevistes tancades o estructurades**. Aquest tipus d'entrevista es basa en fixar unes preguntes invariables per tots els entrevistats i que no permeten a l'entrevistat sortir del guió. Aquesta tipologia unifica la interpretació de les respostes. Podem considerar que aquest tipus de cos pràctic és **qualitatiu** ja que es treballa amb opinions i les conclusions que se n'obtenen no són numèriques; tot i això he intentat unificar les respostes utilitzant eines pròpies del món matemàtic.

4. COS TEÒRIC

4.1. INTRODUCCIÓ

Imaginem per un moment una societat on les dones no poguessin treballar sense el permís dels homes, on les dones no tinguessin salari propi ni accés als diners, uns països on les drets de les dones no existissin o la dona no pogués sortir de casa sense anar acompanyada i no pogués parlar de l'educació dels fills perquè ella mateixa no ha tingut accés a l'ensenyament. Segur que tothom pensaria en països de religió musulmana o de països en vies de desenvolupament. Segur que es parlaria d'anacronisme i endarreriment cultural, segur que més d'un pensaria nosaltres no som com ells! Doncs agafeu-vos fort perquè el que us proposo de ben segur us farà canviar el concepte que fins avui hem tingut de nosaltres mateixos. Emmiralleu-vos en la història i traieu les vostres conclusions.

A Espanya del 1936 al 1961 les dones espanyoles, per llei, no podien treballar sense el permís del marit. El poder no les va considerar necessàries i per tan les va mantenir marginades, sotmeses i ocultes.

La veritable funció del feminisme i de la lluita pels drets polítics i socials de les dones ha de ser rebel·lar-se davant la injustícia, prendre consciència de la situació i aconseguir la igualtat salarial, la participació en l'educació i al món laboral, accedir als òrgans de poder... En accedir a aquests darrers, sempre que les agrupacions o partits polítics parteixin d'una base feminista, es poden revertir tendències enquistades i arrelades en totes les societats i cultures al llarg de la història. Les lleis es canvien a base de pressió social, però és necessari tenir influència directa en el redactant i en l'aplicació correcta d'aquestes, si no es probable que les inèrcies patriarcals i masclistes desvirtuïn i solapin el veritable sentit dels avenços assolits.

El que s'ha plantejat des de diverses teories feministes, per exemple la Tesis Doctoral de María de la Fuente Vázquez que m'ha servit de font d'inspiració en aquest apartat, és quin ha de ser el veritable objectiu que impulsa a les dones cap al poder:

- **Poder sobre:** La necessitat d'influenciar i sotmetre els altres o bé la necessitat de prendre consciència de classe social per modificar les relacions preestablertes i

vinculades a la llibertat individual. En aquest sentit del poder les visions es confonen i poden portar en sí mateixes idees de subordinació i fins i tot violència.

- **Poder per a**: La necessitat d'estar presents en la societat a tots els nivells. Amb la globalització i els nous mitjans de comunicació ens adonem que (com diuen els politòlegs americans Adrian Leftwich i David Held en el seu llibre acadèmic *What is politics?*): "No hi ha res més polític que voler excloure alguns temes de la política". Aquest és el repte actual: prendre consciència del grup de poder o lobby i canalitzar-lo correctament.
- **Poder amb**: La necessitat de tenir poder i compartir-lo; el poder dels ciutadans no restrictiu i que permeti participar a tothom en el desenvolupament d'objectius comuns, en cap moment excloents.

Així doncs podem veure que el poder, injustament repartit, és el problema que agreuja i potencia les diferències i les problemàtiques socials i polítiques que s'han de corregir per protegir als qui més ho necessiten. L'accés a una societat igualitària i a un repartiment equitatiu del poder han de tenir com a base els drets socials o polítics i l'accés a l'educació, al treball remunerat i l'assoliment dels drets en l'àmbit individual i privat: dignitat, igualtat, autonomia i autorealització.

Betty Friedan, feminista nord-americana, escriu en el seu llibre " La mística de la feminitat":

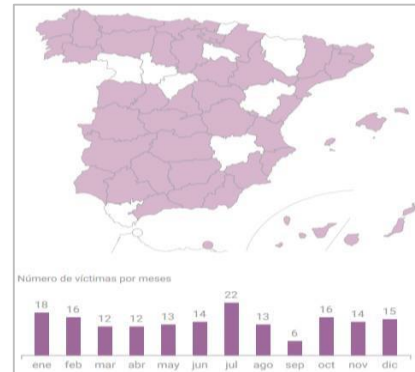
"Per què s'hauria de preocupar una dona per alguna cosa que més que ser una esposa i una mare; si tota la força de la cultura li diuen que no ha de créixer, és millor que no creixi."

Han estat molts anys de lluites i reivindicacions que tenen com a objectiu l'assoliment del poder a mans de les dones que permetin avenços en el pla d'igualtat, vèncer tòpics, trencar barreres, assolir fites individuals i col·lectives i viure plenament en una societat lliure. Quan parlem de dones i política ens trobem de cara davant la crua realitat i aquesta no és altra que la continua violència masclista que no s'atura.

Paradoxalment, quan més gran és el nombre de dones que tenen accés al poder, quan més és palesa la presència d'elles en tots els àmbits, quan més gran és la implicació de les que viuen en països en vies de desenvolupament... és en aquest precís instant, en ple segle XXI, quan m'he adonat **que tot ha canviat perquè res canviï**. No podia seguir el meu Treball de Recerca sense posar sobre la taula la xacra que hem arrossegat les dones des del principi dels temps: la violència masclista.

No hi dia en que les notícies no es parli de la violència de gènere en forma d'agressions sexuals, assetjament, discriminació laboral, abusos a menors, assassinats...

Vegem-ne unes dades d'Espanya:

Il·lustració 2. Gràfic del nombre d'assassinades amb causa arrelada a la violència de gènere des de 2015.

Font:

www.elmundo.es/grafico/espana/2018/03/10/5aa008a3268e3e0c1c8b45d3.html

- ✓ Més de 2.000 homes han assassinat la seva parella o ex parella des de 1999.
- ✓ 71 dones assassinades per violència masclista a Espanya des de l'any 2015.

Esgarrifa la fredor de les xifres i el drama social i humà que s'amaga al seu darrere; quan consultem les dades en el mapa de la il·lustració 2 veiem que no és un fenomen local, la violència a Espanya, com a la resta del món, no té fronteres ni coneix límits; és una manera bàrbara d'implementar la superioritat exigida per la cultura patriarcal que s'arrossega en la societat.

Qui no es pregunta en què estem fallant segurament està mancat de criteri i sentit de la realitat, les teories queden ràpidament obsoletes quan es llegeixen les xifres i localitzacions:

- ✓ Europa: La mitjana europea de dones que admeten haver patit violència sexual i/o física és del 33%, cosa que engloba un terç de les dones europees. Els països del nord d'Europa, paradigma del benestar i del progrés mundial encapçalen les llistes de dones que pateixen violència de gènere.

ESPANYA	12.5%	REGNE UNIT I FRANÇA	42%
ALEMANYA	33%	FINLÀNDIA	43%
SUÈCIA	41%	DINAMARCA	48%

- ✓ Amèrica Llatina: en aquests països els assassinats per violència de gènere al 2014 es situen en valors alarmants :

BRASIL	15 víctimes/dia
MÈXIC	6.3 víctimes/dia
GUATEMALA	2.7 víctimes de cada 10.000
Argentina	1 víctima de cada 10.000
Hondures	13.3 víctimes de cada 10.000

I podem seguir amb Àfrica i Àsia on les víctimes i les estadístiques, amb la seva fredor, no fan res més que posar llum a una realitat amagada fins fa ben poc, on la violència conjugal era i és encara, comuna i les dones eren i són encara, tractades com a possessions o mers éssers reproductors.

No. No he perdut el fil del treball. Necessitava, més ben dit, havia de parlar de la violència que terroritza i sotmet a un percentatge més que significatiu de la població femenina mundial. Aquesta dramàtica realitat i altres motius que exposaré més endavant donen sentit al preàmbul on parlava del poder, l'assoliment del poder, la por a perdre'l, el poder com a forma de submissió i violència; el parany que ha dirigit les cultures al llarg de l'història.

Amat Bolero Borràs¹ va dir el 2015: " No hem d'acabar amb el poder, al contrari, hem de perdre-li la por. Totes tenim poder i cal que el puguem treure, utilitzar, controlar i gestionar per crear relacions i dinàmiques més lliures i més justes".

Avançarem doncs per un món ple de violència més o menys solapada, entesa, amagada, denunciada, exercida, patida però sempre present. Un món en constant evolució on les dones han lluitat i segueixen lluitant per esdevenir éssers lliures, iguals davant la llei i on

¹ Amat Bolero Borràs: educador social i facilitador. S'ha format i ha escrit sobre el gènere. Podem destacar que participa en programes de coeducació, apoderament de joves i prevenció de la violència de gènere entre adolescents i infants.

els drets no s'hagin d'exigir ni demanar. Els drets són els que es manifesten en la Declaració dels Drets Humans de les Nacions Unides que va incorporar el dret a la igualtat entre homes i dones al 1948.

La Declaració Universal comença amb una sinopsis formada per set paràgrafs on es poden destacar els següents articles:

- ↓ El primer paràgraf afirma que el reconeixement de la dignitat humana de totes les persones és el fonament de la justícia i la pau al món.
- ↓ El segon paràgraf assenyala que el desconeixement i el menyspreu dels drets humans han originat actes de barbàrie que han ultratjat la consciència de la humanitat i que les *quatre llibertats* (la llibertat d'expressió, la llibertat de creences i de culte, la llibertat de viure sense misèria i la llibertat de viure sense por), són proclamades com l'aspiració màxima de les persones.
- ↓ El tercer paràgraf estableix que perquè les persones no es vegin obligades a la rebel·lió contra la tirania, els drets humans han de ser protegits per l'Estat de Dret.

Il·lustració 3. Còpia de la declaració dels Drets Humans de les Nacions Unides.
Font:
<http://aim.atour.com/info/UN-rights.shtml>

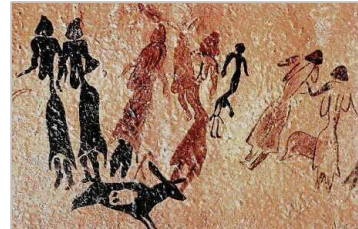
4.2. LES DONES I EL PODER, UN VIATGE PER LA HISTÒRIA

4.2.1. LA PREHISTÒRIA

Podríem dir que la prehistòria és una gran desconeguda. La majoria de les dades s'han obtingut gràcies a l'arqueologia i ens ha permès d'apropar-nos i conèixer millor els nostres avantpassats.

De les restes trobades molt poques ens aclareixen realment quin va ser el veritable paper de la dona en aquest període inicial dels humans. De totes les troballes arqueològiques destaquen les nombroses estatuetes conegudes com a " Venus" que són representacions femenines associades a la fertilitat i capacitat reproductora de les dones. Les primeres mostres les trobem en el neolític, com la Venus de Gavà², tot i que

la majoria de mostres són del paleolític, especialment del paleolític superior, on el nombre d'estàtues trobades és més significatiu. Aquestes figures podien ser més o menys esquemàtiques, però en tots els casos es destacaven els atributs sexuals com els malucs, pits i genitals sovint en estat de gestació. Així doncs, aquestes imatges ens permeten deduir que es rendia una mena de culte/homenatge a les dones com a perpetuadores de l'espècie.

Il·lustració 4. Pintures rupestres de dones caçant? La realitat desmenteix les teories.

Font:

<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/07/01/les-pintures-llevantines/>

És significatiu però, que davant la falta de dades objectives es simplifiqui el paper de les primeres dones en nombrosos llibres de text, descrivint les primeres societats com a poblacions on les dones es limitaven a assumir les tasques agrícoles, recol·lectores i domèstiques, en les quals també s'inclou la cura dels fills, mentre que només els homes eren els caçadors de la tribu. Això, no són res més que hipòtesis sense gaire fonament, defensades pels historiadors (sovint homes) que han estereotipat i modificat l'informació, cultivant així l'embrió d'una societat masculinista.

²Venus de Gavà: localitzada als jaciments barcelonins de Gavà. Datada al 4000 i 3750 aC, és a dir, al Neolític Mitjà

4.2.2. MESOPOTÀMIA

Ara fem un salt en l'història i ens situem entre el primer i el tercer mil·lenni aC. En aquest període, la dona comença a tenir una presència relativa en els fets socials de la comunitat.

La deessa del mar, Inanna³ va estar present en el món mesopotàmic.

De fet, fou inspiradora per reis i governants de l'època. El mite d'Inanna que durant el matí adoptava un caràcter masculí de guerrer i a la nit prenia un caràcter femení simbolitzant la sensualitat femenina va ser la precursora de les posteriors deesses com Ixtar, Venus o Afrodita.

Il·lustració 5. Taula proto-cuneïforme.

Taula:

<https://zonaparanormal2012.wordpress.com/2012/02/06/numeros-en-escritura-cuneiforme/>

Així doncs, encara que Inanna tingués un paper inspirador en les societats mesopotàmiques, els homes eren els qui dictaven les lleis i manaven en aquella cultura patriarcal. Tot i això en el llibre de “*El*

Cuneïforme”, on s’hi troben el recull d’escrits en pedra, fang o metall de l’època, hi apareixen els noms de dones que van tenir un poder en la reialesa. Aquestes dones, però, feien les seves aparicions i anotacions amb trets masculins per tal de no ser excloses d’aquests estatus socials.

En aquesta època trobem les primeres dones amb poder reials de tota la història. En són exemple Assurnasirpal II, Teglathalassar III i Sargon II. Tot i això, les dones es veuen obligades a mantenir diferents costums masculines per poder tirar endavant. En aquesta època, també trobem proves de la primera escriptora de la història: Enheduanna⁵.

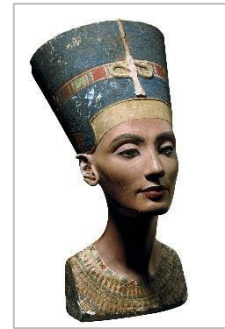
³Inanna: deessa sumèria de la libido i la guerra. Referències en el poema d’Erra que critica al rei Uruk pel seu tracte envers als nois alegres que canviaven la seva sexualitat masculina per la femenina.

⁴Esctura Cuneïforme: escriptura pictogràfica sobre taules d’argila.

⁵Enheduanna: és una de les primeres dones de les quals se’n coneix el nom. Fou sacerdotessa de la deessa Inanna (nombrada anteriorment). Era princesa, filla de Sargond’Accad.

4.2.3. EGIPTES

Com ja sabem les piràmides han set la principal font d'informació que ens han permès reconstruir la societat egípcia. Altra vegada, els arqueòlegs masculins de França i Anglaterra foren els qui interpretaren les restes arqueològiques de l'època traient conclusions interessades sobre quin era el paper de la dona en la civilització egípcia. De manera que fa pocs anys que hem descobert la veritat sobre el paper que tenien les dones en aquesta època. Realment han estat unes troballes significatives que han canviat la història.

Il·lustració 6. Escultura de Nefertiti. Font: http://www.nationalgeo-graphic.com.es/historia/grandes-reportajes/nefertiti_6951

L'Antic Egipte es caracteritzava per les igualtats entre homes i dones. Sacerdotesses i reines egípcies com Neith-hotep, Nefertiti o la mateixa **Cleòpatra** ens parlen de dones amb poder i influència en les corts i temples egipcis. És en aquesta època on situem la primera dona que assumeix càrrecs de poder Hatxepsut⁶ (va regnar del. 1490-1468 a. C.). A més les dones egípcies eren considerades com els homes davant la llei i tenien dret a tenir béns i propietats, cosa que fins a les hores era impensable. Fins i tot tenien la llibertat de gestionar les seves terres i bestiar. S'han trobat proves que demostren que la dona podia exercir feines tant en càrrecs públics com en el camp privat (perruqueres, cantants...), però encara no tenien dret a desenvolupar activitats administratives.

D'aquesta manera podem concloure que tot i que l'emancipació econòmica li era difícil, la dona era respectada i tractada amb igualtat envers els homes. Cosa totalment rellevant.

Cleòpatra VII d'Alexandria

Cleòpatra és una de les dones més conegudes de la història. Va néixer a l'any 69 aC i va morir a l'any 30 aC. Com ja sabem, fou l'hereva del tro de l'Imperi de l'Antic Egipte en morir el seu pare Ptolomeo XII Auletes . Es va casar amb Ptolomeu XIII, el seu propi germà

⁶ Hatxepsut: va néixer als voltants del 1580 a.C. Fou la primera faraona de l'Imperi Egípcia. Va regnar al voltant de 20 anys; no es sap en certesa quan va acabar el regnat, però sí que es sap que es va iniciar al 1480 a.C. Després de la mort del seu pare, Hatxepsut es va casar amb el fill d'aquest, el seu germenastre Tuthmosis II amb el que tingué una filla, que morí molt jove, i un fill que era l'hereu. Quan va morir Thumosisi II, la corona havia de passar al seu fill Thumosis III però Hatxepsut va assumir el càrrec donat que aquest encara era menor d'edat. Abans de que el seu fill es fes major, es va autodenominar faraona i va regnar amb el nom de Maatkare. El seu regnat va ser molt pacífic; només destacar per obrir el país a nous comerços i també per crear grans monuments com el Temple de Djeser-Djeseru.

amb qui es va enfrontar en la Guerra Alexandrina. Cleòpatra buscà el recolzament de l'Imperi Romà aleshores encapçalat per Juli Cèsar, amb qui més tard inicià una relació amorosa. Juli Cèsar fou el nou rei d'Egipte i, Cleòpatra, que estava casada amb el seu altre germà Ptolomeu XIX, intentà utilitzar la seva influència sobre ell per tal de recuperar la hegemonia d'Egipte amb l'Imperi Romà i el Mediterrani. Després de l'assassinat de Juli Cèsar, Cleòpatra intentà utilitzar la seva bellesa per seduir al nou successor. I així successivament fins que es va trobar amb Marc Antoni amb qui no li va servir la seves tècniques per tal d'aconseguir el tro i recuperar l'Imperi de la família. Finalment, Cleòpatra es va suïcidar en veure que havia perdut allò pel que la seva família tant havia lluitat. Finalment, l'imperi dels Ptolomeus va passar a la dinastia romana.

C leòpat ra fo u la ú lt ima re i na de l'Ant ic Eg i pt e.

4.2.4. GRÈCIA

La mitologia grega, escrita per homes, acusa contínuament les dones de tots els mals de la humanitat. N'és exemple la caixa de Pandora, que narra la història d'una bella donzella amb aquest nom. Aquesta, en casar-se amb el germà de Prometeu, Epimeteu, va rebre un obsequi misteriós: una caixa que no es podia obrir mai. Pandora, però, presa de curiositat va obrir-la i, en el mateix fet, va alliberar tots els mals del món, excepte l'esperança. Això va ser una jugada de Zeus per venjar-se de Prometeu. Igual que en aquest mite, n'hi ha un munt més que culpen la dona de tot el que passa. Tot i això, gràcies a textos de la filòsofa i poetessa Safo de Lesbos⁷, hem pogut fer un retrat de la Grècia del moment. En aquesta societat les dones estaven privades de llibertat; vivien tancades a casa, privades de tenir vida social i considerades com a propietat dels homes. Només les sacerdotesses i les *hetaries*⁸ eren dones que van

Il·lustració 7. Objecte conegut com a "Caixa de Pandora".

Font:

<http://classicalaromana.blogspot.com.es/2016/05/la-caixa-de-pandora.html>

⁷Safo de Lesbos: també compositora i poetessa. Les seves obres de caràcter senzill tenen com a temàtica principal la descripció de passions físiques entre dones dels seu estatus o Déus.

⁸Hetaries: persones que exercien de dames de companyia.

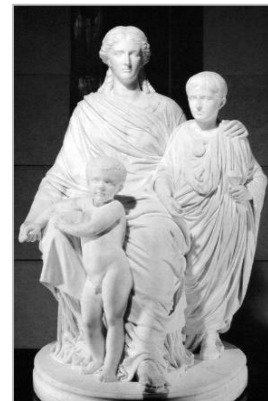
començar a trencar amb l'esperit dominador dels homes. Ambdues, tenien accés al coneixement i vivien lliures.

Com hem vist, altra vegada la religió condiona l'acció de la dona i les seves responsabilitats. A més, la civilització grega és la primera que barra tant dràsticament els drets i les llibertats de les dones.

4.2.5. ROMA

La civilització romana, degut a la proximitat amb Grècia, adoptà les religions i la cultura d'aquesta. L'imperi Romà, com tots sabem, va tenir una gran importància en el seu moment i es va expandir fins esdevenir la civilització occidental dominant des del segle I fins el 476 d C..

En aquest imperi les dones varen recuperar certes llibertats de les quals havien estat privades en èpoques anteriors. Les matrones, que fins aquell moment havien estat tancades a casa sense dret a la comunicació, se'ls va permetre tenir una vida social i manifestar-se públicament. Les sacerdotesses, també conegudes com a "vestals", i les dones de famílies imperials van començar a agafar protagonisme. Tot i mantenir l'estructura patriarcal i l'absència de drets i reconeixement social, les dones continuaren essent mestresses de llar però assumien les responsabilitats de dirigir i gestionar els béns. Poc a poc varen alliberar-se de l'estatus jurídic que les feia depenent dels homes, conegut com a "*manus*",

Il·lustració 8. Estàtua pública de Cornelia la Menor.

Font:

https://www.ecured.cu/Cornelia_Africana

fins assolir estatus en la vida pública. Cornelia la Menor (filla d'Escipio l'Africà) va tenir una estàtua pública i fou un personatge respectat i amb poder en temps de la Roma clàssica. A més a més les matrones de l'aristocràcia romana tingueren presència en el senat romà i foren un grup de poder a l'obra que influïa en les decisions de l'Imperi tot i que mai apareix el nom de cap emperadriu.

Així doncs, hem pogut comprovar que Roma fou una de les primeres civilitzacions, de les qual se'n té informació, en reconèixer els drets de la dona. També cal destacar que

la dona pròpiament política la trobem aquí participant, aquesta vegada, en administracions públiques i jurídiques.

4.2.6. ISRAEL I LA CULTURA JUDEOCRISTIANA

Els orígens de la cultura judeocristiana els troben en la prehistòria, quan tribus nòmades s'apostaren a Palestina. Aquesta religió va ser la primera religió monoteista, és a dir, amb un únic Déu representat en formes masculines. En el cas del cristianisme, la figura més coneguda és el Déu encarnat: Jesús de Nazaret. En ambdues religions, la jueva i la cristiana, com hem vist, a la figura del Déu poderós i creador del món, se li atribueix una forma exclusivament masculina, tal i com hem dit anteriorment. A més, el judaisme defensa que l'home va ser dissenyat en semblança de Déu i la dona fou fruit de la costella d'aquests. Tan en la Bíblia com en la Torà, llibres sagrats de les respectives religions, hi ha versicles del Gènesis en què es sotmet la dona al paper de dependència, inferioritat i d'influència negativa com s'explica en relats con el d' "Adam i Eva" en el Paradís. Aquest paper es refermarà a l'Edat Mitjana i serà vigent fins els nostres dies. Com ja sabem, la majoria de dones d'aquestes cultures són utilitzades com a moneda de canvi; de ben petites ja se'ls adjudica la persona amb la que es casaran i, normalment, sent menors d'edat són obligades a consumir matrimoni i tenir fills. Llavors, es queden a casa la resta de la seva vida per cuidar aquesta i a la família.

Il·lustració 9.
Quadre de
Masaccio on Adam i
Eva són expulsats
per culpa d'aquesta
última.
Font:
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Masaccio_026.jpg

Com podem comprovar, aquestes tradicions encara es mantenen en moltes societats i són vigents avui en dia. A més, veiem que les religions, moltes vegades, són les impulsores de les desigualtats entre gèneres i el manteniment del masclisme.

4.2.7. EL CRISTIANISME

Constantí I el Gran, fou el primer emperador romà que professà el cristianisme i va promoure la llibertat de culte, és a dir, la llibertat de cada persona d'elegir la seva religió, i d'aquesta manera va instaurar les bases del món Medieval. Del judaisme patriarcal es va passar al Messies que acollia les dones i les feia protagonistes de la seva vida i de la

seva mort. Tot i l'intent d'aproximació o obertura aquesta mentalitat va durar ben poc i les dones no van aconseguir sortir del seu paper de viure reclosa en la llar; era invisible fins el punt que per sortir de casa s'havien de posar el vel. D'aquest període només es recorden dones martiritzades que foren declarades santes per una església misògina i excloent on les dones, com a molt, podien recloure's en un convent.

Mentre l'imperi romà d'occident s'enfonsava lentament, l'Imperi Bizantí⁹ floria; la seva capital Constantinoble esdevingué capital del món durant 10 segles. Bizanci, però, va mantenir l'estatus de la dona, heretat de la Roma cristiana, on era tractada com a inferiors. Tot i això hi ha una selecció de dones que destacaren. En són exemple Kassia, que fou escriptora i compositora, la princesa Anna Comnena, que va escriure la vida del seu pare Aleix I, i Zoe, química i perfumista.

Il·lustració 10. Retrat pictòric de l'escriptora Anna Comnena. Font: <https://www.thefamouspeople.com/profiles/anna-comnena-4635.php>

Les esposes dels emperadors eren elevades a la categoria de Basilisses, que recollia les dones conservadores de la línia dinàstica i garants de la Fe cristiana; les emperadrius alguna vegada fins i tot governaren com a regents: Helena, Teodora o Irene foren anomenades, reconegudes i moltes vegades determinants per l'Imperi.

4.2.8. L'ISLAM

A l'any 622 Dc. va sorgir la darrera religió monoteïsta. Juntament amb el darrer profeta Mahoma sorgí l'**Islam** que per les dones fou catastròfic; amb ell les dones van desaparèixer per sempre de la societat islàmica; la dona va ser l'esposa sotmesa, amagada i reclosa ens els harems, juntament amb les altres esposes del matrimoni. Si pot destacar una dona: fou Aisha, vídua del Profeta que va refermar les idees d'eclosió en els seves revelacions que marcaren el futur de la religió musulmana. Per descriure bàsicament quines eren les condicions de les dones podem dir que en casar-se passaven a ser propietat del marit i va ser així fins ben entrat el segle XIX, on algunes

⁹ Imperi Bizantí: Nom formal que va rebre l'imperi Romà durant l'Edat Mitjana.

dones de les elits varen tenir accés a l'educació i varen desenvolupar activitats intel·lectuals, per exemple la poetessa iraniana Tahirih Qurratu'l-Ayn.

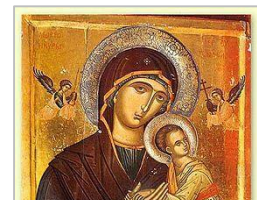
Com a únic referent en el món de la política tenim la sultana Shajar al-Dorr.

Shajar al-Dorr

És coneguda per ser la primera dona musulmana a la història que va governar Egipte. No és conegut quan va néixer però sí que hi ha registre de l'any de defunció; algunes fonts apunten que va ser a l'any 1259 i d'altres al 1258 a El Caire. Shajar al-Dorr va exercir com a sultana. No es coneixen les arrels familiar de Shajar al-Dorr però es sap que era una esclava egípcia i que va ser entregada al sultan Najm ad Din amb qui més tard tingué un fill i es casà. Durant la *Setena Creuada* el seu espòs, que havia preparat l'exercit contra els creuats va morir i ella, conjuntament amb els homes de confiança del seu difunt marit, van continuar la defensa sense avisar al seu exercit per evitar una derrota. Van poder amagar la seva mort fins que el seu fillastre, Turan, va visitar-los i aleshores va ser ell qui va agafar el comandament, però aquest morí poc després a un combat. Finalment, Shajar al-Dorr assumí el càrrec de sultana. No obstant això, el Califa de Bagdad, el senyor suprem d'Egipte, es va negar a reconèixer-la pel sol fet de ser dona. Es va veure obligada a abdicar però poc després es va casar amb Aybak, un soldat mameluc amb qui governà l'exèrcit egipci i continuà exercint com a sultana però amb el suport del seu marit.

4.2.9. L'EUROPA MEDIEVAL

Les dones que van viure en aquesta època van haver de sotmetre's a un ambient de rebuig de la societat envers la naturalesa femenina impulsat per arguments religiosos i científics. La cultura judeocristiana, nombrada i explicada anteriorment, va implantar entre clergues i laics la idea d'una dona hereva de l'Eva bíblica, culpable del pecat original, i que s'emmirallava en la Maria verge exemple de virtut i castedat.

Il·lustració 11. Pintura de la Verge Maria, es troba en el monestir de Santa Maria del Sinaní.

Font:

https://ca.wikipedia.org/wiki/Maria,_mare_de_Jesús

Mentre, en les societats precristianes, com la gal·lesa, la germànica i la celta, tingueren unes estructures matriarcals on les dones apareixen com a guerreress i activistes en la vida pública, la cultura judeocristiana recupera l'estructura patriarcal que apostava pel celibat religiós i la reclusió de les dones en la llar o convents. Les grans dames feudals i abadesses dels convent exerciren un poder relatiu mentre els homes lluitaven en les creuades. Així doncs, elles controlaven les propietats agrícoles i els feus. Algunes aliances entre reis germànics i dames cristianes convertiren els pobles bàrbars a la fe cristiana.

Noms com la mare de Carlemany (Berta), l'emperadriu Judith (esposa de Luís el Pietós) o la mateixa Ermegarda de Narbona varen influir i, en alguns casos, exercir el poder gràcies a l'accés a l'educació. Entre els segles V i VI apareixen els monestirs femenins que esdevingueren centres de cultura i poder econòmic com si fossin senyors feudals. Cap a l'any 841 la noble Dhuoda va escriure "Liber Manualis" considerat el primer tracta pedagògic de l'Edat Mitja.

Il·lustració 12. Fotografia de la Universitat de Bolonya, la més important en tot Europa durant l'Edat Mitjana i a on es van formar personatges com Dorotea Bocchi.

Font:

http://www.nationalgeographic.com.es/historia/grandes-reportajes/el-nacimiento-de-la-universidad_7629

Cap el segle XI les dones de les ciutats desenvolupaven a part de les feines domèstiques, una activitat econòmica complementaria a la del marit fonamentalment comercial però també en algun dels gremis artesans. Poc a poc es varen acotar aquestes tasques, fins que en el segle XIII es va prohibir el treball femení. Algunes, però, tenien accés a l'educació en escoles urbanes mixtes com va ser el cas de Jacob Felicié, que més tard fou acusada, per la Universitat de París, d'exercir la medicina de manera il·legal; altres com Dorotea Bocchi foren reconegudes per, en aquest cas, la Universitat de Bolonya.

Per altra banda cal destacar que el factor econòmic determinà el futur de cada una de les dones. Fent menció a les camperoles, podem dir que van ser sotmeses a una dura vida fins ben entrada la Revolució Industrial; a les tasques domèstiques s'hi afegia la de cuidar els vells i els malalts de la família i participar activament de les tasques agrícoles i ramaderes. Es coneix el cas insòlit de Cristina de Pizán que va escriure al 1405 el llibre titulat "La ciutat de les dames", un autèntic al·legat a favor del gènere femení que

pregonava la igualtat de sexes i el dret d'emancipació de les dones. Aquests conceptes romandrien molts segles aletargats però la llavor estava plantada.

Leonor d'Aquitània

Leonor va néixer, segurament, al 1124 i va morir l'1 d'Abril del 1204. Leonor era filla de Guillem X i Aenor de Chatellerault. En néixer va ser declarada successora del tro del Ducat d'Aquitània i va ser educada com un home: va rebre ensenyament de caça, militar... Quan va morir el seu pare, va adoptar el nom de reina. Més tard es va casar amb el rei Lluís VII de França, essent així reina de França i d'Aquitània. Anys més tard, es va trencar el matrimoni després de la sospita de familiaritat amb el seu marit; així doncs, va perdre les seves possessions franceses. Més tard, es va casar amb Enric II d'Anglaterra amb qui va tenir vuit fills. Al 1173, Leonor va ser acusada de traïció i empresonada durant quinze anys mentre que Enric II gaudia de una relació amb la seva amant coneguda com a Rosamunda. Quan va morir el rei, els seus fills, successors del regnat, alliberaren a la seva mare i, va passar a ser, altra vegada, reina d'Anglaterra. Leonor, no va destacar per cap acció política rellevant; la seva vida va ser de contínua supervivència donada la mala sort en ambdós marits.

4.2.10. EL DESCOBRIMENT D'AMÈRICA (1492)

El descobriment del nou continent per Cristóbal Colón (amb l'ajut del finançament d'Isabel de Castella i el seu marit Ferran d'Aragó), va suposar un xoc de cultures brutal; el despertar a la modernitat europea va trobar-se davant seu un continent inexplorat amb unes cultures mil·lenàries totalment alienes als conceptes teocràtics, monàrquics i feudals europeus.

L'arribada dels colonitzadors suposà el final de totes aquestes civilitzacions fins a dur-les pràcticament a l'extinció. La cultura europea cristiana va marcar com a pecadores les dones semi-nues que vivien i combregaven amb

Il·lustració 13. Fotografia del temple funerari de la reina Senyora del Tikal.

Font:

<https://areveure.cat/sitemap.xml>

la natura lliurement; foren esclavitzades, violades i sotmeses fins a esdevenir dignes súbdites dels Reis i de Déu. Així doncs, totes les civilitzacions que venen explicades a continuació foren exterminades i destruïdes pels colons.

Les dones en el món Asteca (Mèxic) En la civilització Asteca les dones tenien un paper destacat; de fet el principi de la creació té com a protagonista Ometecuhtil¹⁰ la part masculina del deu primordial Ometeotl i el seu equivalent femení Omecihuatl; junts representaven totes les dualitats del mon, masculí -femení, llum- foscor. Les dones asteques participaven en els rituals i tenien paper destacat ens les aliances matrimonials. Es sap que hi havia dones escriptors, poetesses i fins i tot guerreres amb poder i terres. Com sempre calia distingir les dones nobles de les camperoles aquestes últimes, suportaven una societat jerarquitzada en favor dels homes i tot el pes de la llar i cura dels fills requeia igualment sobre elles. Tot i així les dones tenien drets legals i eren tractades de forma igualitària en judicis i contractes.

Cultura Maya de Centreamèrica

En aquestes civilitzacions les divinitats femenines s'associaven a la terra i a la fertilitat. Allà les dones tingueren protagonisme, documentat àmpliament, en esferes de poder com a reines, Senyora del Tikal, , governantes o sacerdotesses. Algunes dinasties provenen directament de la línia femenina.

Les dones del camp tenien el mateix rol que la resta que anem veient : mare, esposa i mestressa de casa.

Els Andes i l'Imperi Inca (Perú).

En aquesta cultura els emperadors inques perpetuaven el llinatge amb matrimonis entre germans, coneguts com a Coya o esposa de l'Inca. Els emperadors provenien directament de Viracocha, divinitat màxima que tenia per sota els déus sol i lluna (Mamakilya) i les divinitats femenines de la fertilitat. Tot i aquest paper destacat, l'escalafó de poder requeia sobre els homes i les dones eren relegades a la llar o a tasques rituals o a teixir.

*Il·lustració 14.
Representació que se li atribueix a Mamakilya.*

Font:

<http://paginamitologica.blogspot.com.es/2013/06/mama-quilla.html>

¹⁰Ometecuhtil: imatge femenina en representació de la terra i l'aigua.

Els indi nord-americans

Es suposa que fou una civilització totalment diferent a les sud-americanes; aquí les dones de les tribus navaho, cherokees , iroqueses ...viven en societats matriarcals i la filiació passava de mares a fills. Les dones participaven del consell tribal de manera activa en igualtat de condicions a l'hora de prendre decisions i també eren guerreres admirades. Tot i això, les dones en general vivien com la resta treballant en l'agricultura i portant la llar.

Isabel I la Catòlica

Isabel I va néixer el 22 d'Abril del 1451 i morí el 26 de Novembre del 1504. No estava destinada a ocupar el tro de Castella; de petita va ser allunyada de la cort i va rebre una formació humanística que li permeteren dominar la majoria de les ciències. Més endavant, aconsellada per l'arzobispe Alfons Carrillo es va casar amb Ferran d'Aragó hereu del regne d'Aragó. El germà de Isabel I morí poc després del casament i aquesta d'autoproclamà reina de Castella. D'aquesta manera Isabel I començava una nova etapa, que s'inicià el 1474 fins que va morir, que duria el regne de Castella en un dels moments amb més esplendor , també va ser reina de Sicília i d'Aragó. Isabel de Castella, com ja sabem, va finançar l'expedició a Amèrica i va participar en els esdeveniments claus del moment històric. És, sens dubte, una de les dones més importants de la història d'Espanya.

4.2.11. LA MODERNITAT O ANTIC RÈGIM (DELS SEGLES XVI AL XVIII)

Les manifestacions artístiques del Barroc i Renaixement varen florir en èpoques de guerres, crisis econòmiques i conflictes religiosos previs al capitalisme, la industrialització i la lluita de classes. La dona a l'època renaixentista va esdevenir objecte de culte pel seu cos nu; els vells tòpics medievals sobre la inferioritat femenina hereva del pecat original varen donar a teories filosòfiques il·lustrades que basava en aquesta inferioritat en la raó i la naturalesa femenina que la feia viure en una infantesa perpètua.

Il·lustració 15. Representació de la idea que defensava Mademoiselle Gourmayc. Avui en dia podria ser equiparable amb la idea del feminisme.

Font:

https://www.lexpress.fr/actualite/societe/l-egalite-hommes-femmes_1315701.html

Així doncs la dona va romandre sotmesa a l'home i a la llar. Però la "querella"¹¹ oberta a l'Edat Mitjana va començar a donar fruits i al 1692 es va publicar la primera teoria feminista de Mademoiselle Gournay: "*L'Égalité des homes et des femmes*" on denunciava la diferència entre homes i dones en base al veto que patien les dones per accedir a la cultura i al coneixement. No era tan una qüestió física com de dret jurídic i legal. Per contra les dones encara eren cremades a la foguera segons indicacions del llibre "*EL martell de les Bruixes*". Com anem veient poc a poc i pas a pas les dones es van obrint camí fins a arribar a una aproximació a la màxima llibertat permessa en el moment.

Elisabeth Tudor

Elisabeth Tudor va néixer el 7 de Setembre de 1533 i va morir el 24 de Març de l'any 1603 amb 69 anys. Fou filla d'Enric VIII d'Anglaterra i Anna Bolena. Amb tant sols tres anys fou expulsada de la cort per l'adulteri de la seva mare que, més tard, Anna Bolena fou executada. De petita fins als 14 anys, va ser marginada per la seva família fins que la cinquena esposa del Rei aconseguí que es reconciliés amb el seu pare. Després de la mort del seu pare i quatre successions de reis, Elisabeth va aconseguir ser reina del Regne d'Anglaterra l'any 1559 i va iniciar una etapa coneguda com "l'època Isabelina". Durant el seu regnat, va establir, amb l'ajut de la majoria parlamentària, l'Anglicisme com a religió oficial del territori. Tot i això, va tenir certes dificultats amb el territori Escocès però, finalment, va aconseguir enfortir la majoria de protestants escocesos amb el Tractat d'Edimburg. Al llarg de la seva vida, va donar suport als protestants dels Països Baixos, va col·laborar amb la Colònia de Virginia i també a la pirateria. Elisabeth fou un exemple de reina dura però també responsable amb el seu territori i els afers exteriors.

¹¹ La Querella: fou un moviment polític que tingué lloc durant el s.XIV fins la Revolució Francesa. Va consistir en la col·laboració d'homes i dones cultes que van posar paraules en la relació dels sexes i entre sexes.

4.2.12. EL MÓN MODERN

En la primera part d'aquesta època, que comprèn més de tres segles, el paper de la dona no es veu modificat. Continua amb la submissió d'aquesta com en l'època medieval: en el camp, sotmesa al treball i a la cura dels fills; a las ciutats, treballant en tallers en condicions duríssimes i assumint el paper de mare i esposa sotmesa, sense presència social ni drets reconeguts.

Més avançat el període del Renaixement, es va obrir la porta a una nova concepció de la dona allunyant-la de la imatge de pecadora i responsable de tots els mals assumits en les teories medievals hereves de les teories clàssiques i textos sagrats. La Il·lustració del moment va concloure que la dona era un ésser inferior a l'home en base a la raó i la naturalesa. La dona vivia en una infantesa perpètua que impedia el seu desenvolupament intel·lectual i artístic. Així doncs malgrat estudiar, la dona, per natura, es considerava que només podia viure i desenvolupar-se en l'àmbit de la llar.

Il·lustració 16. Imatge de la indústria tèxtil del Món Modern. Veiem una menor treballant en el sector. Cosa que podem veure actualment en alguns països subdesenvolupats.

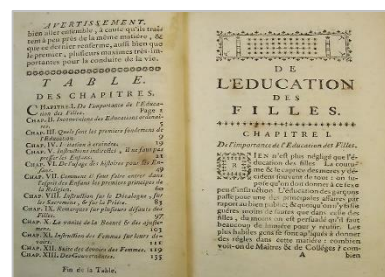
Font:

<http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/categoria/historia/6-historia-contemporania/6-1-historia-del-mon-contemporani/01-el-naixement-del-mon-industrial/>

Els conflictes religiosos entre els Reformistes i l'Església de Roma van propiciar un canvi accelerat en les concepcions restrictives i persecutòries de les dones; el culte al cos femení del Renaixement va ser substituït per una onada de moralitat i sacralització del matrimoni com a sacrament indissoluble que lligava la dona a la seva condició de sotmesa. Les dones seguien sense tenir accés a l'alfabetització; la única manera que tenien aquestes d'accedir al coneixement era la lectura de la Bíblia i catecisme. Luter, una branca protestant de la religió cristiana practicada majoritàriament a Alemanya, va eliminar els convents i la seva presència religiosa fent que la dona només pogués quedar-se a casa.

En les ciutats el treball artesanal regit pels gremis impedia

la progressió professional de les dones. El xoc va ser evident quan la producció es va industrialitzar i els gremis varen entrar en decadència i, de la mateixa manera, les dones

Il·lustració 17. Llibre del 1687 escrit per Madame de Miremont.

Font: <http://salon-litteraire.linternaute.com/fr/resume-d-oeuvre/content/1834266-traite-de-l-education-des-filles-de-fenelon-resume>

començaren a treballar en tallers tèxtils i a desenvolupar diferents tasques en la nova societat com a llevadores, rentadores, venedores ... La raó per la qual les dones adoptaren aquesta posició en la societat era la presència d'epidèmies que fomentaven la necessitat d'aconseguir diners per tirar endavant la família i complementar el sou del marit, tan en el camp com en les ciutats. La presència de la dona en la vida pública va portar a molts intel·lectuals, com Juan Luís Vives, Erasme de Rotterdam, Poullain de la Barra, a escriure obres on es plantejava que l'accés a l'educació igualaria intel·lectualment homes i dones. En els segles XVII aquestes obres varen proliferar i en el segle XVII Madame de Miremont¹² va escriure els set volums del "*Traité de l'éducation des femmes*" i va fundar les "*Maisons d'Éducation*" i altres escoles d'educació gratuïta i de qualitat que varen conviure amb les escoles mixtes rurals.

L'Europa Reformista va posar les bases de l'accés a l'educació i es varen constituir ordres religioses especialitzades en l'educació de noies conegudes com Ursulines i Visitadores que en el segle XVIII varen obrir definitivament les portes a les institucions educatives a les joves i marcaven el posterior accés a les universitats. Com es pot veure les dones no tenien accés a la vida pública i al poder a no ser que naixessin en la reialesa o formessin part de la cort. La Il·lustració no va afavorir una millora en la condició política i social de les dones; filòsofs com Rousseau insistien en la inferioritat intel·lectual i física de les dones, relegant-les al paper de mares il·lustrades que en tenien prou amb això per sentir-se realitzades.

Il·lustració 18. Retrat de Marie Gouze, més coneguda, com hem vist, per Olympe de Gouges.
Font: <https://medium.com/@brianscottmackenzie/the-worlds-first-feminist-vs-robepierre-d1092b1dd61f>

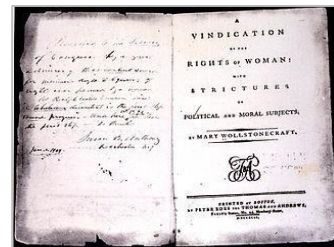
4.2.13. ÈPOCA DE REVOLUCIONS

Durant els segles XVII i XVIII van tenir lloc nombroses revolucions: francesa, anglesa, nord-americana i diferents moviments hispanoamericans on els dones tingueren protagonisme en les manifestacions públiques i varen morir per les causes que defensaven.

¹²Madammede Miremont: un personatge de gran trajectòria, com s'ha explicat, però poc renom.

A la França del segle XVII es va iniciar el que es coneix com la Fronde: alçament de l'agrupació de dones humils del camp amb dames de classe alta contra el primer ministre Mazarino i la regent Anna d'Àustria. Poc després va esclatar la Revolució francesa que va acabar amb l'Antic Règim i va obrir una nova etapa en la història del món i de les dones. Va aparèixer el concepte de ciutadania, només reservat als homes, però la presència en la revolució de les dones ja no tenia aturador i van ser elles les que protagonitzaren la marxa cap a Versalles que va culminar amb la Declaració dels drets de l'home i la ciutadania signats per l'Assemblea Nacional.

A Anglaterra, per altra banda, es va manifestar la Revolució Gloriosa del 1688 que va acabar amb l'execució del Rei i, es va proclamar la República Parlamentaria. Les dones, a part de participar en les manifestacions, s'organitzaven per recaptar diners, construir fortificacions i participar en missions diplomàtiques o d'espionatge. El 4 de juliol de 1776 les tretze colònies britàniques declaren la seva Independència però, la nova constitució, tot i el protagonisme femení en la lluita, no va reconèixer la igualtat entre homes i dones.

Il·lustració 19. Foto del llibre escrit per Mary Wollstonecraft.
Font: https://es.wikipedia.org/wiki/Vindicaci3n_de_los_derechos_de_la_mujer

La britànica Mary Wollstonecraft va publicar al 1792 la seva obra "Vindicació dels drets de la dona" es va publicar a

Irlanda, Estats Units i França; en ella feia una proclama feminista demanant igualtat d'oportunitats en l'educació per a homes i dones. La Revolució francesa no va suposar l'emancipació de la dona, però va posar les bases pel futur reconeixement dels drets que amb tanta força havien defensat.

Com hem vist, les dones durant aquest període es van alçar en diferents moviments fent-se així visible dins la societat i fent-se respectar en aquells drets pels que tant varen lluitar.

4.2.14. FINAL DE L'IMPERI NAPOLEÒNIC FINS LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

Aquest període va ser definitiu pel naixement del feminisme.

Amb la integració progressiva de la dona en la producció industrial, bàsicament tèxtil, en què nens i dones cobraven menys que els homes, aquestes es varen sentir explotades i la duresa de les condicions laborals amb jornades inacabables van fer que tant elles com els homes reclamessin els seus drets. Les dones poc a poc agafaren rellevància en altres indústries, en el comerços i en noves professions associades a les indústries com secretàries, mecanògrafes o teleoperadores. Les dones havien de lluitar pels drets laborals i pels seus drets bàsics com a ciutadanes en contra de la mentalitat tradicionalista que fins ara les havia arraconat.

Poc a poc es crearen sindicats tèxtils femenins que més endavant serien absorbits pels sindicats obrers. Així doncs, la presència de la dona en el món industrial va obrir un ventall de problemes i necessitats morals que suposava l'abandonament de la llar i la seva presència pública. El Congrés de Viena 1814-1815 va posar sobre la taula una nova concepció d'Europa que va intentar reduir l'esperit

Il·lustració 20. Fotografia de Clara Zetkin.
Font: <https://www.telesur.tv/english/news/Clara-Zetkin-The-Profoundly-Relevant-Marxist-Feminist-20170704-0048.html>

rilevolucionari callant les protestes i reivindicacions femenines. Un munt de tendències i ideologies varen obrir nous fronts de debat per posicionar la dona en els nous reptes socials i econòmics. El feminisme es va dividir en: socialistes, burgeses, laiques religioses i conservadores i això portava a enfrontaments entre concepcions burgeses i obreres. Una de les figures claus va ser Clara Zetkin del Partit socialdemòcrata alemany que va instaurar el Dia de la Dona Treballadora. Les diferents revolucions europees van refermar l'esperit feminista i revolucionari en la literatura i la premsa escrita però va ser als Estats Units on el moviment es va fer sentir amb més força i on es va fer la "Declaració de Sèneca Falls" inspirada en la Declaració d'Independència. En ella es proclamava la igualtat entre homes i dones i el reconeixement del dret a votar (sufragisme). Si es podia votar es podia influir en els canvis legislatius i posar sobre la taula els drets i reivindicacions en igualtat de condicions. El moviment sufragista es va viure amb diferent intensitat però va suposar la presó per a moltes dones com la sufragista anglesa Emmeline Pankhurst que va ser

arrestada al 1914 quan volia portar les seves reivindicacions al rei Jordi V. O la nord-americana Alice Paul fundadora del "Women's Party" que van assolir el dret de vot per les dones al 1920.

Eleonor Roosevelt

Eleonor Roosevelt va néixer l'11 d'octubre de 1884 i va morir, a l'edat de 78 anys, el 7 de Novembre de 1962. Era filla de Elliott Roosevelt i Anna Hall Roosevelt. Va tenir una infància dura amb la mort de la seva mare seguida de l'alcoholisme i adulteri del seu pare. Va viure a Anglaterra on va rebre formació i educació fins el 1902 que, va tornar a Nova York. Després d'un breu nuviatge, es va casar amb el seu cosí Franklin Delano Roosevelt, fill del president Theodore Roosevelt, que més tard va ser anomenat senador. Va passar així a formar part de l'alta societat i del món polític del moment. Durant el matrimoni, van tenir 6 fills i Eleanor va patir un adulteri per part del seu marit al qual va perdonar. Durant la I Guerra Mundial, va col·laborar amb la Creu Roja i també es va manifestar i va recolzar associacions com "La Lliga de les Dones Votants", "la Lliga de Dones de la Unió de Comerç" i "La Divisió de Dones del Partit Demòcrata". Anys més tard, el seu espòs va ser escollit President dels Estats Units d'Amèrica adoptant així el paper de Primera Dama. Eleanor va participar en la defensa de les dones, especialment de les afroamericanes, i també va defensar els drets civils. Com he dit, va participar en la Declaració dels Drets Humans de les Nacions Unides. Eleanor va dedicar tota la vida en la millora del món. Per això, Harry Truman que va succeir en la presidència a Roosevelt la va anomenar "la Primera Dama del Món".

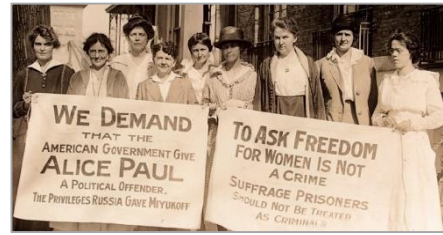

Il·lustració 21. Imatge de Eleanor Roosevelt llegint el tractat de la Declaració dels Drets Humans de 1948.

Foto: https://ca.wikipedia.org/wiki/Declaraci%C3%B3_Universal_dels_Drets_Humans

4.2.15. EL SEGLE XX, GUERRES I NOUS REPTES

Amb l'esclat de la Primera Guerra Mundial, els reptes i prioritats canviaren; les dones es varen incorporar massivament a les indústries bèl·liques mentre els homes morien massivament als fronts de guerra. Espais públics reservats als homes eren ocupats per dones on desenvolupaven tota mena de feines i altres dones lluitaren als fronts de guerra com a pilots, soldats o espies

Il·lustració 22. Fotografia de les defensores de Alice Paul que sortiren al carrer per reivindicar que defensar els drets de les dones no era cap crim. Les senyores de la imatge exigien que aquesta adoptés un càrrec polític.

Font: <https://www.commondreams.org/views/2017/01/10/anti-trump-protesters-lessons-first-white-house-protests-womens-suffrage-100-years>

La Revolució Russa va suposar un punt i seguit a les

reivindicacions femenines arreu del món. El període d'entre guerres va ser impulsor de la internacionalització del conflictes arreu del món, i la progressiva presència femenina universitària va desembocar en la participació als diferents Parlaments de dones disposades a canviar la política i la situació hegemònica dels homes en la vida pública.

L'esclat de la Segona Guerra Mundial i el feixisme semblaven que podien tornar a la dona a l'espai de la llar i sotmetiment però la revolució era. Arreu del món la presència femenina en al política cada vegada va agafar més protagonisme i noms com Sarojini Naidu o Indira Gandhi a la Índia, Safiya Zaghloul a Egipte, Meena Keshwar a Afganistan ... demostren com el camí ja era irreversible i malgrat les dificultats la presència social i política de les dones era una realitat que mai més tornaria enrere.

Indira Gandhi

Indira Gandhi va néixer el 19 de Novembre de 1917 a Allahabad. Fou la filla única de Jawaharal Nehru primer president del govern de l'Índia independent. Va estudiar en prestigiosos col·legis suïssos, indis i anglesos, en acabar la carrera, es va afiliar al partit del Congrés, que defensava la independència de l'Índia. El 1947, després de la independència del territori, Nehru va ser nomenat primer ministre i ella fou nomenada ministra d'Informació i radiodifusió. Després de la mort de Nehru, va ser nomenada Primera Ministra del Parlament de l'Índia. Durant el seu mandat, la Índia va esdevenir potència industrial i militar i va establir relacions amb la Unió Soviètica. El 1974 va

ordenar el llançament d'una bomba nuclear i, pocs mesos més tard, va cancel·lar les garanties constitucionals i va suprimir la premsa independent per tal de , segons ella, eliminar la corrupció, lluitar contra la crisi i la sequera. Aquest règim va durar fins el 1977 quan va ser derrotada en les eleccions i acusada d'abús de poder que va comportar el seu empresonament. En les eleccions del 1980, va tornar a guanyar i en aquesta nova legislatura va ordenar una maniobra militar contra la minoria Sj que volia lluitar per la independència del Panjab va comportar centenars de morts. El 1984, després de dos intents d'assassinat, els seus propis guardaespalles sijs la van assassinar. Indira Gandhi fou coneguda com "la dama de ferro de l'Índia".

Margaret Thatcher

Margaret Thatcher va néixer el 13 d'Octubre de 1925 i va morir el 8 d'Abril del 2013. Va estudiar ciències químiques a la Universitat d'Oxford, on hi va treballar durant quatre anys com investigadora. Es va casar amb 26 anys amb Denis Thatcher, un alt executiu de la indústria petrolífera. Va ingressar al partit conservador del seu marit i ràpidament va aconseguir un escó a la Cambra dels Comuns. Dos anys més tard va ser nomenada secretaria d'Assumptes Socials i, després, ministra d'Educació i Ciència. Considerada la líder més impulsiva del partit, va crear un programa per eliminar la crisi britànica i va proposar una reducció de la intervenció de l'estat en l'economia. També va propugnar retallades en els serveis socials i va retallar les influències del poder sindical. El seu programa va ser molt seguit i recolzat per la opinió pública i el 1979 el partit la va nomenar primera ministra, convertint-se en la primera dona a accedir en aquest càrrec en el govern britànic. Va governar fins l'any 1987 en què va ser destituïda del càrrec. Va ser una dona que va crear un canvi total en el territori britànic a nivell econòmic i social amb la privatització de recursos. Quan la seva popularitat anava de baixa, va guanyar la guerra de les Malvinas contra Argentina i va ser reelegida al 1983. La seva actitud antieuropeista i la imposició de la "poll tax" la va fer dimitir al 1990. Margaret Thatcher ha estat una de les polítiques més influents i amb més poder de la història. A més a més, és coneguda per ser anomenada com "La Dama de Ferro".

Benazir Bhutto

Benazir Bhutto va néixer a Pakistan el 21 de Juny de 1953 i va morir el 27 de Desembre de 2007. Va estudiar en prestigiosos col·legis a Karachi i a la coneguda universitat nord-americana de Harvard. Va ser una decidida lluitadora contra el règim militar del seu país i va ser la primera dona que va accedir al càrrec de primera ministra d'un estat musulmà, el Pakistan. Era filla del president de la república Pakistanesa fins el cop d'estat de Zia ul-Haq que va acabar amb la vida del seu pare. Benazir Bhutto, després d'aquest fet, es va interessar encara més pel món polític, ja havia cursat la carrera de Ciències Polítiques. Va lluitar per la restauració de la república però va ser empresonada fins el 1984 i va ser obligada a abandonar el seu país. Es va exiliar a Londres on va dirigir el Partit Popular Pakistanès (PPP). Quan es va aixecar la llei marcial, va tornar al Pakistan on va iniciar una revolta contra el dictador. El 1986 Zia va morir i Bhutto va aconseguir la victòria en les eleccions aconseguint així el càrrec de primera ministra. Més tard va ser destituïda acusada de corrupció però, el 1990 va tornar a ser reelegida. La seva vida política va acabar quan va tornar a ser destituïda acusada, altra vegada, de corrupció i es va exiliar als Emirats Àrabs on va complir una condemna de tres anys. Finalment, va poder tornar al Pakistan al 2007 on es va tornar a presentar a les eleccions, però abans de que es celebressin va ser assassinada.

Hillary Clinton

Hillary Clinton va néixer el 26 d'Octubre de 1947. Es va llicenciar en dret a la Wellesley Collage on va conèixer al seu futur marit Bill Clinton. Va exercir d'advocada i professora d'universitat abans que fos escollida presidenta de la Corporació de Serveis Legals. Durant 12 anys va ser la primera dama de l'Estat d'Arkansas on va ser presidenta del Comitè de Normes Educatives i va col·laborar en el Fons de Defensa de Nens i en l'Hospital Infantil d'Arkansas.

El 1992 Bill Clinton va ser elegit president dels Estats Units d'Amèrica i Hillary Clinton va esdevenir primera dama; des del seu càrrec va actuar com a defensora de la reforma sanitària. Va activar millores en quan l'adopció, la reducció d'embarassos en adolescents

i millores dels serveis de salut per a milions de nens en diversos programes. Paral·lelament ha estat una imatge pública coneguda per tot el món com a “defensora dels drets humans”. Va dir una frase que va impactar en el món del feminisme: “els drets humans són drets de les dones i els drets de les dones són drets humans”. Hillary Clinton va ser escollida senadora demòcrata per Arkansas durant el mandat de George W. Bush

i ella va recolzar la guerra d'Irak. Com a senadora va iniciar una reforma econòmica i sanitària que fos més assequible pels desfavorits. Finalment, també fou escollida com a secretària de Estat en la legislatura d'Obama i, després va optar a la presidència dels

Estats Units on va ser derrotada amb polèmica per l'actual president Donald Trump.

4.2.16. ESPANYA. SEGLE XIX i XX

A Espanya la reivindicació dels drets polítics i socials de les dones va evolucionar de manera més lenta i tardana en comparació a la resta d'Europa.

A França el triomf de la Revolució Francesa del 1789 va marcar un punt d'inflexió on les dones iniciaren la defensa dels seus drets polítics i de representació en els Estats Generals deixant de banda la mentalitat imposada de feia molts segles on la idea de submissió de la dona era l'eix central de la família i la societat. Protagonistes com Olimpia de Gouges o Mary Wollstone, comentades ja anteriorment, van proclamar i defensar, a nivell Mundial, els drets de la dona.

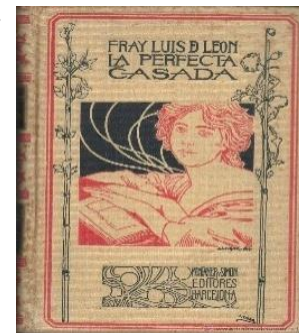
Pel que fa referència al panorama espanyol, trobo adient fer menció a un escrit de María Eugenia Fernández Fraile (estudiant de l'Institut d'Estudis de la Dona) sobre el llibre “La Perfecta Casada”(1584) de Fray Luis de León (teòleg, moralista i escriptor) que ha estat el model ideològic inamovible i majoritari a Espanya fins ben avançat el segle XX.

Amb aquesta idea de Fray Luís , ens podem endinsar en la realitat espanyola dels segles XVIII, XIX i bona part del XX.

Il·lustració 23. Fotografia feta a inicis del s.XX a França on les dones iniciaven la reivindicació dels seus drets polítics.

Foto:blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/12/05/el-llarg-cami-cap-a-la-igualtat-de-la-dona-el-segle-xx-com-a-segle-de-les-dones/

Il·lustració 24. Coberta del llibre “La Perfecta Casada”.

Font:<https://www.todocoleccion.net/libros-antiquos/la-perfecta-casada-fray-luis-leon-montaner-simon-3-edicion-ilustrada-1931~x49017665>

L'Espanya d'aquest llarg període venia marcada pels següents trets:

- L'estancament i la manca de desenvolupament industrial.
- El model polític fràgil i inestable que es vivia després de l'Antic Règim.
- El paper de l'Església del moment, que remarcava el rol de la dona com a senyora de la casa i el seu caràcter submís.
- Un alt grau d'analfabetisme especialment de les dones, atès que se'ls prohibia l'accés a l'educació.

Amb tot, acabada la Primera Guerra Mundial, els canvis demogràfics i econòmics provocaren la necessitat d'incorporació de la dona en el món educatiu i laboral per tal de refer Espanya de les penúries causades per la guerra. A més a més, el renom dels moviments feministes començaren a ressonar a les dones espanyoles que van prendre consciència, per primera vegada, de la situació social, legal i professional a les quals estaven sotmeses pel sol fet de ser dones.

Ara sí, després de la primera espurna del feminisme, a tot Espanya s'iniciaren certs moviments de caràcter reivindicatiu. Podem destacar que van sorgir alguns llibres que començaven a adoptar el terme "feminisme"; n'és un exemple "La Fabricanta" de Dolors Monserdà que es posiciona a favor del reformisme catòlic amb certes conservacions.

Juntament amb altres activistes catalanes defensaren el dret a l'accés acadèmic de les dones tot hi que acceptaven i remarcaven que els homes continuessin posseint exclusivament el poder polític i la gestió del patrimoni.

A partir d'aquest moment, l'onada feminista no va defallir fins el cop d'Estat de Primo de Rivera.

Il·lustració 25. Fotografia de l'escriptora Dolors Monserdà amb la coberta del llibre "La Fabricanta".
 Font: <https://www.todocoleccion.net/libros-antiguos/la-perfecta-casada-fray-luis-leon-montaner-simon-3-edicion-ilustrada-1931~x49017665>

A continuació, faré la menció de diferents dates rellevants en aquests moviments reivindicatius:

-1908, per primera vegada a Espanya, es va proposar debatre sobre el sufragi Universal, cal recordar que a la resta d'Europa ja s'havia instaurat. En aquell moment hi havia el govern d'Antonio Maura; se'n va posposar l'aprovació per diferents circumstàncies polítiques i econòmiques.

- 1918 es va fundar l'Asociación Nacional de la Mujer Española (ANME), impulsada per Consuelo González Ramos i Maria Espinosa de los Monteros¹³. Aquesta associació no fou la primera en fundar-se a Espanya, però va ser la que va durar més i va ser la més legitimada tot i que mai va obtenir el recolzament dels partits polítics espanyols.

- Més endavant, al 1920 l'ANME demanà la revisió de les lleis que reglaven que la dona s'havia de mantenir exclusivament en l'àmbit familiar i exigeixen la seva aparició en la vida política.

- Finalment, podem destacar la militant Clara Campoamor Rodríguez del partit Radical Espanyol que va posar per primera vegada a debat el sufragi femení a les Corts Constituents de l'Estat. Amb el Cop d'Estat de Primo de Rivera les dones espanyoles van obtenir certs privilegis com l'accés a l'educació i al món laboral però no es va establir el sufragi femení.

La situació, com podem observar, era certament contradictòria: les dones podien participar en la vida política exercint com a candidates però no podien exercir el seu dret a vot. Com explicaré més endavant, aquesta situació es va anar prolongant fins ja instaurada la II República Espanyola.

SUFRAGI UNIVERSAL A ESPANYA

L'Institut d'Estudis Catalans defineix **sufragi universal** com:
Dret de vot de totes les persones majors d'edat d'una comunitat.

Al 1931, ja instaurada la II República espanyola, es va aprovar una constitució revolucionària que suposà un gran avenç per les dones: aprovació d'una llei de divorci, la dona casada podria mantenir la seva nacionalitat i era considerada una personalitat jurídica amb la mateixa autoritat sobre els fills que els pares, s'introduïren lleis que protegien les mares treballadores i garantien la igualtat laboral entre gèneres (si més no sobre el paper).

¹³María Espinosa de los Monteros y Díaz de Santiago: fou una activista i política que va defensar fidelment els drets de les dones. Va ser presidenta de la ANME fins el 1924; més tard va iniciar-se en el món de la indústria on poc després va ser destituïda per tres homes. Finalment, va acabar la seva vida política exercint com a Alcaldessa de la ciutat de Segovia. Com he dit anteriorment, els militars del cop d'estat volien obtenir el recolzament de les dones; podem intuir que van posicionar la senyora Espinosa per tal d'aconseguir aquest suport.

A nivell internacional, com he esmentat anteriorment, el primer país que va instaurar el sufragi universal sense restriccions fou Nova Zelanda; se li van unir ràpidament països com Tasmània o Austràlia del Sud. El sufragisme universal a Europa va arribar al 1907 a Finlàndia i ràpidament se li van unir països com Noruega a Suècia.

Il·lustració 26. Possiblement es tracta de una fotografia on s'hi observen dones defensant el partit de Primo de Rivera.

Font: <http://aeihm.org/>

A Espanya va tardar 25 anys encara i no va ser fins l'any 1931. Podem observar, igual que en el moviments feministes de defensa dels drets polítics, un cert endarreriment en comparació a la majoria de països europeus. La societat espanyola de caràcter patriarcal, tenia i probablement té arrelada l'idea de dona esposa, mare i mestressa de casa; malgrat els petits avenços en l'àmbit polític aquest sentiment alliberador no va néixer d'una necessita popular impulsada per les bases sufragistes, tal com havia succeït als Estat Unit i a la resta d'Europa, si no que va ser una reforma legal impulsada pels partits polítics que aspiraven a una Espanya moderna on tothom

Il·lustració 277. Fotografia de militats pro-república d'esquerres que van signar el Pacte de San Sebastián.

Font: <http://caffequerbais.blogspot.com/2014/02/texto-comentar-pacto-de-san-sebastian.html>

pogués accedir a la educació, al treball i a la llibertat. Per tal d'aconseguir-ho es va retirar el monopoli de l'educació, fins a les hores en mans de l'església, de tal manera que el gènere femení rebés una educació neutral i en igualtat de gèneres deixant de banda conceptes arrelats fins el moment com la submissió de la dona a l'home.

La primera vegada que es va plantejar el sufragi universal va ser durant el cop d'Estat de Primo de Rivera; a l'abril de 1924 es presentava a les eleccions amb la "Unión Patriótica" i per tranquil·litzar la inestabilitat política que es vivia en el moment, va decidir aprovar una llei que permetés el dret a vot a les dones. De totes maneres, el general Primo de Rivera va imposar, en contrapartida, que no es permetés a les dones casades ni les prostitutes participar en les eleccions. Es sospita que el motiu que va impulsar Primo de Rivera a crear aquesta reforma de la Constitució era que volia guanyar les eleccions; el partit que va

Il·lustració 288. Imatge de la proclamació de la II República de caràcter totalment festiu.

Font: <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/03/11/la-proclamacio-de-la-segona-republica/>

construir tenia com a objectiu general la victòria, no li interessava tenir un públic molt definit, sinó que només volia tenir una gran massa popular la qual augmentaria amb el suport de totes aquestes dones.

Al 1930 el general Primo de Rivera va presentar la seva dimissió davant del caos que es vivia en l'Espanya del moment i amb ell es va precipitar la caiguda de la monarquia. Així doncs, es va crear un govern provisional a mans de Dámaso Berenguer que va convocar unes eleccions generals que van acabar amb unes eleccions municipals. En un principi no estaven orientades en determinar quin caràcter havia de tenir l'estat Espanyol: si monàrquic o republicà.

El dia 12 d'Abril del 1931 es van celebrar les eleccions i es va proclamar la II República Espanyola; es va fer fora el govern de Alcalà-Zamora i es va impulsar un nou govern. Es va establir una reforma abans d'iniciar la selecció dels diputats en la llei electoral del 1907; en aquesta es reconeixia el dret de les dones a participar en el sufragi passiu i, per tant, exercir com a presidentes o diputades. Tres dones obtingueren escons i foren diputades: Victoria Kent, Clara Campoamor y Margarita Nelken.

Constitució del 1931

Com he dit abans, després de la instauració de la II República Espanyola es van crear modificacions de la constitució existent. En aquesta nova constitució aprovada a finals del 1931, Espanya es va posicionar com a primer país llatí en establir la igualtat entre gèneres.

Il·lustració 29. Portada del llibre on s'hi redactà la nova constitució.
Font: <https://losojosdehipatia.com.es/cultura/historia/la-constitucion-de-1931/>

A continuació revisarem els articles més destacats d'aquesta constitució:

- **Artículo 2.** «Todos los ciudadanos tienen las mismas libertades delante la ley.»

En aquest article podem observar la voluntat d'aquest nou govern de tenir un tracte igualitari entre tots els ciutadans del país sense excepció ni diferència de gènere. A més, podem destacar que articles posteriors a aquests, defensen el dret de reunió, expressió i associació de tots aquests (Art. 34, 38, 39 i 40).

- **Artículo 43. Capítulo de familia:** «El matrimonio se funda en la igualdad de derechos para ambos sexos.»

En aquest nou article de la nova constitució observem el seu tarannà progressista i modern; es reivindica la igualtat de condicions entre gèneres, poc inculcada en l'Espanya del segle XIX i XX i es menciona aquest terme d'"igualtat". En textos anterior aquests es feia menció que l'home no era superior que la dona, sinó que aquests es diferenciaven entre ells.

- **Artículo 36.** «Los ciudadanos de uno y otro sexo, mayores de veintitrés años, tendrán los mismos derechos electorales conforme determinen las leyes.»

Aquest article, finalment, és el que determina l'evolució cap al sufragi femení del país. Podem destacar la igualtat de condicions i drets polítics que tenen ambdós gèneres davant de les eleccions; com a rellevància, podem dir que aquest si que es tracta d'un sufragi universal a diferència del de Primo de Rivera que posava certes condicions. Podem dir que en aquest moment Espanya es va convertir en un país modern.

La Segona República durà massa poc per què el seu tarannà progressista arrelés de manera ferma i decidida en la societat de l'època. Els partits polítics mai es varen preocupar realment per les arrels de la submissió femenina, ja que veien a les dones com a perilloses per què estaven molt influenciades per l'Església i suposaven un fre als avenços reformistes de caire social dels seus programes. A més a més, en aquell moment també va aparèixer la Falange Española amb ideologia de dretes que seria tot un referent en la post guerra.

La Guerra Civil (1936-1939) va suposar un revulsiu en la presa de consciència de les dones i la seva veu es va escoltar en mítings, reunions i diaris però ben aviat la cruesa de la guerra va tirar per terra tot el que tant havia costat d'aconseguir.

FRANQUISME

Amb la derrota de la República i la victòria del general Francisco Franco, es va recuperar la vella moral més reaccionària i la dona va adoptar, altra vegada, el rol d'esposa, mare i de reserva dels valors espirituals que encarnaven la nova España " Una , Grande y Libre... por la gracia de Dios".

La dona va passar a ser l'eix vertebrador d'una societat tutelada i regida pels principis nacionals catòlics del Règim que va trobar, en l'educació religiosa, el seu ferm aliat. Els valors del " Espíritu Nacional" atribuïen les dones el paper de sotmeses a l'autoritat del pare o del marit, adoptant la vella estructura hereva del Codi Napoleònic més retrògrad i conservador: es va prohibir el matrimoni civil, la contracepció

i el divorci; les dones eren tractades com a menors d'edat i havien de deixar de treballar quan es casaven. Era l'ideal femení del sacrifici, l'obediència i la subordinació.

L'**educació** durant el franquisme, com he dit anteriorment, tenia un paper essencial en la conversió del gènere femení. A part de la influència que tenia l'Església en l'educació, de manera paral·lela la Falange s'encarregava, a través de la "Sección Femenina", que els valors falangistes arribessin en totes les llars tan en els ciutats com en les zones rurals a través d'una xarxa de suports institucionals que arribaven i controlaven totes les dones joves i adultes en el seu temps de lleure o de treball.

Així podem constatar que l'educació de les dones espanyoles fou controlada pel franquisme amb les bases de la separació de gèneres i feminització; però malgrat tot els avenços econòmics i les necessitats industrials varen flexibilitzar l'immobilisme del règim amb diferents crisis que l'obligaren a modernitzar-se.

El llibre "Estudios sobre la política educativa durante el franquismo" dirigit per Alejandro Mayordomo cita les següents paraules molt descriptives de la situació del moment:

Il·lustració 30. Fotografia on s'observa l'estreta relació entre el dictador i la jerarquia eclesiàstica. Font: <http://www.alandar.org/hemeroteca/punt-de-vista/el-passat-coneque-i-desconeque/>

Il·lustració 31. Escoles franquistes amb separació de sexes i culte a Déu i a Francisco Franco. Font: <https://sites.google.com/a/xtec.cat/slajcos/presentacions-2n-bat/g-el-franquisme-la-construccio-d-una-dictadura/imatges-1/imatges>

«El problema de la educación femenina exige un planteamiento nuevo. En primer lugar se impone una vuelta a la sana tradición que veía en la mujer la hija, la esposa y la madre y no la intelectual pedantesca que intenta en vano igualar en vano a los dominios de la Ciencia. Cada cosa en su sitio. Y el de la mujer no es el foro, ni el taller, ni la fábrica, sino el hogar, cuidando de la casa y de los hijos, y de los hábitos primeros y fundamentales de su vida volitiva y poniendo en los ocios del marido una suave lumbre de espiritualidad y de amor.>>

ELS ANYS SEIXANTA

El model de planificació econòmica, "Los Planes de Desarrollo", posen per davant de la política l'eficàcia i la rendibilitat econòmica; el boom turístic i l'emigració d'espanyols a l'estranger suposa una nova entrada de divises que donen autonomia i capacitat de consum a les mestresses de casa tradicionals. Es produeix també el boom demogràfic, la dona model reproductor agafa gran importància i les famílies nombroses són posades coma exemple a seguir. En aquesta nova etapa la " Sección Femenina" de Pilar Primo de Rivera presentà al 1961 la "Ley de Derechos políticos" que reconeix l'existència de les dones treballadores solteres i el dret a rebre el mateix salari pel mateix treball. El fet fonamental que es produeix en aquesta dècada va ser l'entrada de les dones en el sistema educatiu formal tan a la primària com a la secundària; això suposa la llavor per la futura incorporació universitària de les dones.

Poc a poc les carreres universitàries, típicament masculines, varen obrir les seves portes i el nombre d'estudiants femenines va anar augmentant en carreres de Ciències, Medicina i Veterinària i va permetre l' incorporació progressiva al món laboral de dones preparades i sense complexos.

Amb la mort de Franco l'any 1975 es va obrir la Transició i la democratització d'Espanya cap a un sistema de llibertats i una nova Constitució. El moviment feminista abandonaren la clandestinitat i varen començar a plantejar reivindicacions que mai fins el moment s'havien assolit.

Malgrat la repressió viscuda i la duresa de la post guerra, el moviment clandestí seguí lluitant per les llibertats i la democràcia i moltes dones mantingueren i lluitaren pels

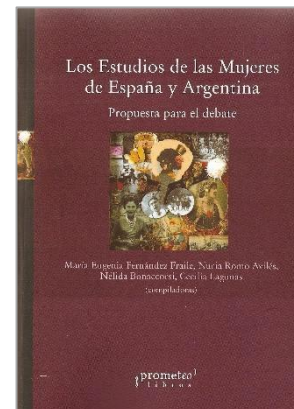
drets individuals i col·lectius: Victoria Kent, María Zambrano, Margarita Nelken, Dolores Ibárruri y Federica Montseny.

La història de les dones espanyoles no ha estat diferent de la de la resta; ha estat una lluita constant mantinguda amb més o menys intensitat per assolir els drets més bàsics. El gènere femení a Espanya ha estat exclòs de la vida pública, política i administrativa. En moltes èpoques considerada com un ésser irracional que vivia reclosa en la llar; eix de la vida familiar; exercint de mestressa de casa i transmissora dels valors morals als fills, però sempre sota la supervisió de l'espòs.

Aquesta dinàmica, que ja hem vist també en altres societats de l'apartat anterior, va perdurar fins la primera meitat del S XIX , moment en què les dones van iniciar el que es coneix com a "Primer moviment feminista", aquest ve seguit d'un segon moviment que situarem després de la caiguda de la dictadura franquista. Les dones espanyoles, han lluitat per la igualtat de gèneres de manera constant fins a l'actualitat i, de fet, continuem lluitant, però va ser a principis del segle XIX quan els moviments feministes i les circumstàncies socio-polítiques varen donar un impuls definitiu al canvi de mentalitat i estatus de les dones.

Com hem dit abans i així ho explica Maria Eugenia Fernández Fraile, llicenciada en Llengua i Literatura i autora del llibre *Los estudios de las mujeres en España y Argentina: propuestas para el debate* , l'història de les dones va lligada íntimament als moviments feministes per dues raons fonamentals:

1. Els moviments feministes han estat motor de canvi en la recerca de la igualtat entre homes i dones.
2. Aquests moviments feministes han servit per oferir a les dones recursos que li han permès qüestionar l'estatus i plantejar els canvis que han portat a les dones a ocupar espais impensables tot just fa 50 anys a Espanya en tots els àmbits

Il·lustració 32. Fotografia de la portada del llibre que Maria Eugenia Fernández va escriure juntament amb altres companyes. Font: <http://www.prometeoeditorial.com/libro/498/Los-estudios-de-las-Mujeres-de-Espaa-y-Argentina>

públics, polítics, econòmics, administratius, acadèmics, culturals, científics ...

Podem observar també que l'evolució del moviment feminista a Espanya es desenvolupa en dues onades:

- Primera onada: la situem a mitjans del segle XIX fins els anys 20 del segle XX. Les raons que expliquen l'endarreriment en comparació a la resta d'Europa s'explica, segons l'escriptora Geraldine M. Scalon, per tres causes:

1. La manca de progrés industrial que suposa la inexistència d'una classe mitjana rellevant i progressista.
2. La debilitat i inestabilitat del sistema parlamentari lliberal, hereu de l'Antic Règim.
3. El paper repressor i controlador de l'Església Catòlica sobre la societat, especialment en ambients rurals. La mateixa Església donava estudis a les classes acomodades i regalava a la resta de dones el paper de mare i mestressa de casa.

La gran quantitat d'analfabets i la manca d'un mercat laboral tampoc va afavorir les associacions de dones. A més a més, la diferència que hi havia entre les dues cultures instaurades aleshores a Espanya, la protestant i el catolicisme espanyol, era que aquesta primera permetia a les dones participar en els moviments filantròpics i socials de caire religiós, cosa que els introduïa dins d'una dinàmica administrativa i organitzativa que de retruc les reforçava psicològicament facilitant una seguretat per defensar i reclamar els seus drets.

- Segona onada: La situem una vegada acabada la I Guerra Mundial. Els canvis demogràfics i la crisi econòmica que en derivaven, va fer que les dones de classe mitjana tinguessin accés al mercat de treball i, a més a més, tenir les seves primeres experiències acadèmiques. Amb aquests progressos neix entre les dones la consciència de reclamar els seus drets socials, legals i professionals. A Espanya, a diferència de la resta d'Europa i dels Estats Units d'Amèrica, neix, en principi, un feminisme més social que polític. La situació política basada en el caciquisme, la corrupció i el frau dona peu a una societat inestable on els grups anarquistes proliferen; això fa que els grups feministes abandonin les

reivindicacions polítiques i es centrin en la defensa dels seus drets individuals. Com senyala Mary Nash (1989), “al clima de desconfiança s’uneix un discurs de gènere basat en la teoria de la diferenciació sexual y la complementarietat entre los sexes -postulada pel Dr Gregorio Marañón-, on es manté que la dona no es un ser inferior sinó diferent de l’home”. Es predica una igualtat social des de la diferència on ambdós gèneres es complementen. Això comporta la divisió de gènere del treball on la dona continua reclosa a la llar i es fomenta l’entitat cultural a partir de la maternitat.

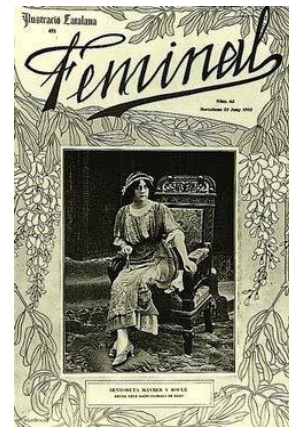
4.2.17. CATALUNYA. SEGLE XIX i XX

Com he esmentat anteriorment, els orígens del feminisme i la lluita pels drets de les dones sorgeixen de les idees de la Il·lustració durant la Revolució Francesa. Cinquanta anys després, l’anomenada “Declaració Sèneca Falls” va suposar la creació definitiva del moviment feminista a nivell mundial.

Les dones catalanes, vivien una realitat molt semblant a la de les espanyoles. A la Catalunya del segle XIX la dona continuava reclosa a la llar sense dret a paraula. Tot i això el gènere femnà a Catalunya fou conegut per ser activista; participaren en les Vagues Generals en defensa de, per exemple, les millores de les condicions laborals, també participaren en massa en les manifestacions del 8 de Maig... Al 1860 és va recollir la dada que tant sols un 38% de les noies tenien accés a l’Educació Primària. A partir d’aquí, la xifra es va mantenir constant, és més, va anar augmentant excepte en períodes de guerra. Potser aquest fou el motiu pel qual Catalunya va ser una comunitat on hi hagueren moltes revistes de caràcter feminista; la primera la situem l’any 1846, es va publicar a Barcelona el primer setmanari que anava dirigit per dones anomenat “*La madre de familia*” on prometia defensar les dones de la tirania dels homes. Més endavant, ja avançat el segle XIX i a inicis del XX destaquen la presència de moltes revistes encapçalades per activistes catalanes on es reflexionava sobre quin era el paper que adoptava la dona en aquella societat i també recollien reivindicacions en defensa dels drets de les dones. A més a més, en aquest període també destaca la presència de

la dona en l'àmbit literari (com hem comentat anteriorment), social, cultural, esportiu i fins i tot polític.

El pes que l'Església i el patriarcat tenien en la societat espanyola i catalana fou fonamental per al desenvolupament d'un moviment de reivindicació feminista molt concret. El 1917, a Catalunya, Carme Karr, activista, escriptora i musicòloga catalana la qual s'identificava clarament en el moviment de les sufragistes britàniques, i Àngela Cardona, van defensar el dret a vot de la dona mitjançant les pàgines de la revista *Feminal*, en la qual es feia una reivindicació dels drets de les dones, fundada per elles. La primera organització feminista de l'Estat, com ja hem comentat anteriorment, es va crear el 1918: La Asociación Nacional de Mujeres Españolas, i Carme Karr, precisament, fou una de les seves impulsores a Catalunya.

Il·lustració 33. Coberta del setmanari dirigit per la periodista i activista Carme Karr. Font: <https://reflexioneseneldivan.blogspot.com/2014/09/mujeres-y-feministas-xi-carme->

La dècada dels vint va estar marcada per les mobilitzacions feministes, donant-se el 1921 la primera manifestació a favor dels drets de les dones a Catalunya i, sobretot, amb la

La caiguda de la dictadura i ràpidament de la monarquia d'Alfons XIII va obrir als Països Catalans un període de canvis entre els quals els drets de les dones i, sobretot, el sufragi femení. Aquests canvis es van posar des del primer moment en l'ordre del dia del debat polític. Noms com Clara Campoamor, que es va quedar sola en el debat parlamentari sobre la inclusió del dret a vot femení en la Constitució de 1931, o Victòria Kent foren fonamentals.

El 16 d'abril de 1933 les dones dels Països Catalans, exceptuant la Catalunya nord, i de la resta de l'Estat espanyol van poder exercir el seu dret a vot per primera vegada en la història.

En el cas dels Països Catalans, la lluita i el reconeixement del dret a vot de la dona va ser un llarg camí. Per una banda, les dones sota administració espanyola el van aconseguir durant la II República, concretament el 1931. Per altre costat, a la Catalunya Nord sota domini francès, ho van fer el 1944, és a dir, amb el final de la II Guerra Mundial.

La identitat històrica de Catalunya ha esta escrita per les dones i els homes; malgrat que els estudis històrics tendeixen a amagar la presència femenina en els grans esdeveniments mundials , aquestes sempre han escrit la seva part de la història de manera més o menys destacada, per això és evident i no es pot posar en dubte que la conquesta dels drets de vot i participació de les dones en la vida pública han suposat un gran avanç per la societat actual.

Com he pogut veure en el relat històric general la major part de la història ha deixat de banda la presència femenina; sembla que, quan les civilitzacions neolítiques varen passar de caçadores- recol·lectores a una societat sedentària, les dones varen ser recloses a l'espai de la llar i foren considerades simples procreadores, necessàries per assegurar el llinatge però sense més rellevància. Aquesta situació, mantinguda durant segles en totes les cultures i civilitzacions, es mantindrà fins ben entrat el segle XIX.

En aquest recorregut que passa per l'època de la romanització i les colonitzacions germàniques ,per l'Edat Mitjana i la feudalització i pel Dret Civil català, on es referma la figura del *pater familias* ,observem com la presència pública de la dona és quasi inexistent. Amb la revolució aristotèlica que es produeix a Europa el paper misogin de la societat s'incrementa i es culpa a les dones de tot els mals de la moral pública. D'aquesta etapa fosca trobem poques protagonistes com per exemple Duoda¹⁴, Ermessenda...

Ens els segles convulsos de grans guerres i epidèmies dels segles XVI I XVIII la població i especialment les dones, pateixen les conseqüències de les penúries, les malalties i la fam, en aquest ambient les dones i les famílies en general prou fan per sobreviure.

Arribem al segle XIX amb un índex d'analfabetisme femení de quasi el 90% i aquest podríem dir que és el moment on les dones comencen, gràcies a l'accés a l'educació i la cultura (a l'any 1857 s'aprova la llei Moyano, que defensava un ensenyament obligatori pels dos sexe dels 6 al 9 anys), a sentir-se part de la societat i a reivindicar de manera activa el seu paper protagonista.

¹⁴ Duoda: Fou comtessa de Barcelona. La seva data de naixement no és coneguda, però si es sap que va morir al 872 d.C. Marquesa consort de Septimània, esposa de Bernat de Septimània, segon comte de Barcelona. Va viure en una època d'extrema violència feudal. Va escriure entre el 841 i el 843, un dels "*Liber manualis Dhuodane quem ad filium suum transmisit* " exemple d'amor entre mare i fill.

Al segle XX amb la incorporació de la dona al mercat laboral, el model de mestressa de casa i de família queda en entredit i sorgeixen diferents teories feministes: les conservadores de base burgesa i les progressistes amb arrels sindicals i obreres. Es desenvolupa un associacionisme femení més social que polític que participa activament en vagues i manifestacions com les de la Setmana Tràgica de Barcelona (1909). En són exemples: La federació sindical d'obreres(1912–, fundada per Maria Domènech de Cañellas) ,el Cercle de la Dona de l'Avenir –1919–, l'Institut de la Dona que Treballa – 1920– i Acció Femenina –1921.

✓ *1931: La proclamación de la II República espanyola*

Aquest fet implica l'accés a la política de col·lectiu que fins aleshores n'eren exclosos. Moltes de les reivindicacions feministes van portar-se a la pràctica. Una de les primeres mesures del govern estatal és el de prohibir l'acomiadament per matrimoni o maternitat.

✓ *1932: Constitució Espanyola de la II República i Estatut d'Autonomia de Catalunya.*

Com a conseqüència d'aquest fet, les dones van aconseguir el dret a vot. A més, es va crear la llei del divorci i es van suprimir les penalitzacions pels delictes d'adulteri. També es va aconseguir una equiparació legal entre dones i homes.

✓ *1933: Primeres votacions estatals a les que la dona té dret a participar.*

✓ *1937: Es crea l'Institut d'Adaptació Professional de la Dona, adscrit a la conselleria de treball.*

En aquest període de revolucions socials destaca bàsicament l'activitat femenina en els àmbits comunicatius i culturals; la seva presència determinà una nova manera de veure la realitat social denunciant les desigualtats i discriminacions en tots els àmbits. Trobem protagonistes com Dolors Monserdà i Vidal, Teresa Claramunt¹⁵, Caterina Albert i

¹⁵ *Teresa Claramunt*: Fou una dirigent socialista i anarcosindicalista provinent del ram del tèxtil sabadellenc. Claramunt va ser una de les primeres anarquistes que va defensar l'emancipació de la dona i la primera que va formular la idea que l'autoemancipació femenina podia acabar amb l'hegemonia cultural, social i laboral dels homes. Al 1905 va escriure *La Mujer. Consideraciones generales sobre su estado ante las prerrogativas del hombre*, on reivindica el dret de la dona a participar en la vida política, social i econòmica.

Paradís (Víctor Català), Francesca Bonnemaison i Farriols, Rosa Senat, Frederica Montseny i Mañé¹⁶ i Carme Karr i Anfonsetti.

Carme Karr i Anfonsetti

Periodista i feminista (Barcelona, 1865- Barcelona, 1943). Va tenir una actuació destacada com a conferenciant i escriptora en defensa del feminisme i l'emancipació de la dona. Va ser directora de la revista *Feminal* –1907-1917–, una plataforma de promoció cultural i defensa dels interessos socials i culturals de la dona. Les seves iniciatives educatives es van concretar en la direcció de La Llar, primera residència per a professores i estudiants. Ja més endavant, Carme Karr reivindicava el dret de les dones soles a tenir una funció social i un lloc útil en la societat. Va escriure, entre altres autores, *Educación femenina. Ciclo de conferencias desarrolladas en el Ateneo barcelonés los días 31 de enero y 1,2,3,4 y 5 de febrero de 1916* –1916–.

El 25 de gener de 1946 va començar a la fàbrica tèxtil Bertrand i Serra —Fàbrica Nova, la fàbrica tèxtil més gran d'Espanya— una vaga que duraria fins al dia 31 per reivindicar igualtat salarial; les treballadores van veure que cobraven un dia de menys. Malgrat la

Il·lustració 34. Fotografia de l'estat de la fàbrica tèxtil Bertrand i Serra després de la vaga. Font: <http://mnactec.cat/blog/la-dona-al-mon-industrial/72-anys-de-la-vaga-de-dones-de-la-fabrica-bertrand-i-serra-de-manresa/>

repressió aquestes dones van tenir la força per iniciar la vaga i guanyar-la. Les vagues es varen estendre pel Vallès (Terrassa, Manresa, Granollers), al Baix Llobregat, al Barcelonès, a Mataró, a Palamós; a empreses com la Maquinista Terrestre y Marítima, la Espanya Industrial, la Hispano-Suiza, Olivetti, Siemens, Altos Hornos de Hospitalet. I també a la resta d'Espanya: Sanitaris de València i Alacant, Renfe a Sevilla. Com sempre però, les reivindicacions laborals de les dones varen ser interpretades per les autoritats franquistes i els seus propis companys com a fets puntuals i les varen menystenir com a lluitadores polítiques.

¹⁶ Frederica Montseny i Mañé: Nasqué a Madrid al 1905 i morí al 1994 en terres catalanes. Fou militant de la Confederació Nacional del Treball (CNT) i dirigent de la Federació Anarquista Ibèrica. Fou una dona molt important ja que desenvolupà el càrrec de primera ministre de Sanitat en el govern de Largo Caballero; es convertí en la primera dona a europa en ocupar un ministeri.

Amb la mort del dictador i l'inici de la Transició es varen convocar les primeres eleccions democràtiques a l'Estat Espanyol al juliol del 1977; es varen legalitzar els partits catalans i la presència de dones en les llistes (com veurem més endavant) va ser insignificant, només tres dones foren escollides diputades en les quatre províncies catalanes (tal com s'anomenaven aleshores):

BARCELONA	<u>2 diputades</u>	Marta Àngela Mata (PSC) María Dolores Calvet Puig (PSUC)
GERONA (GIRONA)	<u>1 diputada</u>	Rosina Lajo Pérez
LÈRIDA (LLEIDA)	<u>0 diputades</u>	
TARRAGONA	<u>0 diputades</u>	

El 1979 s'aprovà el nou Estatut d'Autonomia per a Catalunya i el 1980 es celebraren les segones (les primeres varen ser al 1931) eleccions al parlament de Catalunya. La presència de dones al primer parlament fou gairebé testimonial només set diputades foren escollides que suposaven un 5,4 % dels 135 escons del Parlament. Només 3 dels 6 partits que varen obtenir representació tingueren diputades: CiU,PSUC i PSC.

Circumscripció electoral de Barcelona

Convergència i Unió: Helena Ferrer i Mallol (matemàtica).

PSC-PSOE : Rosa María Barenys Martorell (treballadora social).

PSUC: Mª Dolors Calvet i Puig (periodista i urbanista) , Teresa eulàlia Calzada (llicenciada en Ciències econòmiques i magisteri) .

Circumscripció electoral de Girona

Convergència i Unió: Concepció Ferrer i Casals (filòloga de llengües romàniques),
Trinitat Neras Plaja (empresaria).

Circumscripció electoral de Tarragona

PSC-PSOE: Marta Àngela Mata i Garriga (pedagoga, llicenciada en Filosofia i Lletres).

Les llistes es confeccionaven posicionant en primer lloc els dirigents dels partits polítics, seguidament els dirigents sindicals (que sempre eren homes) i finalment alguna "veterana" en posicions testimonials sense opció de ser escollida (a Barcelona la primera dona de CiU anava en la desena posició, la d'ERC en catorzena , la del PSC dissetena i la del PSUC quarta i catorzena. Només una dona va encapçalar llista, va ser Marta Mata a la circumscripció de Tarragona. Com es pot comprovar la presència en les llistes respon al patró i normes socials de gènere:

52% de dones en el conjunt de la població; 50% d'activistes femenines en la comunitat; 12% de candidates en les llistes; 5% diputades i un 0% de conselleres. la forma perfecte del sostre de vidre: Les institucions reproduïx en les desigualtats entre homes i dones i " fan gènere" a través de pràctiques i normes no escrites que s'arrosseguen des dels principis dels temps.

Finalment, el nombre de diputades al parlament Català s'ha anat multiplicat progressivament per l'adopció de les quotes electorals. La primera mesura en aquest sentit fou presentada pel PSC el 1982, a nivell nacional i autonòmic, i va garantir la presència mínima del 12% de dones en els òrgans de partit i llistes electorals.

La paritat en el parlament Català amb un 41,4 % de diputades es va assolir el 2010 gràcies a la Llei d'Igualtat que fixa un màxim del 60% per qualsevol dels dos sexes en les llistes electorals.

A les darreres eleccions del 21 desembre del 2017 varen sortir escollides 59 dones del total dels 135 diputats, és a dir un 43,7 % dels diputats són dones. Mai la xifra havia estat tant elevada.

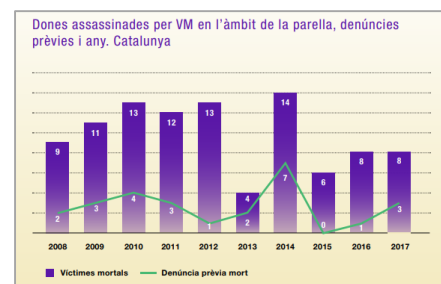
Si mirem les dades per partit, podem veure que només una formació té més dones que no homes: CatComú amb una proporció de 3 a 5. Al seu torn, ERC i la CUP se situen exactament al 50% tots dos. Per sota d'ells, però encara per sobre del 40%, hi ha el PSC amb un 41,17% i Ciutadans amb el 40,54%. Ja per sota, hi trobem Junts per Catalunya amb el 38,2%, seguits del 33,3% del Partit Popular, que baixa els seus índexs seguint amb la línia ja que en la darrera legislatura ja eren els més desiguals.

4.3. DONES I POLÍTICA ARA

A la Catalunya del segle XXI, igual que a la majoria de les societats desenvolupades, hi ha hagut certes millores pel que fa al posicionament de les dones en l'àmbit polític. Tot i això, encara que estigui augmentant la participació del gènere femení en aquest aspecte, hi estan havent certs retrocessos en el concepte d'igualtat entre dona i home.

En primer lloc, com estem veient en els informatius més recents, la violència masclista és un problema encara molt freqüent en aquest nou segle. Com veiem a l'estadística de la Figura X, l'índex d'assassinats d'aquest caire ha disminuït en els inicis del segle XXI. En els primers anys d'aquest, la mitjana de dones mortes per violència de gènere estava als voltats de les 65 víctimes; ara, però, ens trobem per sota d'aquestes xifres, amb menys de 10 víctimes aproximadament, encara que continuïn sent molt elevades. Si fem una anàlisi de les dades dels dos últims anys en què s'ha fet el registre, podem veure que

l'any 2017 respecte el 2016 hi va haver un augment considerable de les víctimes d'aquest tipus de violència. Així doncs, les conclusions que en podem treure d'aquesta estadística és que encara que des de principis d'aquest nou segle hagin disminuït les víctimes, en un país desenvolupat com és Espanya, és evident que la xifra continua essent poc acceptable. Pel que fa Catalunya, podem observar que el nombre de víctimes per aquest tipus de

Il·lustració 35. Gràfic de l'evolució de les dones assassinades per violència masclista a Catalunya des de 2006 fins a l'actualitat. Font: http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/normativa/Dossier-estadistic-10-anys-LleiVM.pdf

violència ha disminuït bastant. A inicis del segle ens trobem amb xifres superiors a la desena. Per sort, en els darrers anys hi ha hagut una disminució considerable de víctimes. Els darrers dos últims anys no ha augmentat; s'ha mantingut.

Si ens centrem en el món laboral, podem destacar que encara que s'hagin aplicat mesures per evitar les desigualtats en els salaris per factors de gèneres, encara queda molta feina per davant. En multituds d'empreses s'està discriminant el valor de les tasques que duen a terme les dones pel sol fet de ser-ho produint-se un greuge comparatiu vers els seus companys de treball. A més a més, pel que fa als càrrecs de responsabilitat assumits per dones en les empreses, encara que tinguin més formació o experiència, solen ser els homes qui ocupen la majoria de càrrecs de responsabilitat o

amb poder de decisió. Encara que a la societat actual s'hagin aplicat noves lleis com per exemple en el cas d'Irlanda que s'ha aconseguit igualar el salari entre gèneres, fins i tot en aquest cas, al nord d'aquest mateix país la remuneració que rep una dona és inferior a la dels homes en un mateix nivell professional.

Ara si, després d'aquest retrat exhaustiu dels principals temes de debat, ens endinsarem més específicament en el rol i la presència femenina en la política actual a tots els nivells.

Com hem pogut veure, cada vegada són més les dones que assumeixen alts càrrecs a nivell polític i institucional. En un passat molt pròxim era quasi inimaginable que una dona fos escollida o nomenada per aquestes funcions, el sol fet de pretendre ser alcaldessa suposava un trencament difícil d'assumir per la societat. Per sort, això va passant a la història i esperem que sigui una realitat sense marxa enrere; encara que actualment hi hagi un nombre inferior de dones en comparació al nombre d'homes que estiguin ocupant un càrrec polític, podem destacar certa millora en comparació a les dades de finals del segle XX.

4.3.1. INTERNACIONAL

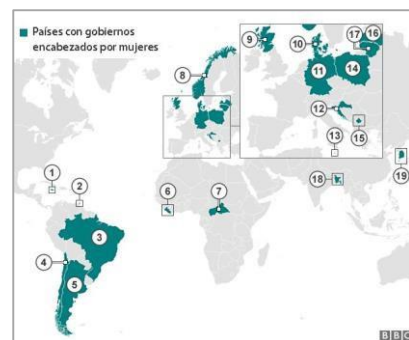
Primer de tot, en aquesta part estadística, intentaré fer una visió de la situació i les dades a nivell internacional.

- **Governants:** la quantitat de dones que a l'any 2015 tenien la presidència d'algun país, els valors són realment molt baixos i, actualment, encara ho són més.

Només 19 països dels 194 que hi ha al món, la qual cosa representa menys d'1%. És una dada prou rellevant que ens fa prendre consciència del gran repte que, com a dones, tenim per davant.

Amb l'anàlisi del mapa podem destacar que cinc

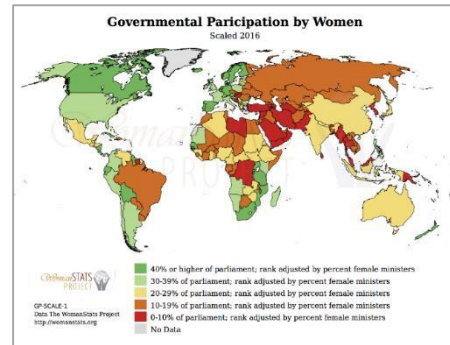
d'aquests països són d'Amèrica del Sud, nou d'aquestes governen en algun país del nord d'Europa i que els quatre països restants es troben en el continent asiàtic i africà.

Il·lustració 36. Mapa mundial de la quantitat de presidentes de govern que hi havia al món al 2015. Font:

https://www.bbc.com/mundo/noticias/2015/01/150112_mujeres_presidentas_mapa_az

- Diputades: en aquest mapa de la participació de les dones en els governs a l'àmbit mundial, podem observar que els països que compten amb més participació de dones són els europeus, els sud-africans i la major part dels països d'Amèrica. Això ens fa plantejar que de vegades prejudgem els països, sobretot d'Amèrica del Sud i d'Àfrica del Sud i els titllem de poc evolucionats quan podem observar que en aquestes localitzacions on s'hi assoleix més representació del gènere femení. Per altra banda, les regions més desenvolupades, Amèrica del Nord i Europa, es reafirma que són països que estan aplicant lleis de paritat i que, per tant, tenen polítiques d'igualtat de gèneres dins del parlament; per exemple, en el cas d'Espanya, observem que un 40% o més dels

Il·lustració 37. Il·lustració d'un mapa mundial on es pot observar el percentatge de dones que participen en els governs de tots els països. Font: <http://www.womanstats.org/maps.html>

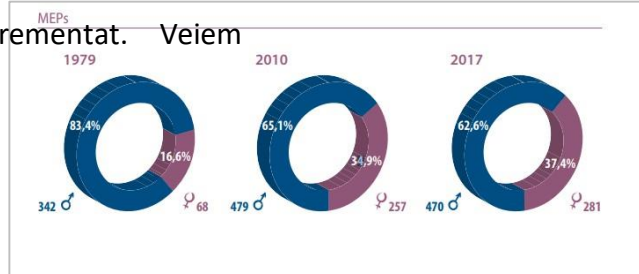
parlamentaris són dones. En la majoria dels països del Nord d'Àfrica, Centre Amèrica, Àsia i Austràlia recullen una participació de diputades que es mou als voltats del 20 i 30%. Les zones amb menys participació de les dones les trobem a Rússia, Índia, Pakistan, Brasil... països en els quals la seguretat i la llibertat de les dones ja es troben reduïda de per si; parlem d'una participació d'un 20% o menys.

4.3.2. EUROPEU

- Presidència del parlament Europeu: en el parlament Europeu, al 1979, es va passar de la candidatura delegada a ser una candidatura elegida. Des d'aleshores, hi ha hagut dues presidentes; és a dir, hi ha un total del 25% de les candidatures amb una dona a la presidència. La dada que es recull no és molt preocupant, però si que es pot aspirar a una millora en els pròxims anys. No obstant això, actualment un total del 35,7% de les vicepresidències es troba EN mans de 5 dones i els altres 9 llocs són ocupats per homes. Per altra banda, des del 2005 la cancelleria de la potència més important europea, Alemanya, està EN

mans de la senyora Angela Dorothea Merkel, una de les dones polítiques amb més poder a l'actualitat.

- Nombre d'eurodiputats: en aquest gràfic podem observar la transició que hi ha hagut des de 1979 fins el 2017, en el que es va fer l'últim registre. Si fem una comparació dels diferents diagrames veiem que el nombre d'eurodiputades ha anat incrementat. Veiem que, en la primera legislatura el parlament ja tenia un 16.6% de participació del sexe femení; utilitzo l'adverbi "ja" donat que només feia una cinquantena d'anys que la

Il·lustració 38. Gràfic circular a on s'hi defineix el percentatge de dones que hi ha hagut a la primera legislatura fins les dues darreres del parlament europeu. Font:

http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2017/0001/P8_PUB%UB%

ona, per exemple, espanyola podia votar. Així doncs, encara que el percentatge sigui molt baix, podem considerar que, per la situació social i política que envoltava a la dona del moment, és una representació prou significativa vist d'on veníem. Si avancem al llarg dels anys i ens remuntem a les dues últimes legislatures, podem observar que la dada ens remet a un 34.9% de la població, que suposa només un increment d'un 18.3% en comparació a la primera legislatura. Però, si avancem fins el 2017 podem observar que el creixement encara és menor; en respecte al 2010 solament hi ha un 2.5%. Com és possible que la Unió Europea, referent a tot el món dels valors de la igualtat, encara no hag i i nt rod uït en e l s eu par lame nt un nomb re més elev at d'eu rodiputades? Tot i

això, a l'eurocambra en més d'una ocasió s'ha posat com a tema de debat la igualtat de gènere i, fins i tot, desembre de 2015 es va proposar la llei de paritat de gènere en les grans empreses; malgrat tot, la llei no va ser aprovada, potser per la minoria de dones que hi havia en la cambra.

- Presidència dels països europeus: al segle XXI la quantitat de dones que presideixen algun dels països que constitueixen la Unió Europea són 5 del total de 28; això equival a, aproximadament, un 17,85% de totes les presidències. És una xifra bastant baixa i que ha baixat en comparació al 2015, per tant, la

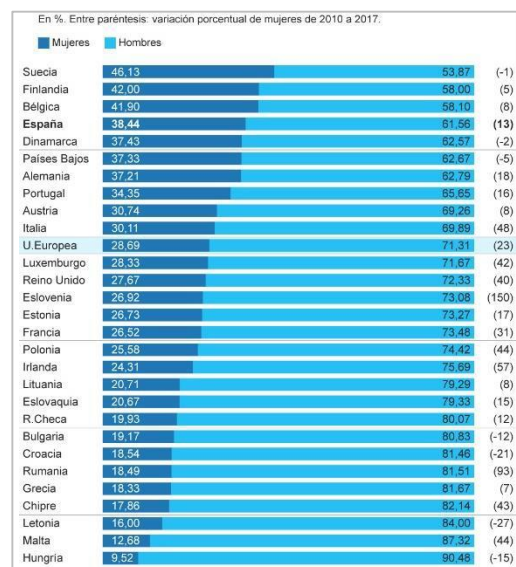
valoració que en podem fer no és positiva, ans el contrari. La Unió Europea, coneguda per ser una comunitat molt desenvolupada, ha patit una disminució bastant considerable de la quantitat de dones que exerceixen la presidència del seu país. Tot i això, aquestes dades són molt subjectives ja que l'elecció no es fa segons el gènere que tinguin aquestes, sinó que majoritàriament depenen de la referència i el partit polític als quals pertanyen.

Així doncs, en el següent apartat, on parlarem de la quantitat de dones que els països europeus tenen en els seus parlaments, podrem fer una valoració més objectiva de quina és la participació femenina en els parlaments dels diferents països.

Quantitat de dones en els parlaments

europes: en aquest nou apartat que treballarem podrem observar quina és la quantitat de parlamentàries que hi ha en cada país europeu. Aquestes dades, però, són del 2017 de manera que no són dades totalment actualitzades però que ens proporcionen una visió més objectiva del panorama europeu. A més a més, aquest estudi ens fa una comparació de la quantitat de dones en els parlaments des del 2015 cosa que ens permetrà observar el marge de millora.

Així doncs, i ja endinsant-nos en l'estudi, podem observar que cap dels països es troba en una total paritat en els parlaments; això si, un total de tres països es troben en un percentatge superior al 40%. La majoria dels països, tretze, es troben en un percentatge entre el 25% i 39% de dones diputades. Per altra banda, podem destacar que només un país, Hongria, té una xifra inferior al 10% de dones en el seu parlament. Els països restants es troben entre el 24% i el 10%. Aquests percentatges poden semblar molts baixos, però si ho comparem amb

Il·lustració 39. Gràfics de la quantitat de dones parlamentàries de cada país de la UE.
Font: www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2017/0001/P8_PUB%82017%290001_EN.pdf

les dades de 2015 podem observar un augment considerable de la xifra de les dones parlamentàries. Tot i això, en la meua opinió, el creixement s'ha de mantenir constant fins aconseguir la paritat o superar-la.

4.3.3. ESPANYA

A Espanya, des del març de 2007 s'ha aplicat la Llei Orgànica 3/2007 per la igualtat efectiva de la dona i l'home en òrgans i càrrecs de responsabilitat. Aquesta llei obliga a haver-hi un mínim de 40% persones d'un mateix sexe, de manera que un sol sexe no pugui tenir un 70%.

- Govern: l'actual candidatura del Govern Espanyol està presidit pel Sr. Pedro Sánchez. Aquesta candidatura és coneguda per ser la primera en que el nombre de dones que ocupen els diferents ministeris és superior al nombre d'homes. És un dels aspectes més destacats d'aquest any i, de fet, la imatge que trobem a la figura 39 és una de les més comentades pels mitjans de comunicació i la societat.

Il·lustració 40, Fotografia de l'actual govern espanyol Font: <https://okdiario.com/espana/2018/06/07/nuevo-gobierno-pedro-sanchez-modifica-tradicional-saludo-rev-2401729>

Com hem dit anteriorment, Pedro Sánchez n'és el president. Des de 1979, ja instaurada la democràcia espanyola, fins avui en dia, no hi ha hagut cap dona que hagi assolit la presidència d'Espanya.

El govern està constituït per la presidència i per 17 ministeris; actualment 11 d'aquests 17, és a dir, aproximadament un 64.71% estan encapçalats per una dona. L'altra 35.29% es troba en mans del sexe oposat. Així doncs, el President d'Espanya ha obert les portes al poder a les seves militants i s'ha acostat quasi al màxim de dones que actualment poden exercir en el poder.

En relació al govern, si parlem de percentatges podem dir que 11 dels 18 ministeris que té aquest estan ocupats per dones, cosa que podem traduir en percentatge amb un 61.11% del govern, xifra que, com hem dit abans, mai s'havia assolit.

· Senat: Com he comentat anteriorment, la Llei Orgànica 3/2007 obligava a haver-hi una participació mínima d'un 40% de membres de cada gènere, això ha suposat un augment molt significatiu en els òrgan de govern com el Senat i el Congrés dels diputats en comparació en els últims anys.

En el primer gràfic podem observar com ha augmentat el percentatge de dones en el Senat. El percentatge actual, en comparació el de l'última legislatura ha augmentat en un 4.3%.

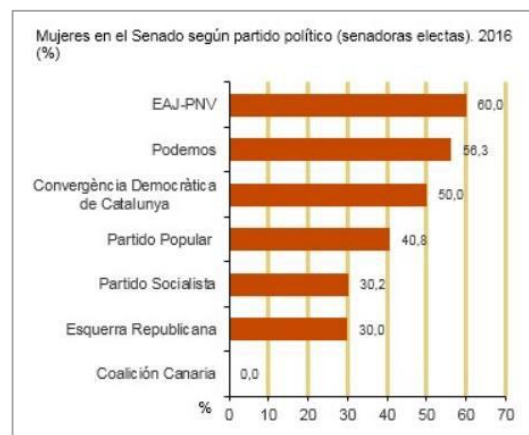
Tot i aquest increment hem de

destacar que no hi ha paritat en el Senat, ja que la Llei Orgànica no es compleix i només un 39.9% dels senadors són dones. A més a més, en aquesta figura podem veure la quantitat de dones que cada partit proposa en la participació en el Senat. Cal dir que tots els partits polítics han incrementat el nombre de dones en comparació a l'anterior legislatura.

	2016-		2011-2015	
	Ambos sexos	% mujeres	Ambos sexos	% mujeres
Total	208	39,9	208	35,6
Partido Popular	130	40,8	136	39,0
Partido Socialista Obrero Español	43	30,2	48	27,1
Ciudadanos				
Podemos	16	56,3		
Convergència i Unió			9	33,3
EAJ-PNV	5	60,0	4	50,0
Coalición Canaria	1	0,0	1	0,0
Esquerra Republicana	10	30,0		
Convergència Democràtica de Catalunya	2	50,0		
Otros	1	100,0	10	30,0

Il·lustració 41. Estadística de dones al Senat espanyol a partir dels resultats obtinguts a les darreres eleccions.

Font: Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.

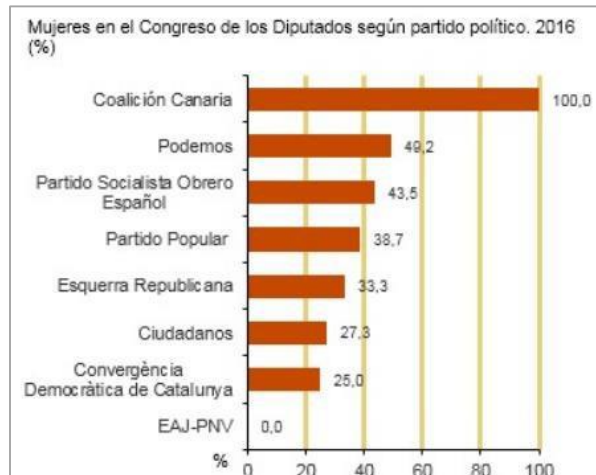
Il·lustració 42. Percentatges, per partits, de la quantitat de dones que participen en el Senat. Font: Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.

Congrés dels diputats: Al Congrés dels Diputats, des de l'aplicació de la Llei Orgànica 3/2007, com he comentat

	2016-		2011-2015	
	Ambos sexos	% mujeres	Ambos sexos	% mujeres
Total	350	39,4	350	35,7
Partido Popular	137	38,7	186	35,5
Partido Socialista Obrero Español	85	43,5	110	39,1
Ciudadanos	44	27,3		
Podemos	59	49,2		
Convergència i Unió			16	31,3
Izquierda Unida			11	27,3
UPyD			5	40,0
EAJ-PNV	5	0,0	5	20,0
Esquerra Republicana	9	33,3	3	33,3
Coalición Canaria	1	100,0	2	50,0

Il·lustració 43. Percentatges, per partits, de la quantitat de dones que participen en el Congrés dels Diputats. Font: Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.

anteriorment, hi ha hagut un increment considerable de dones en aquest òrgan públic. Encara que el percentatge del gènere femení en aquest no sigui legal, donat que la Llei Orgànica obliga a haver-hi un mínim de 40% de cada gènere i en el Congrés actualment hi ha un 39.4%, hi ha hagut un increment de 3.7% en comparació a la última legislatura.

Il·lustració 44. Estadística de dones al Congrés dels Diputats obtinguda a partir dels resultats electorals de les darreres eleccions. Font: Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.

En la primera figura podem fer l'afirmació de que tots els partits polítics que tenen representació en el Congrés, han incrementat el nombre de dones que participen en aquest òrgan.

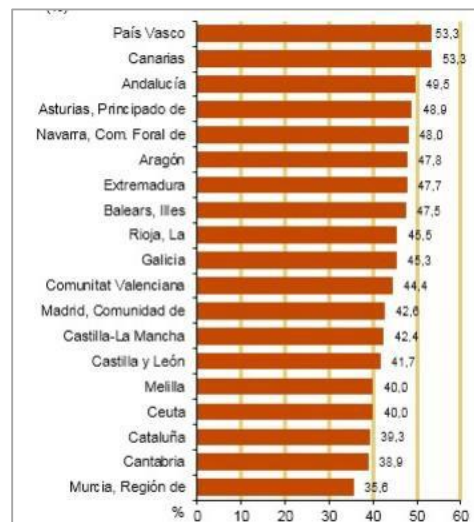
Com podem observar en la segona figura de la pàgina, només 3 partits polítics compleixen la llei, els altres, es troben per sota d'aquesta.

Comunitats Autònomes: En aquest nou apartat interpretarem quina és la participació del gènere femení en els governs autonòmics.

Tal i com podem observar en el gràfic, totes les comunitats autònomes compleixen la llei en excepció de Catalunya, Cantàbria i Múrcia, que es troben oscilant entre el 39.3% i el 35.6%.

Cal destacar que el País Basc i les Canàries tenen un govern amb més de la meitat de

dones, amb un 53.3%. Així doncs, la majoria de les comunitats autònomes es troben, significativament, per sobre del 40% que obliga la Llei Orgànica.

Il·lustració 45. Estadística que indica el percentatge de parlamentàries que té cada Comunitat Autònoma. Font: Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.

Per acabar, la Comunitat de Madrid, com a capital d'Espanya, té un 42.6% de dones en el seu govern. Encara que no sigui una dada molt elevada, podem destacar que es troba dins dels límits de la llei.

- Alcaldesses: A les passades eleccions municipals van resultar elegides 1.386 dones com a alcaldesses del total de 8.088 municipis que hi ha a Espanya. Aquesta xifra representa, aproximadament, només un 17.14%. La xifra és realment molt baixa.

Amb aquestes dades podem destacar que són moltes les dones que participen en la política en l'actualitat, però són molt poques les que realment arriben a la presidència de qualsevol òrgan públic. Com diu la frase feta: "Per canviar grans coses s'ha de començar amb les petites"; això és el que hauríem de posar en pràctica. La participació de les dones hauria de començar des del poble i aquest moviment portar-lo fins els ajuntaments. A partir d'aquí, podríem aspirar a que en un futur les dones puguin assolir la presidència d'alguns dels òrgans públics més importants de la societat democràtica.

4.3.4. CATALUNYA

- Presidència de la Generalitat: Des de 1359 fins a l'actualitat no hi ha hagut cap presidenta d'aquesta institució catalana. L'actual president de la Generalitat de Catalunya és el senyor Joaquim Torra i Pla. A les últimes eleccions per la presidència es va posar sobre la taula, com a candidata, el nom d'Elsa Artadi i Vila, no obstant això, Torra va acabar presidint la institució. El fet que *mai* hi hagi hagut una presidenta de la Generalitat és un aspecte molt criticat per les organitzacions feministes catalanes.

Il·lustració 46. Fotografia de l'actual govern de la Generalitat de Catalunya presidit pel Sr. Torra. Font: https://www.ara.cat/editorial/Govern-Torra-posa-marxa_0_2025997605.html

- Departaments de la Generalitat: Com ja sabem, aquesta organització es reparteix en departaments. Actualment quasi la meitat de les conselleries es troben en mans de dones; sis del total de tretze, és a dir, un 46.15% dels departaments són dirigits pel gènere femení. A la legislatura del 2016-2017, presidida pel senyor Carles Puigdemont i Casamajor, també recollia els mateixos percentatges. En contrapartida, en el govern del senyor Artur Mas i Gavarró només hi havia un total de tres conselleres, cosa que representava, aproximadament, un 23.1% del govern.

La valoració que en podem fer al respecte és que cada vegada són més les conselleres de la Generalitat de Catalunya. De la mateixa manera que hem comentat anteriorment, la Llei Orgànica també ha suposat una gran millora en les institucions i així ho veiem. A més a més, la majoria de departaments ara són repartits segons la professionalitat i la experiència del candidat independentment del gènere de l'aspirant.

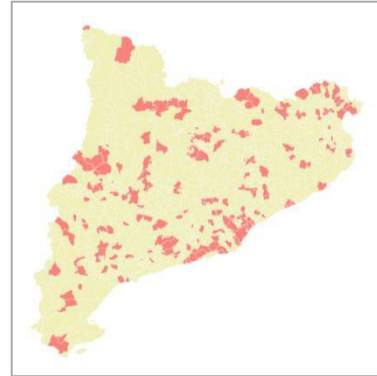
- Diputats del Parlament de Catalunya: Com es pot observar a la figura X, actualment un total de 57 dones exerceixen com a diputades al Parlament de Catalunya, cosa que representa un percentatge del 42.5%. Val a dir però que a la legislatura del 2010-2012 van obtenir una participació major de dones arribant al 43% de diputades. Com indica l'estudi, des d'inicis de la constitució del parlament fins a l'actualitat, la participació ha augmentat molt. Al 1980 tant sols un 5.2% de la cambra eren dones, una xifra molt baixa que no va augmentar de manera representativa fins

	Dones	Percentatge
Legislatura 1980-1984	7	5,2%
Legislatura 1984-1988	11	8,1%
Legislatura 1988-1992	14	10,4%
Legislatura 1992-1995	17	12,6%
Legislatura 1995-1999	20	14,8%
Legislatura 1999-2003	32	23,7%
Legislatura 2003-2006	43	31,8%
Legislatura 2006-2010	48	35,5%
Legislatura 2010-2012	58	43%
Legislatura 2012-2015	54	40%
Legislatura 2015-2017	52	38,5%
Legislatura 2017-2020	57	42,5%

Il·lustració 47. Taula on s'hi representa la participació de les dones com a diputades del Parlament de Catalunya. Font: Institut Català de Dones http://dones.gencat.cat/ca/ambits/participacio/dones_politica/

l'inici del segle XXI quan hi va haver un augment de quasi un 10%. A més a més, podem destacar que les dades han tendit a pujar amb excepció de les legislatures del 2012-2017 degut, probablement, a la inestabilitat política que hi havia a Catalunya.

- Alcaldesses Catalunya: El mapa que trobem a la figura 48 s'hi ressalten amb color rosa tots aquells ajuntaments presidits per una dona. Com podem observar, són pocs els municipis governats actualment per una dona. Es representatiu però que la capital catalana, Barcelona, estigui encapçalada per una dona, la senyora Ada Colau i Ballano. A més a més, una de les ciutats més potents de Catalunya, Girona, també està presidida per una dona Marta Madrenas.

Il·lustració 48. Mapa on s'hi destaquen, amb rosa, els pobles presidits per una alcaldessa. Font:

https://www.ara.cat/politica/salt-qualitatiu-dones-als-ajuntaments_0_1376262413.html

Realment és sobtant que en temps com actuals hi hagi una quantitat tant baixa de dones presidint un municipi. En xifres, un total de 174 municipis sobre el total de 947, cosa que representa solament un 18.4% d'aquests. No obstant això, si ho comparem des del registre de 1991 la xifra ha incrementat de manera significativa. Tot i això, l'ordre de creixement és molt petit. Podem valorar, però, que no hi ha hagut cap decreixement.

	Dones	Percentatge
Legislatura 1991-1995	36	4,0%
Legislatura 1995-1999	49	5,2%
Legislatura 1999-2003	65	6,9%
Legislatura 2003-2007	96	10,1%
Legislatura 2007-2011	118	12,5%
Legislatura 2011-2015	135	14,2%
Legislatura 2015-2019	174	18,4%

Il·lustració 49. Taula on s'hi troba el percentatge d'alcaldeses des de 1991.

Font: Institut Català de les Dones http://dones.gencat.cat/ca/ambits/participacio/dones_politica/

4.3.5. GARROTXA

- Consell Comarcal de la Garrotxa: és una institució que s'encarrega de l'administració i del govern de la comarca.

L'organització consta del Ple i del Consell de la Presidència. Pel que fa el Ple podem destacar que actualment està constituït per 25 consellers dels diferents partits polítics que participen en el territori. En aquesta última legislatura sis dones han exercit com a conselleres, és a dir, en el Consell

Il·lustració 50. Logotip del la institució. Font: <https://www.garrotxa.cat/>

hi ha una representació femenina del 24%. Si analitzem les xifres de la legislatura

anterior podem destacar que la participació ha augmentat, abans només 5 d'aquestes conselleries estaven ocupades per dones; aquestes dades en percentatges equivalen a un 20% del Consell.

Per altra banda, el Consell de la Presidència està format per 9 membres, dos dels quals són dones. Hi ha una participació femenina del 22%.

· Alcaldies de la comarca: La comarca de la Garrotxa està formada per 21 municipis i els seus respectius ajuntaments. A dia d'avui són 2 els ajuntaments presidits per una dona; és el cas del municipi de Beuda i el de Montagut i Oix. Un 9.5% dels ajuntaments estan encapçalats per una dona. A l'anterior legislatura també eren dues les alcaldesses però en aquest cas dels municipis de Riudaura i de Montagut i Oix.

Il·lustració 51. Fotografia de les dues alcaldesses de la Garrotxa; la senyora Anna Vayreda (Beuda) i la senyora Mònica Boix i Pagès (Montagut i Oix).
Font: <https://bit.ly/2oAfrBV> <https://bit.ly/2LSag9x>

· Regidories dels municipis garrotxins: A continuació farem una anàlisi sobre quina és la participació de les dones en les diferents regidories de la comarca. A la taula de la figura 52 trobem difuminades unes celes d'un lila més clar i les altres amb el mateix color però més fosc. El marge que separa els dos colors és el 40%; com hem comentat ja anteriorment, aquest percentatge, segons la Llei Orgànica, és el mínim que hi ha

	Total regidors	Regidores	% Dones als ajuntaments
Argelaguer	6	2	33%
Besalú	10	5	50%
Beuda	4	1	25%
Castellfollit de la Roca	8	3	38%
Maia de Montcal	6	1	17%
Mieres	6	3	50%
Montagut i Oix	6	1	17%
Olot	20	9	45%
Les Planes d'Hostoles	8	3	38%
Les Preses	8	3	38%
Riudaura	6	5	83%
Sales de Llierca	4	1	25%
Sant Aniol de Finestres	6	2	33%
Sant Feliu de Pallerols	8	4	50%
Sant Ferriol	4	1	25%
Sant Jaume de Llierca	6	3	50%
Sant Joan les Fonts	10	6	60%
Santa Pau	8	4	50%
Tortellà	6	1	17%
La Vall d'en Bas	8	3	38%
La Vall de Bianya	10	4	40%

Il·lustració 52. Taula de la participació de les dones als ajuntaments garrotxins (Eleccions 2015). Font: *Elaboració pròpia.*

d'haver-hi d'un sol gènere en les institucions públiques. Com podem veure, 12 del total dels 21 municipis no respecten aquest percentatge i, per tant, la representació de la dona en els ajuntaments és inferior al que empara la llei. Per altra banda, 7 municipis tenen una participació femenina d'un 40% fins a un 60%. El municipi restant no compleix la llei de paritat ja que té una representació femenina d'un 83% en l'ajuntament cosa que significa que solament hi ha un 17% del gènere oposat.

A continuació farem la comparació de les dues legislacions més recents: la del 2011 i la de la legislatura actual. He escollit aquestes legislacions ja que són de les que he pogut obtenir dades sobre els regidors municipals. Podem començar comentant que la millora de la participació de les regidores en els ajuntaments garrotxins és inexistents: en ambdues eleccions hi ha una participació del 39% del

	Total regidors	Regidores	% Dones als ajuntaments
Argelaguer	6	3	50%
Besalú	10	4	40%
Beuda	4	3	75%
Castellfollit de la Roca	8	1	13%
Maià de Montcal	6	2	33%
Mieres	6	1	17%
Montagut i Oix	6	2	33%
Olot	20	8	40%
Les Planes d'Hostoles	8	3	38%
Les Preses	8	3	38%
Riudaura	6	5	83%
Sales de Llierca	4	1	25%
Sant Aniol de Finestres	6	1	17%
Sant Feliu de Pallerols	8	2	25%
Sant Ferriol	4	2	50%
Sant Jaume de Llierca	6	4	67%
Sant Joan les Fonts	10	4	40%
Santa Pau	8	3	38%
Tortellà	6	1	17%
La Vall d'en Bas	10	4	40%
La Vall de Bianya	8	3	38%

Il·lustració 523. Taula de les regidories ocupades per dones en els ajuntaments garrotxins (Eleccions 2011. Font: *Elaboració pròpia*)

gènere femení. És a dir, fent la mitjana aritmètica podem destacar que els ajuntaments garrotxins no compleixen la Llei Orgànica de Paritat. També podem observar que el nombre d'ajuntaments que tenen un equip de govern paritari ha augmentat en 1 ajuntament, donat que a les municipals del 2011 hi havia un total de 6 ajuntaments i actualment, com s'ha dit abans, n'hi ha 7. En aquesta comparació es pot ressaltar que a l'anterior legislatura hi havia 3 ajuntaments que no complien la llei de paritat, però en aquest cas, és perquè aquests institucions superen el 60% de dones.

Així doncs, com a valoració de les regidories garrotxines, podem destacar que no hi ha hagut millora en les dues eleccions més recents.

5. COS PRÀCTIC

5.1. INTRODUCCIÓ

Com s'ha mencionat a l'inici del treball, a l'apartat de metodologia, la part pràctica del meu treball té com a fonament les entrevistes realitzades a dones que participen o han participat en el món polític català. En un inici m'havia plantejat fer una enquesta multitudinària a la ciutadania sobre quin era el coneixement que tenia la població sobre les dones polítiques per tal d'observar si els propis votants les respectaven i si les coneixien. Més endavant, però, gràcies a l'orientació de la meva assessora del treball vaig redirigir la part pràctica.

Aquesta nova idea té com objectiu conèixer quina és l'experiència de la dona en aquest àmbit i si realment es senten marginades en aquest món. A més a més, una de les finalitats d'aquest apartat pràctic era poder fer un retrat de la societat catalana actual i, conjuntament amb la informació obtinguda amb la part teòrica, determinar si hem evolucionat i de quina manera i, una vegada obtingudes les entrevistes, crear un marc hipotètic que em permeti imaginar cap a on crec que hauríem evolucionar.

Les entrevistades van ser seleccionades mitjançant uns criteris: havien de ser dones, que es dedica o s'ha dedicat a la política i que treballen en institucions de Catalunya. En un inici volia remetre les cartes a diferents polítiques europees del marc polític actual, però al veure la dificultat per poder contactar-hi vaig escollir només candidates catalanes i, aprofitant les vacances a Menorca, una candidata de les Illes Balears: finalment he fet arribar l'entrevista a les parlamentàries de Catalunya, alcaldesses i regidores. Tot hi haver enviat molts correus electrònics a candidates de diferents partits, finalment he aconseguit un total de 10 respostes.

L'entrevista té un format tancat, com he esmentat al començament del treball, es tracta d'entrevistes tancades i estructurades. He fet servir aquest tipus d'eina donat que el meu objectiu era unificar les diferents opinions i extreure'n unes conclusions.

El contacte amb elles el vaig fer a partir del correu electrònic; per escollir les polítiques a les quals volia adreçar l'entrevista ho vaig fer, en primer lloc, seleccionant dones que participen en els òrgans de representació autonòmics, provincials, comarcals i

municipals. Encara que no totes les polítiques m'hagin contestat l'entrevista, he de destacar que aquelles que ho han fet ho han fet amb molta amabilitat i sempre oferint un cop de mà sempre que ho necessités. A continuació, trobarem una taula amb la informació bàsica de cada una de les entrevistades:

	Lloc d'origen	Formació	Partit polític al qual pertany	Càrrec que du a terme
JÉSSICA ALBIACH I SATORRES	València	Periodisme, màster en Comunicació Estratègica i Màrqueting Polític.	Podem	Diputada del Parlament de Catalunya
ANNA BARNADAS I LÓPEZ	Olot	Biologia, màster en Gestió Ambiental. Exerceix de professora en centres públics de secundària.	ERC	Regidora de l'Ajuntament d'Olot.
ROSER DE PALOL I MASÓ	Les Preses	Administrativa al CAP.	ERC	Regidora de l'Ajuntament de Les Preses i consellera del Consell Comarcal.
ANNA DESCALS I TRESSERRAS	Olot	Psicòloga. Treballa al Consorci d'Acció Social de la Garrotxa.	CUP	Regidora de l'Ajuntament d'Olot
GLÒRIA PLANA I YANES	Girona	Dret. Lletrada del Servei d'Ocupació del Departament d'empresa i ocupació de	PSC	Regidora de l'Ajuntament de Girona i portaveu del Consell Comarcal del Gironès.

		la Generalitat de Catalunya.		
MARIA DEL MAR ROCA I REIXACH	Olot	Treballadora Social. Directora d'un centre de la tercera edat.	Independent	Regidora de Joventut i Esports de l'Ajuntament d'Olot, Consellera Comarcal d'Educació i Joventut i directora de un centre de la tercera edat.
MAITE SALORD I RIPOLL	Ciutadella	Filologia Catalana. Escriptora.	PSM i Més per Menorca	Consellera del Consell Insular de Menorca.
MERCÈ TRAVERIA I COSTA	Olot		PSC	Regidora de l'Ajuntament d'Olot.
MONTSERRAT TORRAS I SURROCA	Olot	Assessora de finances	PDECAT	Regidora d'Hisenda a l'Ajuntament d'Olot.
CLARA PONSATÍ I OBIOLS	Barcelona	Llicenciada i doctorada en Economia. Catedràtica a la Universitat de Saint Andrews.	Junts per Catalunya	Ex consellera d'Ensenyament a la Generalitat de Catalunya.

5.2. CONTACTE AMB LES POLÍTIQUES

Com ja he explicat anteriorment, m'he adreçat a les diferents polítiques mitjançant el correu electrònic. He hagut d'insistir i remetre la carta varies vegades ja que per diferents motius no em contestaven. Finalment, del total de les aproximadament 30 candidates a les quals he fet arribar l'enquesta, 10 me l'han tornada contestada. Tot i això, les entrevistes que he obtingut m'han permès treure unes bones conclusions i aconseguir els objectius prèviament fixats.

L'escrit que acompanyava l'entrevista que vaig fer arribar a les diferents candidates és el següent:

Bon dia, em dic Ermessenda i estic cursant 1r de Batxillerat. En aquesta fase dels estudis realitzem el Treball de Recerca. Escollir la temàtica no és fàcil, ja que se't plantegen moltes possibilitats i resulta molt difícil elegir. En el meu cas, però, no va ser tant complicat; davant de la inestabilitat política que estem vivint a Catalunya, vaig decidir que "La Política" seria el tema del meu treball. Des de petita, aquest món m'ha interessat molt i, en un futur, m'agradaria poder dedicar-m'hi. Crec que les dones tenim un paper fonamental en la societat i que, al llarg de la història ha anat evolucionat i hem anat guanyant visibilitat i poder. És per això que el meu treball va orientat a fer una recerca històrica del protagonisme de la dona en la política i poder explicar la situació que té en l'actualitat. Amb aquesta idea d'estudi, anàlisi i opinió, li demano la col·laboració responnent aquesta entrevista que em donarà dades per un posterior anàlisi i valoració.

Moltes gràcies per la col·laboració; li desitjo força i encert en la seva tasca de representació ciutadana.

A més a més, la carta també la vaig adreçar a les preses i exiliades polítiques catalanes.

Després d'aquest petit text de petició de col·laboració els he adjuntat l'entrevista que he dissenyat:

- *Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent? Desenvolpeu algun càrrec públic actualment o quina és la vostra activitat professional?*
- *Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?*
- *Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?*
- *Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?*
- *Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?*
- *Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?*
- *Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?*
- *Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?*
- *En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?*
- *Té sentit el feminisme al segle XXI?*

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

5.3. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS DELS RESULTATS: Les polítiques opinen

Després de recollir les diferents respostes de les 10 polítiques que han col·laborat en aquesta part pràctica del treball, és el moment de concloure aquesta part i extreure les conclusions i observar, realment, si l'objectiu que perseguíem en el plantejament del cos pràctic s'ha complert.

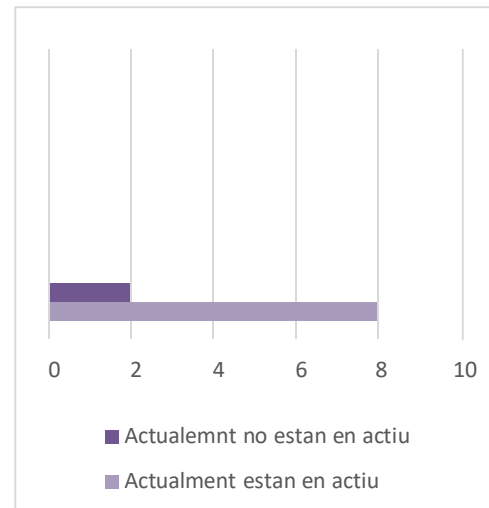
Per fer el recull dels resultats, tal i com em va aconsellar l'assessora del treball, vaig utilitzar eines visuals perquè sigui més dinàmic fer la lectura d'aquests. Així doncs, mitjançant gràfics, taules, cercles... he plasmat allò que em varen contestar les polítiques i en vaig treure conclusions.

- ***Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent? Desenvolpeu algun càrrec públic actualment o quina és la vostra activitat professional?***

Com podem observar a la graella, la majoria de les entrevistades estan afiliades a un partit polític, i aquelles que no ho estan és perquè no troben una agrupació que representi tots els seus principis. Podem destacar que un parell de les entrevistades encara que no està afiliada al partit, participa i comparteix llista amb aquest.

En el gràfic que trobem a la dreta del quadre de text podem observar que solament dues del total de les entrevistades actualment no estan en actiu. El motiu és en un cas la jubilació i en l'altra l'exili polític de la consellera Clara Ponsatí. La resta d'entrevistades són conselleres comarcals, regidores municipals, parlamentàries o tinents d'alcalde, encara que paral·lelament tinguin una altra activitat laboral.

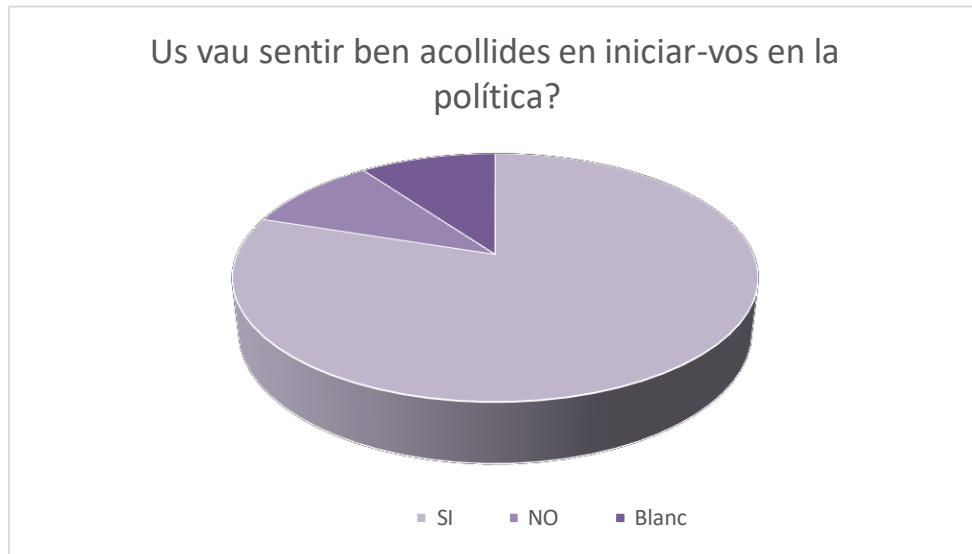

- *Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar en la política? Quines eren les vostres motivacions?*

	No ho especifica	Motivació pel canvi	Projecte de Ciutat, comunitat	Formació Personal	Influència d'algú
Jéssica Albiach	X				
Anna Descals		X			
Roser de Palol		X			X
Glòria Planes			X		
Maria del Mar Roca			X	X	X
Maite Salord			X		X
Mercè Treveria			X		X
Montserrat Torras					X
Clara Ponsatí		X	X		
Anna Barnadas			X		

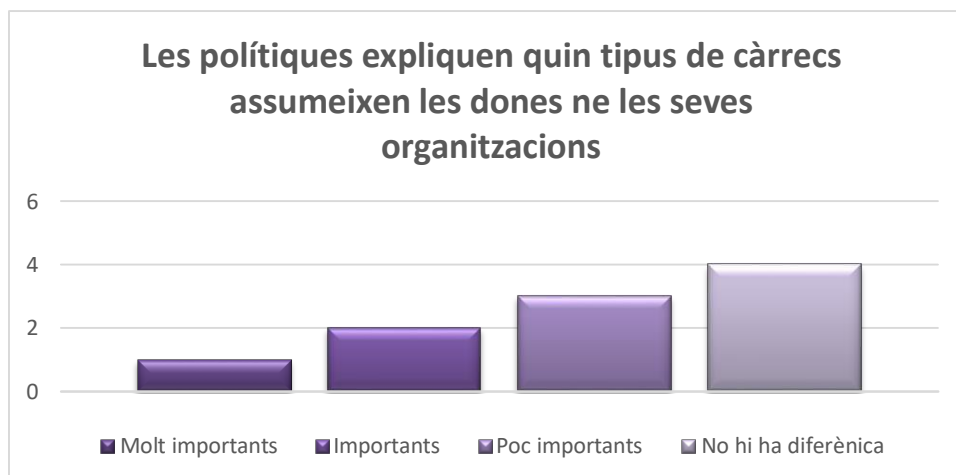
Com podem observar a la taula, la motivació que han tingut la majoria de les polítiques entrevistades per entrar en el món polític ha set les ganes de iniciar un projecte per la ciutat o la comunitat; per exemple, la senyora Clara Ponsatí es va introduir en aquest àmbit per tal de fer realitat el referèndum de l'1 d'Octubre. En contra partida, les candidates olotines tenien com a principal objectiu crear un projecte de ciutat, segurament per això ocupen càrrecs municipals. També podem destacar que la majoria de les polítiques han entrat a la política gràcia a l'influencia d'amics, company o, en algun cas, del propi alcalde. Per acabar, podem ressaltar que algunes de les polítiques emprenen aquest rol per formar-se com a persones; algunes d'elles opinen que la política és una font de coneixement.

- ***Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?***

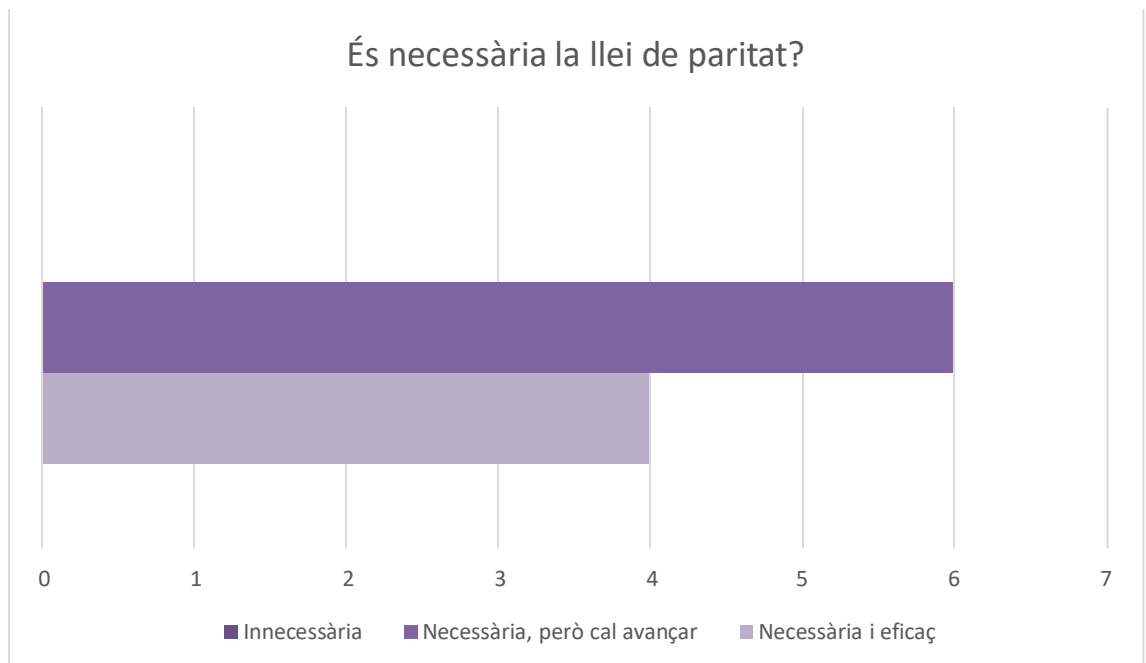
Com podem observar en el gràfic, la majoria de les entrevistades no es van sentir ben acollides pel propi partit o institució en iniciar-s'hi; només una del total d'entrevistades es va sentir marginada en iniciar-se en el món juntament amb una altra seva companya, tot i això no assegura que el fet de ser dona en fos la causa. L'entrevistada que no ha opinat sobre el tema diu que no va tenir temps de notar reticència en el seu pas per la política donat que aquest va ser molt curt i intens, és el cas de l'exconsellera Clara Ponsatí.

- ***Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?***

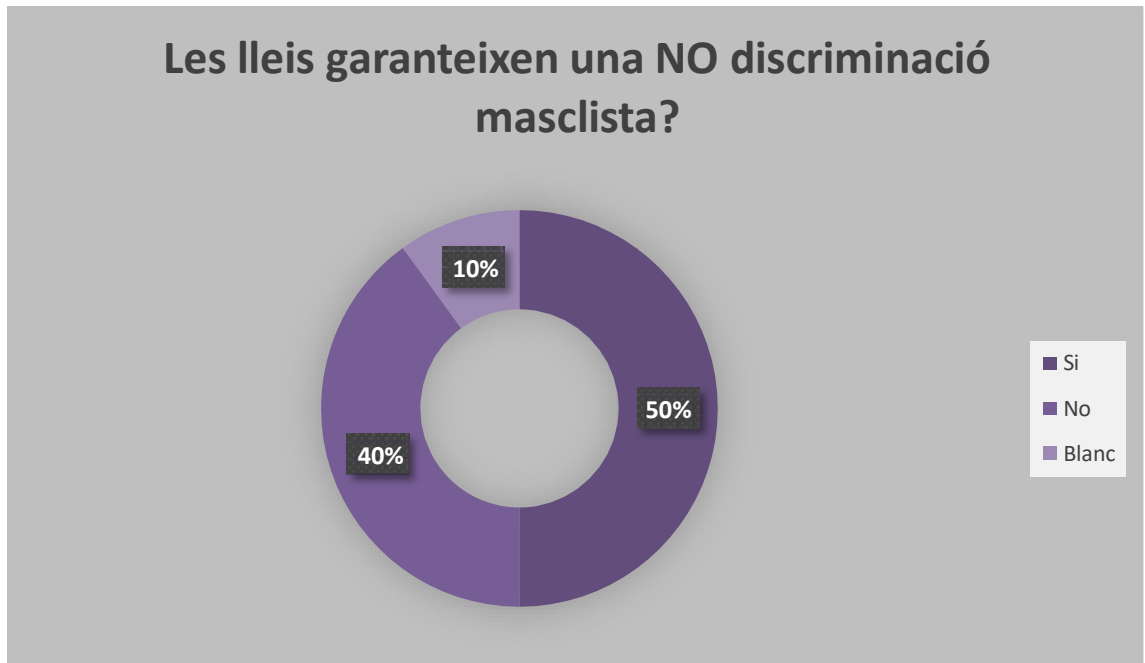
Podem destacar que la majoria de polítiques que hem entrevistat opinen que en el seu partit o agrupació no hi ha una diferenciació per gèneres a l'hora d'atribuir càrrecs. A més a més, quasi totes les entrevistades, destaquen que la tasca/càrrec que estan desenvolupant s'adequa a la formació i experiència personal. Les dues polítiques que opinen que en les seves organitzacions el gènere femení ocupa càrrecs secundaris destaca que aquells més importants sempre són ocupats per homes.

- **Què opineu de la Llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?**

Com a conclusió d'aquesta pregunta, podem destacar que 6 de les 10 entrevistades, és a dir, la majoria, opina que la Llei Orgànica 3/2007 és necessària però cal avançar. Algunes d'elles proposen iniciar un canvi ideològic en els més menuts i instaurar els principis que ens duren a una societat justa per a tothom. Les altres entrevistades opinen que aquesta és necessària i eficaç, donat que aconseguix l'objectiu que persegueix. No obstant això, totes les entrevistades opinen que aquesta llei hauria de ser inexistente en un futur i que, les dones no haguessin d'estar al poder per obligació, per llei. Podem afegir, que més d'una entrevistada ha introduït el terme de "llista cremallera", iniciativa que estan duent a terme alguns partits polítics. Aquesta el que pretén és aconseguir una paritat de gèneres, però, que la paritat sigui en tots els càrrecs: és a dir, per cada home que ocupi un càrrec d'importància, una dona ha d'ocupar una posició del mateix poder.

- ***Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?***

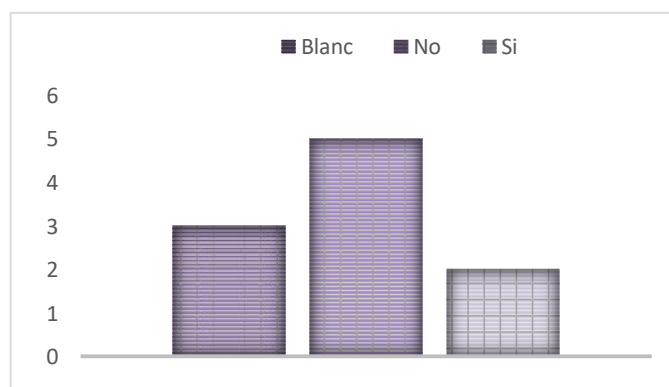
En aquest cercle podem observar l'opinió que tenen les polítiques entrevistades en quan la garantia de les lleis actuals contra la no discriminació masclista. El 40% de les entrevistades opinen que no; consideren que s'han d'impulsar canvis i millores des de la pedagogia ja que creuen que encara que s'apliquin les lleis, s'han de fer respectar pels ciutadans i això s'aconsegueix amb una educació que defensi aquests principis. En contrapartida, les polítiques que han opinat que si, pensen que encara que hi hagin lleis s'ha de fer un canvi en la societat, començant per les organitzacions on, en la majoria de les reunions, només tenen dret a paraula els homes. Hi ha una entrevistada que no ha opinat sobre el tema.

- **Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps ?
Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?**

Com podem observar la meitat de les entrevistades opinen que s'ha evolucionat de manera significativa; han considerat que si que s'evoluciona fan una comparació amb finals del segle XX i ressalten que molts càrrecs polítics importants actualment estan ocupats per dones, encara que algunes d'elles opinen que un canvi dels rols en les estructures familiars podrien facilitar la participació d'aquestes en la política. En contrapartida, l'altra meitat de polítiques, aquelles que consideren que no s'evoluciona de manera significativa, destaquen un estancament; diuen que hi va haver un salt molt gran des de finals del segle XX fins a principis de l'actual, però que des de inicis d'aquest segle fins avui en dia les millores han set mínimes.

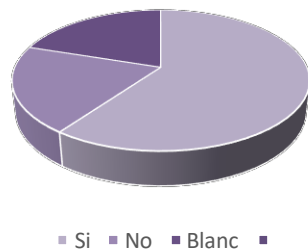
- **Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?**

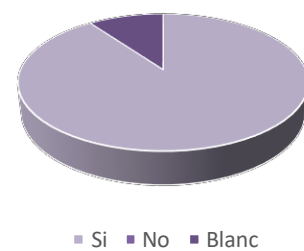
Encara que sembli que hi hagi hagut molta discrepàncies en aquest tema, en general, la majoria d'elles opinen que les dones que actualment ocupen càrrecs d'elit no representen els ideals del feminisme, però sí que és una bona notícia per aquest moviment social. Algunes d'elles destaquen que aquestes dones es troben sotmeses a un rol "masculí": han de ser dones fortes de caràcter i sense sentiments. Per desgràcia, actualment encara hi ha aquesta mentalitat masclista.

- ***En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?***

Mitjans de comunicació

Companys

Les entrevistades destaquen que per part de les agrupacions polítiques sempre s'han sentit respectades i valorades, encara que alguna d'elles opina que per què se'ls reconegui la feina han de fer el doble d'esforç. En quan als mitjans de comunicació, les entrevistades opinen que no destaquen que en sortir en aquests se'ls valora pel físic, la roba... abans que la tasca que han desenvolupat. Hi ha hagut una entrevistada que no ha contestat a la pregunta.

o *Té sentit el feminisme al segle XXI?*

	Si o No?	Observacions
Jéssica Albiach	Si	La parlamentària destaca que ens hem de plantejar si volem que el segle XXI sigui feminista o no. A més a més, manifesta que el feminisme ha vingut per quedar-se
Anna Barnadas	Si	Opina que el feminisme serà necessari fins que s'aconsegueixi una igualtat real.
Anna Descals	Si	La regidora comenta que el feminisme consisteix en una lluita en tots els àmbits; diu que la pobresa, per exemple, afecta més a les dones que als homes, donat que tasques de la llar no són considerades treball i, per tant, no tenen una remuneració.
Roser De Palol	Sí	Aposta per la lluita per la igualtat.
Glòria Plana	Si	L'entrevistada destaca que tindrà sentit el feminisme sempre i quan s'adapti a les necessitats actuals. Diu: "El feminisme actual no pot ser el mateix que el del segle XX.
Maria del Mar Roca	No	Opina que les dones hem de prescindir de la societat i hem d'iniciar una lluita individual: només amb força i lluita aconseguirem el que ens proposem.
Maite Salord	Si	Destaca que mentre hi hagin dones assassinades a mans d'homes, hi hagi una desigualtat salarial i injustícies com la de "La Manada" serà imprescindible.
Mercè Traveria	No	Opina que ja no hauria d'existir, però és un tema que encara no està resolt.

Montserrat Torra	No	La política creu que no hauria d'existir ja que, des del seu punt de vista, tots som iguals.
Clara Ponsatí	Si	No afegeix cap comentari al respecte.

6. CONCLUSIONS GENERALS

Quan em vaig plantejar el treball de recerca volia que m'aportés una experiència per investigar un tema actual i que m'ajudés a respondre algunes preguntes que feia temps em voltaven pel cap. Una vegada finalitzat el treball, he trobat resposta a totes aquelles inquietuds que em vaig plantejar en un inici. La idea inicial va ser estudiar quin ha estat el paper de les dones en la política al llarg de l'història però ben aviat, a mesura que anava avançant en el projecte, vaig veure que seria molt difícil centrar el tema exclusivament en la vessant històrica, ja que a cada pas, des de les primeres troballes arqueològiques del "neolític", un munt d'interrogants i qüestions em feien ampliar el ventall de recerca. Va ser així com sobtadament em vaig trobar fent un viatge circular on gairebé totes les preguntes actuals em portaven als orígens històrics i el desenvolupament de la humanitat com a tal i viceversa: no es pot entendre l'història de la humanitat sense una anàlisi de la situació políticsocial de la nostra època. Va ser així que el títol que tenia en ment va anar evolucionant fins a posar el definitiu: Sostre de vidre.

Aquest sostre invisible que condiona i està present en tota la nostra societat: política, ensenyament, cultura, empresa, administració, ciència, tecnologia, món laboral, comunicació... és una barrera heretada, es podria dir que s'ha instal·lat en l'ADN de les dones fins a esdevenir un tret més del gènere. En el treball he vist com, ja des dels inicis de la humanitat (si més no aquesta és la visió que ens ha arribat i que es pot posar en dubte) les dones hem estat estigmatitzades; és ben cert que en algunes cultures primigènies, la dona va assumir, en alguns casos, el poder sobre el regnes. Però també és ben cert que aquests drets no eren accessibles a totes les dones i com sempre eren moltes les marginades que malviven en condicions precàries.

En aquestes conclusions fruit del meu treball de consulta i recerca d'informació, he observat que per molt que es vagin assolint quotes de poder polític, la clau, segons el meu parer, continua essent l'educació. M'he fitxat que la primera ,diguem censura o discriminació, va consistir en recloure les dones a la llar i privar-les de l'accés a l'educació i per tant, a la cultura. Quina eina tant poderosa la cultura! El coneixement, la capacitat de decidir i donar el teu punt de vista sobre el que està succeint al teu voltant; fomentar,

estimular l'esperit crític dona ales a les revolucions interiors i socials; obre les portes per una nova concepció del món, de drets i deures, de trencaments individuals i col·lectius.

En aquest sentit la restricció a la cultura ha estat sistemàtica fins ben entrat el segle XIX. Fixem-nos doncs en el llarg camí recorregut i reclamem la nostra quota de poder per establir unes noves bases socioculturals; no podem obviar ni oblidar el paper determinant i determinat que varen recórrer les primeres sufragistes, l'assoliment de drets bàsic com el de votar, la presència femenina en la Revolució industrial, el sotmetiment, sota el rigor eclesiàstic de l'anhel de llibertat i de ganes de saber. Els orígens del feminisme i la lluita pels drets de les dones es troben en les idees de la Il·lustració i la Revolució Francesa. Olympia de Gouges: la Declaració dels Drets de la Dona i de la Ciutadania de 1791; però no va ser fins el 1848 quan l'anomenada "Declaració Sèneca Falls" va suposar la creació definitiva del moviment feminista a nivell mundial.

En la visió històrica però he pogut apreciar el valor i la determinació de les dones; ha estat una lluita contra una idea que les condemnava a l'ostracisme a elles i a les seves hereves, era una lluita desigual però que malgrat totes els adversitats ha seguit endavant i ens ha dut a un punt de no retorn. La societat, sovint a contracor, ha anat assumint el repte i les dones anem empenyent per desbordar i trencar, no només el sostre de vidre mental, si no totes les parets que ens encaixonen i oprimeixen; i és aquí com, a través de la presència femenina en tots els àmbits, es va construir una nova societat que volem que trenqui definitivament l'herència patriarcal sobre protectora i masclista. Així ho expliquen les polítiques que he entrevistat: no és fàcil (elles parlen en present) fer-se un lloc en els àmbits de poder, a més dels coneixements i currículums que s'exigeixen, has de suportar greuges comparatius i discriminatoris, hem de reclamar quotes per fer-nos un lloc en els estaments polítics i hem d'apel·lar a polítiques de paritat o llistes cremalleres per poder assolir càrrecs dins dels partits i les institucions; algunes, poques, assumeixen càrrecs de prestigi però encara no hem tingut cap presidenta de govern a Espanya ni a Catalunya.

En el treball he fet notar la violència que hem suportat i suportem les dones; és una violència física i psicològica que encara ara és assumida de manera inconscient per bona part de les cultures del planeta; plantejar una relació entre iguals en tots els àmbits és

el sostre de vidre que s'ha de trencar. Les dones, pel fet de ser dones no hem de suportar ni molt menys assumir cap rol d'inferioritat. "La màxima reacció d'acorrallament és la violència de gènere, i l'origen de tot és que l'home ha perdut la seva posició de domini".

"Les dones volem el poder per demostrar el veritable poder de els dones; no el reclamem per fer les mateixes polítiques que ens han portat a quotes més o menys semblant al 50%, no ens conformem ni marquem objectius que busquin la igualtat." Diari ARA (catedràtica de sociologia Marina Subirats i la presidenta del Círculo de Mujeres de Negocios, Elena Faba de la Encarnación)

"Per acabar amb la discriminació salarial entre homes i dones, "es calcula que falten més de 20 anys, i pot ser que amb el context actual encara en siguin més", diu la sociòloga Teresa Torns, de la Universitat Autònoma de Barcelona." Entrevista al Diari ARA (catedràtica de sociologia Marina Subirats i la presidenta del Círculo de Mujeres de Negocios, Elena Faba de la Encarnación)

"Malgrat les esquerdes, malgrat les dones amb carreres professionals exitoses que hi ha a Catalunya, "actualment el sostre de vidre no està trencat del tot enlloc", diu Subirats. "Només ho estarà el dia que les dones puguin fer la vida política que vulguin i no la que marca el partit, quan no hagin de témer que si queden embarassades perdran el lloc de treball, quan hi hagi tantes dones en càrrecs públics com homes."

"La dona ha entrat al mercat laboral, però l'home encara no ha entrat a casa, perquè continua sense assumir les responsabilitats de la llar"

"Que hi hagi poques dones en ciència no li fa a la ciència cap bé. Les dones i els homes poden ser creatius de diferent manera. La recerca ha de ser capaça de moure's lliurement i explorar formes de pensar que no són necessàriament evidents des del principi". És la cita d'Elizabeth Blackburn, bioquímica guanyadora del premi Nobel.

7. BIOGRAFIA I WEBGRAFIA

Ángela Muñoz Fernández. *AEIHM: Asociación Española de la Investigación de Historia de las Mujeres*. Recuperat de <http://aeihm.org/>. (Consultat: dia 20 d'abril)

BBC Mundo. (15/01/2015). ¿En cuántos países gobiernan mujeres? Kolinda GrABAR-Kitarovic serà la primera presidenta de Croacia tres ganar las elecciones del Domingo con apenas un 50.7% de los votos. *BBC Mundo*. Recuperat de https://www.bbc.com/mundo/noticias/2015/01/150112_mujeres_presidentas_mapa_az. (Consultat: dia 10 de juny)

David Fernández de Arriba. *Història i cultura: Les inquietuds d'un professor de socials*. Recuperat de <https://historiaicultura.wordpress.com/sobre-mi/>. (Consultat: dia 7 de juny)

Domo-A. (2007). Universitat de Girona, Normativa APA. Recuperat de <http://www2.udg.edu/biblioteca/Comcitardocuments/CitarenestilAPA/tabid/23157/Default.aspx>.

Federación de Asociaciones de Mujeres Separadas y Divorciadas. (2018). *Separadas Y Divorciadas: "Lo primero es informarte, después tomar decisiones."*. Recuperat de <http://www.separadasydivorciadas.org/wordpress/>. (Consultat: dia 17 de juliol)

Ferrer, S. (2017). *Breve historia de la Mujer*. (1a. ed.). Madrid: Nowtilus saber. (Consultat: desembre de 2017)

Gadaud G. (2008). *Dones en les inscripcions reials de Mesopotamia, 3r-1r mil·leni a.C AD*. Universitat de Nancy II. Recuperat de <https://translate.google.es/translate?hl=ca&sl=fr&u=http://journals.openedition.org/g-enrehistoire/615&prev=search>. (Consultat: dia 8 d'abril)

Henández, María. (10/03/2018). Las cifras de la violencia machista. *El Mundo*. Recuperat de <http://www.elmundo.es/grafico/espana/2018/03/10/5aa008a3268e3e0c1c8b45d3.html>. (Consultat: dia 4 de maig)

Jordi Creus. *Sàpien. El llarg camí cap a la igualtat de la dona: el segle XX com a segle de les dones*. Recuperat de <http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2010/12/05/el-llarg->

[cami-cap-a-la-igualtat-de-la-dona-el-segle-xx-com-a-segle-de-les-dones/](#) (Consultat: dia 26 de juny)

M.Scanlon, G. *La polèmica Feminista en la España contemporània*. DOI: 978-84-7600-026-7. (Consultat: dia 4 d'abril)

Miquel Ruiza. (2014-2018). *Biografías y vides: la enciclopèdia en línia*. Recuperat de <https://www.biografiasyvidas.com/>. (Consultat: dia 18 d'abril)

National Geographic. (2014). Recuperat de <https://www.nationalgeographic.com.es/>. (Consultat: dia 7 d'abril)

P. Martínez K. (30/12/2016). La mujer y el voto en España. *Amberes. Revista Cultural*. Recuperat de <http://amberesrevista.com/la-mujer-y-el-voto-en-espana/>. (Consultat: dia 25 de juny)

Padilla C. (10/04/18). Els 15 països on hi ha més casos de violència de gènere: En quins indrets es produeix més crims masclistes? *Diari de Catalunya*. Recuperat de <https://catalunyadiari.com/societat/15-paisos-hi-mes-casos-violencia-genero> (Consultat: dia 15 de juliol)

Sandra Ferrer Velero. (2017). *Blog de historia de las mujeres. Breves biografías sobre grandes mujeres en la historia*. Recuperat de <https://www.mujeresenlahistoria.com/>. (Consultat: dia 17 d'abril)

Soltin, R. (2016). *Els homes m'expliquen coses*. (1a. ed.). Barcelona: Angle Editorial. (Consultat: gener 2018)

Tejvan Pettinger. (2004). *Biography Online: "Women who changed the world"*. Recuperat de <https://www.biographyonline.net/people/women-who-changed-world.html>. (Consultat: dia 21 de juny)

Vicepresident d'Economia i Hisenda. (No es coneix la data de creació). *Institut d'Estadística de Catalunya*. Recuperat de: <https://www.idescat.cat/institut/idescat/>. (Consultat: 4 de maig)

Women in national parliaments. Recuperat de <http://archive.ipu.org/wmn-e/classif.Htm>. (Consultat: dia 20 de juliol)

WomenStats Map. Recuperat de <http://www.womanstats.org/maps.html> (Consultat: dia 5 de maig)

8. TAULA D'IMATGES

Il·lustració 1. Dibuix, de l'artista Tres Voltes Rebel, que recull la frase de Angela Davis: "El feminisme és la idea radical que les dones som persones".....	6
Il·lustració 2. Gràfic del nombre d'assassinades amb causa arrelada a la violència de gènere des de 2015.....	13
Il·lustració 3. Còpia de la declaració dels Drets Humans de les Nacions Unides.....	15
Il·lustració 4. Pintures rupestres de dones caçant? La realitat desmenteix les teories.....	16
Il·lustració 5. Taula proto-cuneïforme.....	17
Il·lustració 6. Escultura de Nefertiti. <i>Font:</i>	18
Il·lustració 7. Objecte conegut com a "Caixa de Pandora".....	19
Il·lustració 8. Estàtua pública de Cornelia la Menor.....	20
Il·lustració 9. Quadre de Masaccio on Adan i Eva són expulsats per culpa d'aquesta última.....	21
Il·lustració 10. Retrat pictòric de l'escriptora Anna Comnena.....	22
Il·lustració 11. Pintura de la Verge Maria, es troba en el monestir de Santa Maria del Sinaní...	23
Il·lustració 12. Fotografia de la Universitat de Bolonya, la més important en tot Europa durant l'Edat Mitjana i a on es van formar personatges com Dorotea Bocchi.....	24
Il·lustració 13. Fotografia del temple funerari de la reina Senyora del Tikal.....	25
Il·lustració 14. Representació que se li atribueix a Mamakilya.....	26
Il·lustració 15. Representació de la idea que defensava Mademoiselle Gournayc. Avui en dia podria ser equiparable amb la idea del feminisme.....	27
Il·lustració 16. Imatge de la indústria tèxtil del Món Modern. Veiem una menor treballant en el sector. Cosa que podem veure actualment en alguns països subdesenvolupats.....	29
Il·lustració 17. Llibre del 1687 escrit per Madame de Miremont.....	29
Il·lustració 18. Retrat de Marie Gouze, més coneguda, com hem vist, per Olympe de Gouges.	30
Il·lustració 19. Foto del llibre escrit per Mary Wollstonecraft. <i>Font:</i> https://es.wikipedia.org/wiki/Vindicación_de_los_derechos_de_la_mujer	31
Il·lustració 20. Fotografia de Calra Zetkin. <i>Font:</i> https://www.telesurtv.net/english/news/Clara-Zetkin-The-Profoundly-Relevant-Marxist-Feminist-20170704-0048.html	32
Il·lustració 21. Imatge de Eleanor Roosevelt llegint el tractat de la Declaració dels Drets Humans de 1948. <i>Foto:</i> https://ca.wikipedia.org/wiki/Declaració_Universal_dels_Drets_Humans	33
Il·lustració 22. Fotografia de les defensores de Alice Paul que sortiren al carrer per reivindicar que defensar els drets de les dones no era cap crim. Les senyores de la imatge exigien que aquesta adoptés un càrrec polític.....	34
Il·lustració 23. Fotografia feta a inicis del s.XX a França on les dones iniciaven la reivindicació dels seus drets polítics.....	37
Il·lustració 24. Coberta del llibre "La Perfecta Casada". <i>Font:</i> https://www.todocoleccion.net/libros-antiguos/la-perfecta-casada-fray-luis-leon-montaner-simon-3-edicion-ilustrada-1931~x49017665	37
Il·lustració 25. Fotografia de l'escriptora Dolors Monserdà amb la coberta del llibre "La Fabricanta". <i>Font:</i> https://www.todocoleccion.net/libros-antiguos/la-perfecta-casada-fray-luis-leon-montaner-simon-3-edicion-ilustrada-1931~x49017665	38
Il·lustració 26. Possiblement es tracta de una fotografia on s'hi observen dones defensant el partit de Primo de Rivera. <i>Font:</i> http://aeihm.org/	40

Il·lustració 27. Fotografia de militats pro-república d'esquerres que van signar el Pacte de San Sebastià. <i>Font:</i> http://caffeguerbais.blogspot.com/2014/02/texto-comentar-pacto-de-san-sebastian.html	40
Il·lustració 28. Imatge de la proclamació de la II República de caràcter totalment festiu. <i>Font:</i> http://blogs.sapiens.cat/socialsenxarxa/2011/03/11/la-proclamacio-de-la-segona-republica/	40
Il·lustració 29. Portada del llibre on s'hi redactà la nova constitució. <i>Font:</i> https://losojosdehipatia.com.es/cultura/historia/la-constitucion-de-1931/	41
Il·lustració 30. Fotografia on s'observa l'estreta relació entre el dictador i la jerarquia eclesiàstica. <i>Font:</i> http://www.alandar.org/hemeroteca/punt-de-vista/el-passat-conegut-i-desconegut-de/	43
Il·lustració 31. Escoles franquistes amb separació de sexes i culte a Déu i a Francisco Franco. <i>Font:</i> https://sites.google.com/a/xtec.cat/slaicos/presentacions-2n-bat/g-el-franquisme-la-construccio-d-una-dictadura/imatges-1/imatges	43
Il·lustració 32. Fotografia de la portada del llibre que Maria Eugenia Fernández va escriure juntament amb altres companyes. <i>Font:</i> http://www.prometeoeditorial.com/libro/498/Los-estudios-de-las-Mujeres-de-Espaa-y-Argentina	45
Il·lustració 33. Coberta del setmanari dirigit per la periodista i activista Carme Karr. <i>Font:</i> https://reflexioneseneldivan.blogspot.com/2014/09/mujeres-y-feministas-xi-carme-	48
Il·lustració 34. Fotografia de l'estat de la fàbrica tèxtil Bertrand i Serra després de la vaga. <i>Font:</i> http://mnactec.cat/blog/la-dona-al-mon-industrial/72-anys-de-la-vaga-de-dones-de-la-fabrica-bertrand-i-serra-de-manresa/	51
Il·lustració 35. Gràfic de l'evolució de les assassinades per violència masclista a Catalunya des de 2006 fins l'actualitat. <i>Font:</i> http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/normativa/Dossier-estadistic-10-anys-LleiVM.pdf	54
Il·lustració 36. Mapa mundial de la quantitat de presidentes de govern que hi havia al món al 2015. <i>Font:</i> https://www.bbc.com/mundo/noticias/2015/01/150112_mujeres_presidentas_mapa_az	55
Il·lustració 37. Il·lustració d'un mapa mundial on es pot observar el percentatge de dones que participen en els governs de tots els països. <i>Font:</i> http://www.womanstats.org/maps.html	56
Il·lustració 38. Gràfic circular a on s'hi defineix el percentatge de dones que hi ha hagut a la primera legislatura fins les dues darreres del parlament europeu. <i>Font:</i> http://www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2017/0001/P8_PUB%2017%290001_EN.pdf	57
Il·lustració 39. Gràfics de la quantitat de dones parlamentàries de cada país de la UE. <i>Font:</i> www.europarl.europa.eu/RegData/publications/2017/0001/P8_PUB%2017%290001_EN.pdf	58
Il·lustració 40. Fotografia de l'actual govern espanyol <i>Font:</i> https://okdiario.com/espana/2018/06/07/nuevo-gobierno-pedro-sanchez-modifica-tradicional-saludo-rey-2401729	59
Il·lustració 41. Estadística de dones al Senat espanyol a partir dels resultats obtinguts a les darreres eleccions. <i>Font:</i> Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.	60
Il·lustració 42. Percentatges, per partits, de la quantitat de dones que participen en el Senat. <i>Font:</i> Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.	60
Il·lustració 43. Percentatges, per partits, de la quantitat de dones que participen en el Congrés dels Diputats. <i>Font:</i> Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.	60
Il·lustració 44. Estadística de dones al Congrés dels Diputats obtinguda a partir dels resultats electorals de les darreres eleccions. <i>Font:</i> Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats. ..	61

Il·lustració 45. Estadística que indica el percentatge de parlamentàries que té cada Comunitat Autònoma. <i>Font: Institut de la Dona per la Igualtat d'Oportunitats.</i>	61
Il·lustració 46. Fotografia de l'actual govern de la Generalitat de Catalunya presidit pel Sr. Torra. <i>Font: https://www.ara.cat/editorial/Govern-Torra-posa-marxa_0_2025997605.html</i> ..	62
Il·lustració 47. Taula on s'hi representa la participació de les dones com a diputades del Parlament de Catalunya. <i>Font: Institut Català de les Dones http://dones.gencat.cat/ca/ambits/participacio/dones_politica/</i>	63
Il·lustració 48. Mapa on s'hi destaquen, amb rosa, els pobles presidits per una alcaldessa. <i>Font: https://www.ara.cat/politica/salt-qualitativ-dones-als-ajuntaments_0_1376262413.html</i>	64
Il·lustració 49. Taula on s'hi troba el percentatge d'alcaldesses des de 1991. <i>Font: Institut Català de les Dones http://dones.gencat.cat/ca/ambits/participacio/dones_politica/</i>	64
Il·lustració 50. Logotip de la institució. <i>Font: https://www.garrotxa.cat/</i>	64
Il·lustració 51. Fotografia de les dues alcaldesses de la Garrotxa; la senyora Anna Vayreda (Beuda) i la senyora Mònica Boix i Pagès (Montagut i Oix). <i>Font: https://bit.ly/2oAfrBV https://bit.ly/2LSag9x</i>	65
Il·lustració 53. Taula de les regidories ocupades per dones en els ajuntaments garrotxins (Eleccions 2011. <i>Font: Elaboració pròpia</i>	66

9. AGRAÏMENTS

Una vegada finalitzat el projecte m'agradaria fer un reconeixement a totes aquelles persones que m'han ajudat, han col·laborat i m'han donat suport durant el transcurs del treball.

En primer lloc, vull agrair a la tutora i assessors del treball, tot el recolzament que m'ha donat durant aquests mesos. Gràcies als seus consells vaig ser capaç de delimitar el treball i fixar-me uns objectius que, més endavant, em serviren de fil conductor del treball. A més a més, ella m'ha ajudat amb tots els temes que no tenia ben clars i els dubtes que m'han anat sorgint. Però, sobretot, li vull reconèixer la paciència i constància en el transcurs del treball i la confiança que va depositar amb mi des del primer moment.

En segon lloc, m'agradaria reconèixer el suport que he rebut per part de d'una amiga i doctora de la família. Ella m'ha ajudat a perfilar i detallar tot el cos del treball. Ha valorat la meva tasca i m'ha donat un cop de mà sempre que ho he necessitat. A més a més, m'agradaria agrair al meu company el suport que m'ha donat en tot moment i, sobretot, per dissenyar-me la portada del meu treball.

Finalment, m'agradaria reconèixer el recolzament que m'ha rebut per part del meu pare, que m'ha inspirat i per part de la meva mare i la meva germana per estar sempre amb mi reconeixent-me l'esforç i, sobretot, el projecte.

10. ANEXOS

10.1. ENTREVISTES

S'han mantingut els correus rebuts respectant algunes respostes marcades amb color vermell.

10.1.1. JÉSSICA ALBIACH SATORRES, Diputada del Parlament de Catalunya

Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent? Desenvolpeu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?

Em vaig presentar com a militant de Podem Catalunya. Sóc diputada al Parlament de Catalunya pel grup Parlamentari Catalunya En Comú Podem.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Vaig començar a militar en Podem durant les eleccions europees de 2015. Vaig arribar a política amb el 15M i quan va nèixer Podem vaig trobar un espai que sí em representava. Mai abans havia militat a cap altre partit.

Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

Vaig trobar un espai obert, permeable, on tothom era molt benvingut. Era un espai de nova creació, per tant, crec que això té molt a veure. No hi havia estructura ni càrrecs i s'havia de muntar tot de nou.

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

Formo part d'una organització feminista, on la primera secretària general al seu moment va ser una dona, i amb la primera alcaldessa dona de Barcelona, Ada

Colau. A Unidos Podemos, a nivell estatal, la Irene Montero, va ser la primera dona de la història de l'estat en defensar una moció de censura contra el president d'aquell moment, Mariano Rajoy.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

La llista era paritària i ho considero una mesura totalment imprescindible. Potser arribarà un moment on ja no calgui, però ara per ara, és bàsic per assolir la igualtat que tant desitgem. També he de dir que el meu grup parlamentari al Parlament és el que té més dones proporcionalment, som 5 dones i 3 homes.

Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsariéu?

Crec que les lleis existeixen però sempre es poden millorar. Ara acabem de presentar al Congrés d'una llei de llibertat sexual i contra les violències masclistes que seria pionera a tot el món i que vol passar del No és No al Sí és Sí, és a dir, que el consentiment sigui imprescindible i que les agressions sexuals contra les dones, també fora de la parella, siguin considerades masclistes. Si aquesta llei s'aprova, ens situarem a nivell mundial en eines contra les violències masclistes. Ara bé, una cosa és la llei, i altra, la seva aplicació i els canvis profunds que com a societat hem de dur endavant.

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

Estem en un moment històric. Hem aconseguit que el feminisme passa d'estar als marges en la centralitat del tauler polític, marcant l'agenda. El darrer any ha estat revolucionari per a la presència de les dones. Tenim grans referents polítics com ara l'Ada Colau, la Manuela Carmena, la Irene Montero, la Teresa Rodríguez

o la Mònica Oltra, a l'estat, però també fora de l'estat, com ara la primera dona alcaldessa de Ciutat de Mèxic o la candidata demòcrata a l'alcaldia de Nova York.

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Ser dona no és necessàriament ser feminista. Feminitzar la política passa per més presència de dones i també per fer polítiques feministes, i això vol dir fer polítiques que posen les persones al centre de les decisions polítiques, una economia feminista més justa, visibilitzar els treballs de cures, fer polítiques públiques que tinguin en compte les necessitats del 99%, davant de l'1% de privilegiats, treballar per un món més sostenible...

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

Cada vegada, més. Tinc la sort de formar part d'un espai amb gran sensibilitat cap al tema, i per tant, em sento valorada i respectada. Però és cert que s'ha de seguir treballant, tant a la interna del partit com en les polítiques que desenvolupen per arribar a la igualtat real.

Té sentit el feminisme al segle XXI?

El segle XXI serà feminista o no serà. Ara mateix és la lluita més aglutinadora que tenim per poder canviar un ordre social i econòmic injust, que ha deixat enrere les persones en una situació més desafavorida. El feminisme és imparable. El que no tindria sentit seria un segle XXI sense feminisme. El feminisme ha vingut per quedar-se.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

La meva experiència és plenament positiva. Un dels motius pels quals vaig fer el salt a la política va ser per militància feminista. Si volem que hi hagi més dones a la política, el que hem de fer és aquelles que tenim l'oportunitat fer el pas.

El principal repte que té ara mateix el feminisme és entrar a les aules, des de l'escola bressol fins a les universitats, per poder educar des de ja a les generacions que vénen en els valors feministes, per poder democratitzar des del feminisme i acabar amb el patriarcat. I per això cal molta formació. Cal formació a tot el personal docent, i òbviament, cal formació als membres de l'advocacia i de la judicatura perquè mai més tornem a patir sentències injustes com les de la Manada.

10.1.2. ANNA BARNADAS, Regidora de l'Ajuntament d'Olot

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolueu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?**

Estic afiliada a ERC tot i que quan em vaig presentar a les últimes municipals ho vaig fer com a independent.

Actualment soc regidora al Ajuntament d'Olot però la meua activitat professional continua essent de professora a un centre públic d'ensenyament secundària.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Vaig arribar a la política per la meua preocupació sobre com es treballava el tema ambiental a la meua ciutat. Vaig reclamar al partit polític amb el que em sentia més representada que milloressin aquest aspecte i em van convidar a col·laborar amb ells.

No m'havia plantejat mai entrar en la política activa i quan van arribar les municipals em van demanar d'entrar a llistes com a número 2.

La meua motivació era i segueix essent de transformar la meua ciutat

Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

Molt ben acollida, el grup era petit però la gent em va tractar molt bé des del principi

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

Ara mateix a la meua organització les dones representen encara no un 30% de la militància, els càrrecs orgànics de responsabilitat són encara desenvolupats per homes, les presidències de les sectorials, els caps de llista, els presidents comarcal o local també solen ser homes.

En el partit desenvolupo tres càrrecs adients a la meva formació i experiència professional. A nivell de país soc vicepresidenta de la sectorial de medi ambient i energia, a nivell comarcal soc secretaria de medi ambient i patrimoni laboral, i a nivell local soc secretaria de la dona, potser perquè soc la dona del partit que he arribat a càrrecs de més representació local, actualment portaveu del grup municipal.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

M'agradaria que la llei de paritat no fos necessària, però mentre les dones no ens activem en política la llei assegura la nostra representativitat.

El meu partit ha anat més enllà i treballa en llistes cremallera, així ens assegurem que les posicions en la llista es reparteixen equitativament entre homes i dones. La paritat només assegura que per exemple en el cas d'Olot en 21 regidors, a la llista hi hagi la meitat d'homes i de dones, la llista cremallera assegura que el repartiment sigui totalment paritari i evita per exemple que els quatre primers llocs siguin homes.

Reitero però que si hi haguessin més dones a la política no caldrien aquestes lleis i fins i tot podríem fer llistes amb més nombre de dones que d'homes o senzillament per criteris de mèrit o formació.

Penseu que hi han suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsariéu?

A nivell de lleis no hi ha problema, estem protegides, el problema és a nivell de micra masclismes que són molt habitual en les reunions de Ajuntaments, Consells comarcals, o consorcis de la comarca.

La major part de reunions les formen homes i com a dones hi tenir molt poca o cap representació, sobretot en àmbits més tècnics com per exemple el medi ambient.

En àmbits d'ensenyament o socials les dones són més presents perquè les regidories d'aquestes àrees solen recaure en dones.

Cal un canvi a nivell de cada partit, que res te a veure amb la llei, sinó amb la voluntat de donar a la dona la representativitat per la que està sobradament preparada

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps ? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

El paper de les dones en la política és cada vegada més rellevant, malgrat que costa molt que les dones vulguin estar en política activa.

Cal que canviïn els rols de organització familiar i que les dones puguin lliurement desenvolupar tasques polítiques que normalment superen els horaris familiar i de les feines més convencionals.

A un home polític mai li pregunten on te els fills si una reunió és a la nit, a una dona política si.

Canviar rols i estereotips familiars podria fer que les dones lliurement sense culpabilitats decidissin quin és el seu rol a casa i llavors es poguessin dedicar a tasques que ara mateix s'assimilen als homes.

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Les dones que han arribat a alts càrrecs polítics són dones que assumeixen i s'identifiquen en rols masculins. Potser Carme Forcadell quedaria exclosa. Algun dels retrets més habituals que escolto jo mateixa, es que si vull governar la meva ciutat he de demostrar que tinc més "mala llet" que sem veu massa bona persona, perquè encara es creu en els lideratges durs i no en els lideratges de consens, d'entesa, de treball en grup, de solucions pactades.

El favor que podem fer al feminisme des de la política, es que quan arribem a un càrrec polític important no deixem de banda la nostra essència ni vulguem reproduir rols masculins d'èxit.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

Els mitjans de comunicació s'han de mantenir en el políticament correcte, tot i que alguns periodistes de forma individual reproduïen comentaris que atempten contra la persona femenina en el seu aspecte o actitud, aspectes que en un home mai destacarien.

El vestuari , l'actitud (per exemple una dona agressiva es una histèrica, un home agressiu es dur i contundent), l'aspecte físic.

Té sentit el feminisme al segle XXI?

El feminisme tindrà sentit mentre no s'assoleixi la igualtat real, la igualtat pràctica, llavors no serà necessària la paritat ni el feminisme.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

La meua experiència personal és molt positiva perquè el meu rol a la família sempre ha estat molt alliberat i mai he tingut sentit de culpabilitat si per motius laborals o polítics no passava prou hores amb la família.

10.1.3. ROSER DE PALOL, Regidora de l'Ajuntament de Les Preses i consellera del Consell Comarcal.

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolueu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?**

En l'actualitat sí, quan me vaig presentar no.

Les dos coses, tinc la meva feina i tinc dos càrrecs,: regidora ajuntament i consellera de CC.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Quan vaig trobar-me amb gent que tenien les mateixes inquietuds.

Quan ets activista d'Omnium o ANC ets activista polític lluites per uns objectius.

Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

En tots els àmbits hi han gent amb recels, és qüestió de treballar amb la gent que et sentís còmoda

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

Les dones tenen una representació minuteta, en el meu cas podria tenir una feina de més responsabilitat.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

Sí, ERC va fer un document aprovat per la direcció del partit on s'hauria de complir les llistes cremallera, dona , home, dona, home, o home, dona, home, dons

Penseu que hi han suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?

Es parla molt de paritat, però quan hi un càrrec, primer es pensa en un home
El que es necessita és un canvi de mentalitat treballar en escoles, universitat i administracions públiques

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps ? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

Les dones no solem ser tan compatitibes i si hi ha un home que ho es el deixem passar davant, solem tenir altres prioritats

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Les dones aquests nivell no és diferencien gaire dels homeS, si no no estarien on estan.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

La gent viu molt al marge de la política, amb la accepció del moviment independentista

Té sentit el feminisme al segle XXI?

A mi sempre m'agrada d'igualtat d'oportunitats, és necessari que hi hagi la visió de dones en tots els llocs de responsabilitat.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

Quan tenia 16 anys pensava que la nostra generació canviaria el món i ara he de vigilar que el món no me canviï a mi.

Crec que hem tornat molt entera en defensa de tots els drets.

10.1.4. ANNA DESCALS TRESSERRAS, Regidora de l'Ajuntament d'Olot

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolueu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?**

CUP. Regidora de l'Ajuntament d'Olot.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Durant molt de temps havia estat de voluntària en diferents entitats (esplais de la Garrotxa, Monitors Cooperants d'Olot). Quan vaig plegar d'aquestes entitats vaig estar sense participar en cap entitat, i a Olot no trobava cap entitat que realment fos transformadora i crítica . A partir d'aquí em van demanar si volia formar part d'un projecte ; assembleari, anticapitalista , feminista, amb uns valors de promoure la justícia social i així és com vaig començar a simpatitzar amb el projecte polític de la CUP.

El que he comentat anteriorment i suposo que també el fet de treballar d' educadora social on contínuament veig moltes injustícies, racisme, pobresa estructural , pèrdues de drets, desigualtats, etc. Fer el possible per transformar i canviar aquest món tan injust i amb tantes desigualtats.

Us vàreu sentir ben acollida o va percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

Molt. No .

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

A la nostra llista no hi ha diferència entre els càrrecs que ocupen les dones o els homes. Per exemple les darreres municipals la cap de llista va ser una dona la qual va esdevenir la portaveu del grup municipal. Actualment aquesta figura l' ocupo jo mateixa.

Què opineu de la Llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

La Llei de paritat és el marc que promou una participació equilibrada entre dones i homes.

Actualment el parlament català hi ha un 43% de dones, als anys 80 hi havia un 5,18%, per tant, hi ha hagut un canvi però lent, i segurament la Llei ha ajudat. Però després si mirem els ajuntaments que són les institucions més properes a la realitat de la ciutadania és totalment diferent.

Actualment diria que gairebé el 80% dels alcaldes de Catalunya són homes.

A Olot per exemple de 21 regidors/es hi ha només 6 regidores, per tant, implica que en els organismes autònoms o als consorcis o al consell comarcal la representació de les dones és molt minsa.

A la CUP hi ha la norma que les llistes han de ser preferiblement llistes cremalleres però això no vol dir que a totes les llistes s'hagi aconseguit el 100% , però després també has d'observar qui ve a les assemblees , a quina hora es fan les assemblees, conciliació, horaris laborals, etc..

I la Llei de paritat no només es refereix a l'àmbit polític sinó en altres àmbits socials i econòmics, i en aquests àmbits també hi ha molt de camí a recórrer.

És per això que penso que calen canvis més de caràcter estructural i que mentre vivim en un sistema patriarcal i capitalista, les millores seran anecdòtiques.

Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?

Estem parlant de valors i actituds de fons, que tenen a veure en el fet de viure en un sistema patriarcal i en l'educació que hem rebut totes , homes i dones.

He vist durant aquests anys actituds de manca de respecte cap a companyes del mateix partit, com a menys tenir-la , en canvi, al company (home) que fa exactament el mateix no és menys té. També actituds de falta de respecte i de

riure's de la persona de l'oposició . Són actituds que a mi personalment em molesten molt , i em plantejo si té a veure amb valors més masculins.

La llei d'igualtat tot i que queda curta en alguns aspectes és una llei que en el fons també impacte en la no discriminació masculista en la política.

La CUP nacional ha elaborat un pla d'igualtat on surt una diagnosi interna del partit per observar quins aspectes hem de millorar com a partit compromès amb el feminisme, hi ha aspectes que tenim resolts però n'hi ha que cal millorar.

L'ajuntament d'Olot, per normativa, ha hagut de fer un pla d'igualtat però que ni els mateixos polítics i tècnics hi van mostrar cap interès .

Si la societat no canvia , la política en el fons és un reflex d'aquesta. La desigualtat de gènere per exemple en el món laboral i també en l'esfera reproductiva (de cures) , que són les dues cares de l'economia capitalista patriarcal , persisteix. Les dones som les que tenim més contractes a temps parcial, les jornades laborals més curtes, percepció de salaris fins a un 26% per sota dels homes, un menor reconeixement de les feines, si per exemple, mires a l'ajuntament d'Olot resulta que les tasques més feminitzades són les feines més mal pagades. (les educadores de les escoles bressols, les treballadores i educadores socials, etc.). Les dones són les principals encarregades de sortir del món laboral per cuidar familiars. Les dones seguim carregant el gruix del treball no mercantil necessari pel sosteniment de la vida quotidiana; o es subcontracta altres dones , sota salaris mínims i a vegades sense contracte.

Per tant, els canvis són globals i no només han d'afectar a l'àmbit polític sinó en tots els àmbits socials, econòmics , educatius, laborals i sobretot a la teva vida personal (en les teves relacions familiars i socials)

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps ? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

S'ha evolucionat respecte el passat, ara les dones poden tenir un rol dins la política, però penso que estem estancades dins de rols d'actituds masculines. La dona política s'espera una dona vestida d'home, una dona amb actitud altiva, dura, intransigent, si pot ser que no es vegi que és mare, poc cuidadora, independent. Encara recordo quan l'Ada Colau va fer un discurs que es va posar a plorar i la van criticar. O a l'Anna Gabriel que la criticaven i es posaven amb el seu aspecte físic i no parlaven de la seva professionalitat i capacitat.

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Crec que primer de tot hem de tenir clar que hi hagi dones presidentes, primeres ministres, altres càrrecs directius no vol dir que directament sigui beneficiós per les dones, és a dir, que l'arribada d'una dona a un càrrec de poder no implica de cop la feminització de l'agenda .

Exemples com la islandesa Katrín Jakobsdóttir, que pocs dies després d'arribar, Islàndia es va convertir en el primer país que eliminava a través de llei la bretxa salarial entre homes i dones, és un petit pas important i transformador. Com a contraposició podem tenir Teresa May amb gran poder però gens oberta a aplicar una agenda política feminista.

Després tenim polítiques com la cancellera Àngela Merkel, que en poquíssimes vegades s'ha definit com a feminista, encara que va donar suport a la llei de quotes.

Tenir dones ocupant llocs d'alts càrrecs no vol dir que aquestes defensaran els ideals feministes, però si donen visibilitat el fet que una dona pot arribar a un alt càrrec, per tant, es converteixen en referents en el nostre imaginari col·lectiu.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

Crec que els companys de partit i votants valoren positivament la feina que estic desenvolupant actualment com a regidora, igual que la majoria de l'opinió pública. El que no tinc tant clar són els companys d'altres partits a l'Ajuntament els quals si que he notat un certa distància, comentaris incorrectes i com he dit abans masculistes, que fan que la majoria de cops denotin poc valor per la tasca que estic fent a l'Ajuntament. I el que he notat és que al meu company , no se li feien aquests comentaris. En canvi , amb les companyes d'aquest mateix partit no m'han fet cap comentari ni m'han faltat mai el respecte.

Amb els mitjans sempre hi ha hagut una relació de professionalitat vers la nostra feina a l'Ajuntament.

Té sentit el feminisme al segle XXI?

Quan des de la CUP parlem de feminisme implica parla de llistes d'espera i plantes d'hospitals tancades, de les infraestructures educatives i de les ràtios , de de la pèrdua de diners públics a la sanitat i a l'educació perquè van a la privada, de l'accés a l'habitatge , de les condicions laborals. La pobresa a qui més afecta és a les dones . La divisió sexual del treball provoca que totes les tasques de la llar i de cura no estan reconegudes ni econòmicament ni socialment. Som les dones que patim més quan hi ha retallades o regressions en els drets socials. I qui posa les normes en aquest món polític i econòmic? És un món fet per homes , ells van fer les normes, per tant aquestes estan fetes a la seva mida, per tant, els propers anys tenim el repte de feminitzar aquest món fet a mida pels homes. Per tant si, el feminisme té molt de sentit però no només en l'àmbit polític, sinó en tots els àmbits.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

A llarg termini hem de ser optimistes ja que cada vegada hi ha més dones dins el món de la política, però com he dit abans no vol dir això que es feminitza l'agenda política. La política continua sent un món molt masculí.

Crec que s'han de fer molts canvis estructurals i culturals, acabar amb aquesta societat patriarcal que encara a dia d'avui estem arrossegant i que ens continua condicionant el dia a dia. Cert és, que es van fent passos a través de lleis, com la d'igualtat però aquestes no acaben d'arribar, es podria dir que tenim sobre la taula una igualtat de caràcter legal però no real, i aquesta no es tradueix a la realitat ja sigui de les institucions com en altres sectors. És per això que cal fer canvis profunds dins la nostra societat.

10.1.5. GLÒRIA PLANA YANES, Regidora de l'Ajuntament de Girona i portaveu del Consell Comarcal

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolueu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?**

Estic associada al Moviment Avancem. Sorgit de l'escissió del PSC. En el grup municipal al qual sóc regidora hi soc com Independent.

Soc 3a Tinent d'Alcalde de l'Ajuntament de Girona. Regidora de Promoció Econòmica Desenvolupament local i turisme

La meua activitat professional és Cap de Recursos Humans de la Universitat de Girona.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Vaig arribar per les inquietuds que em movien poder col·laborar en un projecte de ciutat.

Us vàreu sentir ben acollida o va percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

En el meu grup municipal m'he sentit molt ben acollida. Primer amb l'Alcalde Puigdemont i ara amb l'Alcaldessa Madrenas, amb qui em sento molt còmode treballant per Girona.

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

Crec que en la nostra llista no hi ha diferències de gènere pel fet de les regidories que ocupem.

La meua, s'adequa molt bé al meu perfil i trajectòria professional.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

Crec que cal anar més enllà amb les polítiques de paritat perquè hem d'arribar a la paritat en lloc de comandament, tant en el sector públic com en el privat

Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsariéu?

Crec que les lleis estan molt bé, però que cal conscienciació i molta feina de pedagogia per arribar a que les dones tinguem la mateixa consideració que els homes.

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

Considero que anem molt lent. És un treball de formigueta i que cal molta persistència i treball per part d'homes i dones per anar evolucionant

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Considero que estan en llocs de comandament, i que per tant és una bona notícia, el que passa és que som una minoria les dones als alts càrrecs, i és això el que cal capgirar.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

Considero que en general sí que es respecte la nostra feina. A l'ajuntament de Girona penso que sí

Té sentit el feminisme al segle XXI?

Te sentit sempre hi quan es vagi adaptant als moments i a les necessitats actuals del moment. El feminisme actual no pot ser el mateix que el del segle XIX, per exemple.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

Considero que s'ha treballat i s'està treballant molt en aquest sentit, que els resultats són molt lents, però que tot i així cal seguir en aquesta línia per arribar un dia a que les nostres filles i les nostres netes tinguin una situació molt millor.

10.1.6. MARIA DEL MAR ROCA I REIXACH, Regidora de l'Ajuntament d'Olot i
Consellera Comarcal

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolueu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat
professional?**

Sóc independent. Actualment sóc Regidora de Joventut i Esports a l'Ajuntament d'Olot. Consellera Comarcal d'Educació i Joventut. I la meva activitat professional, sóc Directora d'una Residència de gent Gran i de formació sóc Treballadora Social.

**Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines
eren les vostres motivacions?**

A l'Any 2010 vaig tenir l'ofertament d'una persona molt propera a mi d'entrar en un partit polític i ho vaig fer, ara sóc Regidora sense estar afiliada a cap partit. A mi sempre m'hagués agradat fer una segona carrera i vaig pensar que segurament això em podria aportar molt de coneixement. Les motivacions que em van impulsar en iniciar-me en aquest món és poder conèixer el món públic local i poder aportar els coneixements com a professional.

**Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en
iniciar-vos en aquest món?**

A mitges perquè hi havia d'altres persones que volien anar a llista per entrar a ser Regidors de l'Ajuntament i a mi i a la meva companya no ens van tractar massa bé. No sé si per ser dones o no però el fet és que algunes persones van dubtar de les nostres potencialitats. Jo crec que a les dones ens hi tenen per força, sinó segurament no hi hagués pogut entrar mai.

**Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra
responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?**

Nosaltres som Regidores però no hi ha cap dona que tingui un paper més destacat. Els caps d'àrea tot són homes i homes que militen a un partit. Si no ets del partit, a part de ser dona també perds protagonisme.

La tasca que desenvolupo no s'ajusta massa, però al final és un aprenentatge en un altre camp. Quan vaig entrar a ser Regidora a mi m'hagués agradat poder portar Benestar Social, que és un camp que jo conec molt però aquesta cartera ja estava adjudicada a un altre Regidor. A mi suposo que se'm va donar el que quedava.

Què opineu de la Llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

La comparteixo. Sí, és una llàstima que hi hagi d'haver aquesta Llei i això no pugui ser sense que hi hagi una obligació. I veig que es busquen persones per tal de complir la Llei de paritat i si realment no hi hagués aquesta Llei no et vindrien a buscar, per tant no és just. Ets una persona escollida per la força... La institució en la qual participo dur a terme polítiques de paritat.

Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?

La gran llàstima és que tot això s'hagi de regular per Llei i no formi part d'una manera de fer innata de la societat. Crec que hem d'educar sobre la igualtat des de la infància. Només així, i fent pedagogia podem fer canvis.

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

És difícil ser dona i política. Primer, com ja he dit ets imposada i no parteixes de la igualtat. Si apuntes a l'èxit et paren els peus perquè els millors han de ser els homes (actualment encara) i si ets molt bona et defineixen com a freda, sense sentiments i possiblement sense fills... perquè si et dediques a la política gairebé

abandones la família i això no està ben vist que ho faci una dona, sí un home.
Segurament seguim evolucionant però molt a poc a poc

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Com et deia, encara que no comparteixi els seus ideals segurament són dones molt fortes que han deixat de banda molts interessos personals per dedicar-se a la política i han estat molt més criticades que els homes. Per ex. La Merkel. Creus que els homes que té al costat no l'hi fan el llit? Segur que pateix molt més que un home per estar al lloc on està.

No representen els ideals que defensa el feminisme

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

Crec que perquè se'ns reconegui una cosa hem de fer el doble d'esforç que un home

Té sentit el feminisme al segle XXI?

No n'hauria de tenir ja que hauríem de tenir els mateixos drets i deures.

Jo però considero que tampoc podem dependre només de la societat. Com a persones i com a dones hem de ser fortes. Totes les coses que et dóna la vida són perquè te les guanyes.

Jo sóc dona, tinc una professió que m'agrada. Tinc una responsabilitat i he arribat a ser política.

Això ho pot aconseguir tothom. Ara, has de ser fort i lluitar pels teus objectius.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

La Veritat és que ser política i dona és difícil. En el meu cas vaig deixar de tenir el control de casa meva (la compres... que no faltes mai res, què feia per sopar... tenir-ho tot controlat...), la política m'ha ajudat a no estar tan obsessionada en les coses de casa i si no es fa avui es farà demà.

És difícil compaginar al vida política i la familiar. Sóc tot el dia fora de casa i segurament el meu sentiment de culpabilitat és molt més gran que la d'un home. Crec que mentre sigui una llei la que obligui a que hi hagi dones a la política No hi haurà igualtat.

Segurament la societat anirà avançant poc a poc. No tinc clar que a curt termini hi hagi una igualtat total. Els homes tampoc viuen bé la pèrdua de poder (em refereixo al poder polític) i això ho veus normalment. Qui encapçala una llista per fer alcalde, o per ser president majoritàriament és un home.

10.1.7. MAITE SALORD I RIPOLL, Consellera del Consell Insular

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolpeu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?**

Estic afiliada al Partit Socialista de Menorca (PSM) i a Més per Menorca.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Vaig arribar a la política per amiatat amb persones del PSM i, sobretot, per compromís amb Menorca. Tenim una illa meravellosa i molt fràgil que volia preservar per als meus fills. Aquesta va ser la meva principal motivació. Després, a més dels temes territorials, em vaig implicar en temes culturals, socials, de participació...

Us vàreu sentir ben acollida o va percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

L'acollida va ser molt bona i mai, mai, el fet de ser dona va tenir cap càrrega negativa. Al contrari.

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

No hi ha distincions de càrrecs entre homes i dones. Quan vaig ser regidora de Cultura, s'ajustava més a la meva formació (som filòloga). Ara, al Consell, he gestionat Carreteres i Promoció Turística i ha estat tot un repte. La clau és envoltar-te de bons tècnics que t'assessorin tenint molt clar, però, que la línia de la gestió la marca el polític.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

A la llista del Consell i el Parlament s'aplica la paritat per llei. Considero que és positiva perquè, per desgràcia, encara vivim en una societat en què les dones, tot i estar, en moltes ocasions, més preparades, no ocupem càrrecs de responsabilitat o d'alta direcció.

Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?

L'única discriminació masclista que he patit com a política ha vingut del tracte personal amb homes amb qui m'he hagut de relacionar per motius de feina. Per tant, és fruit de la mateixa discriminació que podem trobar dins la societat. I, en aquest sentit, els canvis o millores haurien de ser sempre d'abast social ampli, sobretot en l'àmbit de l'educació i la conscienciació.

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

Em sembla que, de cada vegada més, la dona va assumint les responsabilitats polítiques de manera natural, gens forçada. Per exemple, el cas de Menorca em sembla molt representatiu: aquesta legislatura, de vuit municipis, hi ha hagut quatre alcaldes i quatre alcaldesses; i, al Consell, dues presidentes.

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Si el que el feminisme cerca és la igualtat entre homes i dones, també en llocs de gran responsabilitat, sí. Una altra cosa és l'afinitat ideològica i les polítiques a favor de la dona que duen a terme.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

L'opinió pública i els companys, en general, sí. Els mitjans de comunicació, per desgràcia, responen més a criteris ideològics que a la imparcialitat que haurien de tenir.

Té sentit el feminisme al segle XXI?

Per desgràcia, sí. Mentre cada dia morin dones assassinades pels seus homes; mentre es dictin sentències com les de "La Manada"; mentre poques dones ocupin càrrecs d'alt nivell; mentre les dones cobrin menys que un home fent la mateixa feina... el feminisme s'ha d'exercir.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

La valoració ja l'he feta en altres preguntes. Les meves expectatives, després de 13 anys de dedicació política, són acabar aquesta legislatura amb el màxim d'objectius assolits.

10.1.8. MERCÈ TRAVERIA I COSTA, Regidora de l'Ajuntament d'Olot

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolueu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?**

Estic afiliada al PSC. Fins fa pocs mesos era Regidora de barris i Cooperació però es va trencar el pacte amb l'equip de Govern i ara estic a l'oposició.
Actualment estic jubilada.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Els companys de partit m'ho van demanar. Les ganes de treballar per la meva ciutat. I perquè sempre he cregut que tots els ciutadans hi hauríem d'entrar durant un temps (parlem de política municipal). Estimo molt la meva ciutat, sóc molt curiosa i sempre he intentat conèixer i formar part d'entitats. Ara, jubilada, vaig pensar que tindria més temps per intentar conèixer el que es "cou" dins d'un Ajuntament i fer el possible per intentar millorar la meva ciutat. Els braus des de la barrera es veuen d'una manera molt diferent....., acostumem a donar sempre totes les culpes a l'Administració i tenia curiositat per estar al mig de la plaça.

Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

Si, molt. Mai.

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

Els que encaixen més amb la seva personalitat i amb el seu treball. Especialment de l'experiència professional.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

Que va marcar un camí a seguir però s'ha de continuar avançant. Demanaria que als òrgans de govern es complís el principi de paritat previst en la Llei d'Igualtat, per servir de model. Si, però a vegades es fa difícil de portar a terme perquè a les llistes es presenten més homes que dones.

Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?

Si, però s'han de fer complir. Que si no es compleix la llei les dones cridin molt fort...

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

D'una gran lluita i valentia, ja que fins la Constitució del 1978 no es van establir les bases per aconseguir la igualtat de drets entre homes i dones. Tot i que la poca representació d'aquestes en l'àmbit polític, encara avui és molt clara. Però crec que els obstacles i facilitats que troben les dones, per accedir a determinades tasques, no són les mateixes dels homes.

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

No tothom ha d'agradar a tothom... crec que fan la seva feina.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

Jo no he tingut mai cap problema, m'han tractat com un més en tota la meua vida laboral. Crec que hi ha feines , que abans eren exclusives dels homes, en les que no passa el mateix.

Té sentit el feminisme al segle XXI?

No n'hauria de tenir, perquè és un tema que ja hauria d'estar resolt però hem d'anar-hi treballant.

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

Crec que cada dia hi ha més dones, i tinc la confiança de que el nombre vagi en augment. Però també hem de lluitar per conciliar la vida laboral amb la vida personal. Per una dona amb família els horaris de treball actuals no permeten fer gaires filigranes.

10.1.9. MONTSERRAT TORRAS SURROCA, Regidora de l'Ajuntament d'Olot

**Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent?
Desenvolueu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?**

Afiliada al PDECAT, soc Regidora Ajuntament d'Olot

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

L'Alcalde va donar-me la possibilitat de treballar per la ciutat i estic contenta de fer-ho, es molt gratificant.

Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

Em sento ben acollida.

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

Diversos càrrec, Tenim una regidora d'Esports i una altre regidora a l'àrea d'ocupació i jo mateixa que estic a Serveis Econòmics. En el meu cas s'ajusta a la meva experiència professional, durant 42 anys he estat assessora financera d'una entitat bancaria.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

Aplica polítiques de paritat, però no sempre s'aconsegueix tot el que es voldria.

Penseu que hi ha suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?

Tots els canvis necessaris per garantir la NO discriminació .

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps ? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

Crec que seguim evolucionant de una manera MOLT significativa.

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

El paper de les dones a la política va avançant , la majoria de càrrecs ens demostren sobradament la vàlua i la capacitat d'aquestes persones, penso moltes vegades superiors als homes.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

Penso que si.

Té sentit el feminisme al segle XXI?

No tindria que tenir-ne, depèn de quins llocs de treball encara hi ha discriminació, però penso que cada vegada menys. per mi no te cap sentit, crec que les persones totes som iguals

Vista la vostra experiència, com valoraríeu la situació actual de la dona en la política i quines expectatives de canvi o millora teniu?

La dona en la política va agafant terreny i la meva expectativa es continuar servint a la ciutat mentre la gent em faci confiança.

10.1.10. CLARA PONSATÍ I OBIOLS, Ex consellera d'Ensenyament a la Generalitat de Catalunya

Esteu afiliada a algun partit polític o us vàreu presentar com a independent? Desenvolpeu algun càrrec públic actualment o a quina és la vostra activitat professional?

No soc de cap partit. En l'actualitat faig de catedràtica a la universitat de St Andrews.

Com vàreu arribar a la política? Què o qui us va empènyer a entrar a la política? Quines eren les vostres motivacions?

Em van proposar entrar al Govern el 14 de Juliol del 2017, vaig acceptar per contribuir a fer realitat el referèndum de l'1 d'octubre.

Us vàreu sentir ben acollida o vau percebre algun tipus de reticència o hostilitat en iniciar-vos en aquest món?

No vaig tenir temps per notar-ho.

Quins càrrecs assumeixen les dones en les vostres organitzacions? Creieu que la vostra responsabilitat s'ajusta a la vostra formació acadèmica i experiència professional?

Tots. Sí.

Què opineu de la llei de paritat? Aniríeu una mica més enllà? La llista electoral on us vàreu presentar aplica polítiques de paritat?

Crec que era necessària, i que cal anar més enllà.

Penseu que hi han suficients lleis que garanteixin la NO discriminació masclista en la política? Quins canvis o millores impulsaríeu?

Com podríeu definir el paper de les dones a la política dels nostres temps? Creieu que ens hem estancat o seguim evolucionant de manera significativa?

Crec que no avancem prou de pressa.

Com veieu el paper de les responsables polítiques de primer nivell (Angela Merkel, Theresa May, Katrín Jakodóttir, Carme Forcadell...) Penseu que representen els ideals defensats pel feminisme?

Depèn.

En general penseu que la opinió pública, els mitjans de comunicació i el propis companys valoren i respecten la vostra feina?

No ho se.

Té sentit el feminisme al segle XXI?

Totalment.